

ren, m. fl. — 2) Horn (bem. 1, a) af ett dödadt djur, urhålladt och förarbetadt till åtskilliga ändamål, såsom att dricka ur (Dryckeshorn), att tuta i (Vallhorn), att låta barn di ur (Dihorn), att hjälpa tränga skor på foten (Skohorn), o. s. v. — 3) (utan plur.) Sjelfva ämnet, hvaraf djurshorn bestå, såsom föremål för bearbetning. *Gjord af h. En kam af h.* — 4) Stundom förekommande hornartad utväxt i hufvudet på vissa människor. — 5) (utan plur.) Det ämne, hvaraf hovfar och klöfvar på hof- och klöfjurar, äfvensom fåglarnes näbb och klor bestå. *Hornet i hästhofven, i oaklöfven.* — 6) Benämning på vissa blåsinstrumenter, hvilka till formen likna eller ursprungligen liknat ett horn, såsom Valdthorn, Kenthorn, Jagarhorn, m. fl. — 7) Säges om åskilliga spetsiga, skarpt utstående, hornlika delar af ett ting. *H-et på ett städ. Halfmånens h., dess begge spetsiga ändar.* — *Ss. H-aktig, -artad, -dosa, -formig, -kam, -lik, -skifva, -spets.*

HORNARBETARE, m. 3. Handverkare, som arbetar i horn.

HORNARBETE, n. 4. Arbete, gjordt af horn.

HORNANDBAND, n. 3. Fordom brukligt bokband af godt, genomskinfigt pergament, vanligtvis med fått påtryckta figurer.

HORNBERG, n. 3. Sing. Se *Hornsten*.

HORNBLÉNDE, hornbländande, n. 3. (tyskt ord) Stenart af Silikaterna, sammetsvart, brunsvart, grönsvart eller svartgrön, och genomskinfigt eller svagt genomskimrande i kanten.

HORNBLÉNDESKIFFER, n. 3. Skiffrikt hornblende.

HORNBLÄSARE, m. 3. En, som blåser i horn. Brukas i fråga om de Gamles eller vissa mindre civiliserade folks hornmusik.

HORNBSKAP, m. 3. Sådana slags boskapskreatur, som hafva horn, d. v. s. nötkreatur, får och getter.

HORNBJÄGE, m. 2. pl. — *bjagar*. Fordom brukligt pilbjäga af horn.

HORNBERZ, häv'närrts, m. 3. (tyskt ord) Ett slags silfvermaln.

HORNFABRIKATION, hornfabrikationshörn, f. 3. Bearbetning af horn (bem. 5).

HORNFISK, m. 2. Se *Spigg*.

HORNFÄLLNING, f. 2. Den djurlifvets verkning, hvarigenom vissa djur falla hornen, t. ex. hjortar, m. fl.

HORNGUMSE, m. 2. pl. — *gumsar*. 1) Gumse, som har horn. — 2) (fig. fam.) Se *Hanref*.

HORNGÄDDA, f. 1. Se *Nåbbgädda*.

HORNHINNA, f. 1. (anat.) En af ögats hinnor, cirkelformig, baktill tjock, ogenomskinfigt (*den hårda H-n*), men främst på ögat, der hon är kullrigt upphöjd, tunnare och genomskinfigt (*den mjuka H-n. Hviltögat*), samt bestående af flera lameller eller fina hinnor, den ena framför den andra.

HORNIG, e. 2. (fåga brukl.) Som har horn.

HORNLYFT, f. 5. Tyårspricka i hornet på en hästhoft.

HORNORALL, m. 3. (nat. hist.) Ett slags korall, med kalkkrår uttapp, men inuti en hornartad, böglig kärna. Georgia.

HORNLAUF, m. 2. pl. — *lafvar*. Ett lafslägte. Cornularia.

HORNLEM, n. 3. Klart draglin.

HORNLIST, f. 3. Smal list i ändan på hopfogade bräder, på det de ej må slå sig.

HORNLYKTA, f. 1. Lykta af horn, sådan som i äldre tider nyttjades.

HORNMOSSA, f. 1. Ett mossslägte. Anthoceros.

HORNMUSIK, hornmusik, f. 3. Sing. Militärmusik af i flera tonarter stämda trumpeter, horn och basuner.

HORNNOXE, m. 2. pl. — *oxar*. Se *Ekoxa*.

HORNPIPA, f. 1. Ett slags musikinstrument, brukligt i Wales m. England, bestående af en tråpipa med fingerhål, i begge ändar försedd med ett horn, så att luft inblåses genom det ena och tonerna utgå genom det andra.

HORNPRESS, m. 2. Press till pressning af horn (hem. 4).

HORNQVICKA, m. 3. Qvicken i djurshorn.

HORNALVA, f. 1. Ett slags salva, som begagnas af hofslagare, för att hela hofsprickor på hästar.

HORNSELYVER, n. 3. Sing. Se *Hornserz*.

HORNSELYVER, n. 4. Ett slägte af Algerna. Scytonema.

HORNSTÄMMA, f. 1. Ett slags taggenisig benfisk af 7—10 tum lång med fyra benartade och stråfva knåtar på hufvudets främsta del. Cottus quadricornis.

HORNSKALL, n. 3. Skall af horninstrumenter, såsom jagthorn, m. fl.

HORNSKÄTA, f. 1. Slägte af Sparfågellarna, med ofantligt stor, men ihålig och lätt näbb, samt en tjock knöl vid öfvernäbbens rot. Buceros.

HORNSEKFFER, m. 3. Sing. Ett slags skiffrikt hornbergsart af olika färg.

HORNSLANDA, f. 1. Se *Skorpionsslända*.

HORNSTUFT, m. 2. Insektslägtet Empis.

HORNSPAN, m. 3. Sing. Raspad spån af djurshorn.

HORNSTAGG, m. 2. Se *Spigg*.

HORNSTEN, m. 2. Stenart af Silikaterna, ogenomskinfigt eller blott i kanten genomskimrande; af flera färger; bearbetas till dosor, knifskaff, m. m.

HORNSTÄNS, hornstämstens, m. 3. Sing. Det ämne, hvaraf djurshorn bestå.

HORNSTÄNSVÄR, m. 3. Svartfärg, som tillverkar svartfärgade saker af horn.

HORNSTÄNSVÄR, m. 2. pl. — *uvar*. Se *Berguf*.

HORNUGGLA, f. 1. Fågel af Uggleslägtet, 14 tum lång, med långa örntofsar, kort stjärt, på ryggen brun-, gul- och gråspräcklig, baksidan rostgul med bruna långfläckar, stor, grå ögonkrets. Strix Otus.

HORNVADARE, m. 3. Slägte af Vadfågellarna, i S. Amerika, med ett tre tum långt, spetsigt horn i pannan; stor som en kalkon. Palamedes cornuta. Kallas äfv. Kamicky.

HORNVERK, n. 3. (fortf.) Utanverk, som består af två faser, två slänker, en kurtin, och anlägges framför kurtinen eller faserna af hufvudverken.

HOROSKOP, härskäp, m. 3. (från grek.) 1) Iakttagelse af himlakropparnes ställning till hvarandra vid en persons födelse, och deraf hämtad förutsägelse om den nyföddes tillkommande lefnadsöden. *Ställa någons h., anställa en sådan iakttagelse för en nyfödd; (fig. fam.) förespä en tillkommande öden eller en saks utgång.* — 2) (fig.) Förutsägelse.

HORPÄCK, n. 3. (lägt ord) Liderligt pack.

HORRIBEL, härri'b'l, a. 2. 1) Ryslig, förskräcklig. — 2) Afskryvärd.

HORRÖR, härö'r, m. 3. 1) Fasa, afsky. — 2) Ryslighet. — 3) Ryslig sak; hvad som är rysligt, afskyvärdt.

HORS, här's, m. 2. (gam. o. prov.) Häst.

HORSFIBLER, här'sfibr', m. 3. pl. Se *Hästfibrer*.

HORSGÖK, här'sgök, m. 2. En art Beckasin, 11 1/2 tum lång, bröst och mage hvita, för öfrigt rostgrå eller ljusst rostgul med små täta, svartbruna fläckar. Scolopax Gallinago. Kallas äfv. Enkel Beckasin.

HORSILKE, här'silke, n. 3. Sing. (prov.) Örten Cuscuta europæa.

HORSKONUNG, m. 2. Ört af fam. Contortæ, som växer på berg, med hvita blomvippor; roten brukas i medicin. Asclepias Vincetoxicum. Hvil Tulkört.

HORSMYNTA, f. 1. Ört med ljusblå blommor. Mentha arvensis.

HORSNÄS, hör'näse, m. 2. pl. — *ungar*. (lägt ord) Gåtta barn.

HORSVISA, f. 1. (lägt ord) Liderlig visa.

HORSVÄRD, m. 2. — *INNA*, f. 1. (lägt ord) Person, som håller horor eller utyr rum åt sådana.

HOS, hos o. buss, prep. 1) Bredvid. *Sätta sig, sitta, ligga h. någon. Kom och sitt h. mig.* — 2) Betecknar varande, vistande, befinnande på det ställe, der någon är. *bor, vistas, eller i någons sällskap, tjänst, arbete, o. s. v. Bo, vistas h. någon. Vara h. någon som gäst. Vara ständigt h. någon. Jag är h. er om en liten stund. H. domaren. Vara i tjänst h. någon. Han är h. mig och hjälper mig med att skriva. Han behåller mina papper h. sig. Hafva h. sig, på sig, i sina påhäfta kläder. Gud vare h. er! Gud hjälpe er!* — 3) Utmärker ett ställe i en författares arbeten. *Man läser h. Ovidius, att . . .* — 4) Brukas, för att uttrycka tillhörighet. *Det fins talanger h. honom. Man finner h. honom goda grundsatser. H. honom är intet ondt, han är icke elak. (Fam.) Jag vet ej, hvad han ser h. henne, hvilka behag han hos henne finner.* — 5) I någons tanka, omdöme. *Ha anskrifven h. någon.* — Se f. ö. de verber, med hvilka Hos konstrueras.

HOSFOGAD, a. 2. Här bifogad. — Brukas i bref- och affärstil.

HOSFÖLJANDE, a. 1. Här medföljande. — Tillhör affärspråket.

HOSGÄNDE, a. 1. Se *Hosföljande*.

HOSIÄNNA, hosiänna. Hebreiskt ord, som betyder: Herre, hjälp honom! svarande mot: *Vivat! Lev! H., Davids Son!*

HOSPITAL, häspital, n. 3. o. 5. (lat. Hospital) 1) (ursprungl.) Klosterherberge för välgärande. — 2) (hist.) Egget af Hospitaliterna för sjukas emottagande och vård stiftadt hus. — 3) (nu a) Ömflitt inrättning för vansinniga personers vårdande. *Davids h. — 5) Sjukhus; fattighus. — Ss. H-sföreståndare.*

HOSPITALITET, häspitalitet, f. 3. Gästfrihet.

HOSPITALEMMAN, n. 3. 1) Hemman, som tillhör ett hospital. — 2) Kronohemman, hvaraf bruket eller räntan eller vissa andra förmåner blifvit anslagna till hospitalernes behof.

HOSPITALEMSON, häspitalson, n. 3. Person, som vårdas i ett hospital (bem. 5).

HOSPODAR, häspodar, m. 3. (stavoniskt ord; betyder egentl. Herre) Titel, som furstarne i Moldau och Wallachiet föra.

HOSTA, hösta, f. 1. Sjuklig yttring af lifverksamheten, bestående i en stark inandning och en derpå följande våldsamt, för det mesta ofta upprepad utandning, hvarvid före den sednare luft-

hållet i strupen för ett ögonblick tilläppes, hvilket verkar det exploderande ljud, som utmärker denna lifsförträttning. Genom den skakning, som lungorna härvid lida, utstötas icke allenast naturliga afstödningsämnen i luftvägrets förgreningar (lungslem), utan sjukliga, till dem innehållna ämnen eller kroppar lossas äfven och uppdrivas i munnen. *Sevär, lindrig, stark, elak h. Ett anfall af h. Vara plågad af h. Torr h., då ingenting upphostas. Bildar flera sammansättningar, såsom: Slem-, Kik-, Mag-, Blodhosta, m. fl.*

HOSTA, v. n. 1. 1) Mer eller mindre ofrivilligt göra det slags våldsamma in- och utandning, som kallas Hosta (se d. o.). *Han h-r mycket. H. från, upp, se Framhosta, Upphosta.* — 2) Frambringa ett ljud, som liknar hostning, för att dermed gifva något slags tecken åt en person. *H. åt någon, på detta sätt kalla någon. — Hostande, n. 4. o. Hostning, f. 2.*

HOSTIA, hästia, f. 3. pl. — *tier*. (lat.) Nattvards-öblat.

HOT, n. 3. Sing. Hotande ord eller åtbörd. *Ohyggligt, förfärligt, föfångt, vanmäktigt h. Hans h. förskräcker mig icke.*

HOTA, v. a. 1. Genom ord eller åtbörd gifva någon sin vrede, harm tillkänna, för att ingifva honom fruktan för något ondt, som man har eller låtsar sig hafva i sinnet emot honom. *H. någon med stryk. (Fig.) Euset h-r all instörtia, är så förfallet, att man när som helst kan vänta dess instörtande. Himnelen h-r med regn, det ser ut på himmelen att bli regn. — Hotande, n. 4.*

HOTELL, hätt'el, n. 3. o. 5. (fr. Hôtel) Pålats: stort värdsbus.

HOTELSE, f. 3. Ord eller åtbörd, som innefattar hotelse. *Göra en h. Förfärliga h-r.*

HOTTENTOTT, hätt'nt'ot, m. 3. 1) Inföding på södra spetsen af Afrika. — 2) (fig.) Rå, obildad, högst okunnig människa.

HOTTENTOTTSHARE, m. 2. pl. — *havar*. Djur af Gnagarne, vid Cap, som med tillhjälp af den spänstiga svansen gör långa hopp, stundom 10 till 15 alnar långa. Pedetes Caffer.

HU! int. Uttrycker förskräckelse, afsky, smärta. *Hu, så du skrämde mig! Hu, så rystig har ser ut! Hu, hvad det är fullt! Hu, så jag fryser!*

HUCKLE, n. 4. (pop.) Se *Hufvudkläde*.

HUD, f. 2. 1) Den af fibrer sammansatt, af blodkärl genomträngd och med nervutgreningar försedd yttre betäckning på en människo- eller djurkropp. *H-en består af tre delar: innersta hinnan, medlersta hinnan (äfv. kallad slemhinnan ell. Malpighiska nätet) och ytterhuden (Epidermis). Ömsa h. Sjukdom, mask i h-en. Afdraga h-en af en häst. — Syn. Skinn. — 2) Denna kroppens yttre betäckning, sedan den blifvit afdragen af ett djur. Säges isynnerhet om dylika sådana, som beredas till läder. *Beredda, oberedda h-ar. Brasilianska h-ar. (Fig.) Skåra breda remmar af annans h., vara frikostig med hvad som tillhör andra. — Ann. Hud säges, för sednare bem., om större djur, Skinn om mindre. — Ss. H-blomma, -muskel, -skada, -sjukdom.**

HUDFLÄNGA, v. a. 2. (bibl.) Se *Hudstryka*.

HUDFLÄNGANDE, n. 4. o. *Hudflängning, f. 2.*

HUDKÖRTEL, m. 2. pl. — *körtlar*. Körtel i huden.

HUDBLÖS, a. 2. Säges om något ställe på kroppen, som på ett eller annat sätt mistat sin hudbetäckning. *Ett h-t ställe. — Hudlöshet, f. 3.*

HUDDPOLYP, hudpolyp, m. 3. (nat. hist.) Korallpolyp, som bor tillsammans med många andra i en gemensam, hudlik, köttig eller gelatinös massa.

HUBSTRYKA, v. a. 3. (böjes som *Stryka*) Till straff slå någon på blotta rygghuden med spån. — *Syn.* Hudflåga, gifva spö. Spöa. — *Hudstrykande*, n. 4. o. *Hudstrykning*, f. 2.

HUDBSYSTEM, hudsystem, n. 3. Samteliga delar, som tillhöra huden på människa eller djur.

HUDDMSNING, f. 2. Det slags förändring, som föregår hos en levande djurkropp, då huden småningom faller bort och ny hud kommer i stället.

HUF, huv, m. 2. pl. *hufvar*. 1) Hvad som till skydd betäcker det öfversta af en sak. *H. på ett tak*, bräderna, som på ömse sidor betäcka öfversta kanten på ett tak. *H. på en skorsten*, betäckning deröfver, på det ej vinden må hindra rökens fria utgång. *H. på en sockertopp*, öfversta betäckningen på densamma. — 2) (byggv. k.) Det runda på ett hvalf.

HUFVA, f. 4. 1) Ett slags betäckning för hufvudet, som fruntimmer nyttja till skydd emot köld, regn, snö och bläst. *En stoppad h. af siden.* — 2) Betäckning för hufvudet på en fallk. — *Ss. Hufband.*

HUFVUD, n. 4. pl. — *en*. 1) Den kroppsdelen, som är säte för hjernan och de förnämsta sinnesorganerna, hos människan och de flesta djur genom halsen förenad med den öfriga kroppen. *Stort, litet h. Framdelen, bakdelen af h-et. H-et på en människa, ett lejon, en häst, en fågel, fisk, insekt, mask. Hafva öndt i h-et, hafva hufvudvärk. Han är ett h. längre än jag. Betäcka, blotta h-et. Vinet slår i h-et, rusar. Från h. till fot, ända uppifrån och ned, hel och hållet, t. ex.: *månstra någon från h. till fot.* (Talesätt) *Hafva litet i h-et*, vara litet rusig. *Hals öfver h.*, se *Hufvudstupa*. *Öfver h.* (skrifves äfv., dock mindre riktigt, *öfverhufvud*), i allmänhet, på det hela taget. (Fig. fam.) *Stöta köra, ränna h-et i väggen*, visa halsstarrighet, envist öfverdåd. *Kort om h-et*, hastig till sinnes, som lätt blir ond. *Taga någon för h-et*, gripa; äfv. ställa till rätta, fordra reda, räkenskap, skadestånd af, anklaga, beskylla någon. *Stöta för h-et*, sära, förolämpa, göra missnöjd, barsen, förtretad. *Det stötte, slog mig för h-et*, att... det förundrade mig, väckte min misstanke, förkom mig besynnerligt. *Växa någon öfver h-et*, blifva någon för mäktig; ej mer frukta någon. *Hafva gåromål upp öfver h-et*, vara öfverhopad af gåromål. *Tredrängten reste sitt fruktansvärda h.*, tvedrägt uppstod. *Hafva h-et på rätta ändan*, hafva godt hufvud, förstånd. *Tappa h-et*, förlora fattningen. *Slå sina bokta h-en tillhopa*, samråda, hjälpas åt att utfundera, tillställa något. (Ordsp.) *Stort h. och litet vett*, inom ett stort hufvud rymmes ofta ett kient förstånd. — *Syn.* Skalle. — 2) (fig.) a) Människa. *Ell krönt h.*, en regent. *Ett envist, kinkigt, konstigt, slugt, oroligt h.*, en envist &c. människa. *Godt, dåligt, kient, tomt, svagt h.*, person med godt, kient förstånd (se äfv. c). — b) Lit. *Sätta sitt h. i vad. Jag vågar mitt h. på, att...* *Det gäller h-et. Sätta pris på ens h.*, utlåsta belöning åt den, som fasttager eller dödar någon. —*

c) Förstånd. *Hafva godt, dåligt, kient h. Godt h.* betyder äfv., i vidsträcktare mening, en lycklig förening af skarpsinnighet, djupsinnighet, starkt minne och liflig inbillningskraft. *Ett tomt, svagt h.* (se äfv. a.) *Bräcka sitt h. med något*, anstränga sitt förstånd med att utfundera, uttänka, lära &c.; äfv. grubbla på något. *Icke riktigt i h-et*, icke vid sina sinnen, vurmig. *Han har intet h.*, kient förstånd. *Få i h-et*, lära; äfv. fatta, begripa; äfv. tro, t. ex.: *Han får aldrig sin katekes i h-et; det kan jag ej få i mitt h.*, ej begripa; äfv. ej tro. *Man kan icke få det i h-et på honom*, kan ej få honom att begripa det. *Hafva något i h-et*, veta; äfv. tänka på, hafva bekymmer, t. ex.: *Den mannen har mycket i sitt h.*, vet mycket; har många planer, tankar, forskar mycket; *jag har så mycket i h-et*, att jag är alldeles förbryllad, har så mycket att tänka på, att... — d) (absolut) Godt förstånd, snille. *Han har h.* Se, det är h., det! *Ett sådant h. finner man sällan.* — e) Böjelse, anlag, fallenhet. *Hafva h. för något*, Han har h. för matematik. — f) Sjal, sinne, vilja. *Taga något ur h-et på någon*, få honom att öfvergifva en tanke, tro, föreställning, inbillning, ett beslut, en försats. *Det kan ingen toga den tron, den inbillningen ur hans h.* *Det tar ingen, får ingen ur mitt h.*, att han är en spion. *Det kan jag ej få ur mitt h.*, jag är fast öfvertygad derom. *Han har fått i h-et*, att... inbillat sig, äfv. föresatt sig att... *Få en inbillning i h-et. Heem har satt honom den inbillningen i h-et? Han har ett eget h.*, ett egensinnigt h., han är egen, egensinnig. *Han vill, att allt skall gå efter hans h.*, efter hans vilja. *Han har sitt h. för sig*, följer sitt eget h., är egensinnig. *Hafva något i h-et*, i tankarna, i sinnet; tänka, grubbla på något. — g) Hufvudman, styresman. *H-et för en sammanskrifning, en sekt, Allu dessa riken voro den tiden under ett h.* — 3) Säges om vissa saker, som till form eller läge hafva likhet med ett hufvud, t. ex.: *H-et på en spik.* (Fig.) *Slå spiken på h-et*, träffa alldeles rätt i tal, gissning, o. s. v. *H-et på en violin*, öfversta delen deraf, der skruvarne sitta. *H. på en blomma* (t. ex. en vallmo), på kål. *H-et på en läskolf*, ändan deraf, som egentligen stänger, när den framskjutes. *H-et på manslemmen*, öfra ändan deraf, under förhuden. — Bildar flera sammansättningar, såsom *Spik-, Blom-, Kålhufvud, m. fl.* — 4) *Hufvud*, med adjektiv betydelse, ingår i sammansättningar, biläger det o'fa betydelsen af förnämst, viktigast, t. ex.: *Hufvudafdelning, -afsiyt, -altare, -ansförare, -arbete, -arfvinge, -armé, -artikel, -batteri, -bestyr, -beståndsdelen, -bevis, -byggnad, -byggning, -bjälse, -dokument, -drag, -dygd, -dörr, -egenskap, -essens, -fana, -fel, -fiende, -fråga, -färg, -förändring, -gata, -grund, -händelse, -hår, -ingång, -innehåll, -linie, -läger, -län, -lära, -medel, -omständighet, -ord, -orsak, -ort, -parti, -passion, -part, -regel, -völl, -sots, -sida, -skrift, -skåd, -stam, -stryka, -stamma, -stöd, -vetenskap, -våning, -yrke, -åder, -ämne, -ända, -ändamål, m. fl.*

HUFVUDBAD, n. 5. Hufvudets badning i vatten.

HUFVUDBATALI, huvudbatallj, m. 3. Stor, afgörande batalj.

HUFVUDBEGREPP, n. 5. Se *Grundbegrepp*.

HUFVUDBINDEL, m. 2. pl. — *bindlar*. 1) Bindel för hufvudet. — 2) Förnämsta bindeln bland flera.

HUFVUDBJELKE, m. 2. pl. — *bjelkar*. Bjelke, som tjnar till stöd eller underlag för andra.

HUFVUDBOK, f. 5. pl. — *böcker*. Den ibland räkenskapsböcker, till hvilken öfverföringar ske från specialerna, och som visar resultatet af samtliga räkenskapskaperna.

HUFVUDBONAD, m. 3. Bekläddad för hufvudet, som nyttjas till skydd för köld och oväder eller till prydnad.

HUFVUDBRY, n. sing. Tankeförnågans ansträngande till följe af något, som försorsakar bekymmer, villrådighet, o. s. v. *Göra sig mycket h. med en ting. Ha mycket h. Denna händelse försorsakade honom mycket h.* — *Syn.* Hufvudbråk, Bråk.

HUFVUDBRÅK, n. sing. Se *Hufvudbry*.

HUFVUDDAL, m. 2. Dal, som ligger emellan två hufvudgrenar af en bergsrygg.

HUFVUDDYNA, f. 4. Dyna att hvilat hufvudet på.

HUFVUDFLUSS, m. 5. Fluss-sjukdom, som har sitt säte i hufvudet.

HUFVUDFÄSTNING, f. 2. Fästning af första rangen, med en besättning af 40—20,000 man, vid en hufvudoperationslinje, en flod o. s. v.

HUFVUDGODS, n. 5. Landtogs, hvarunder ett eller flera andra hör.

HUFVUDGALLERI, n. 3. (fortll.) Galleri, som anlägges under själva hufvudvallen vid en fästning.

HUFVUDGREN, f. 2. 1) (i allmänhet) Förnämsta grenen, en af de förnämsta grenarna. Säges både i egentl. o. fig. mening. — 2) Gren, som utskjuter ifrån hufvudryggen af en bergsstricka.

HUFVUDGÅRD, m. 2. De kuddar, som läggas vid öfra ändan af en säng, då det bäddas.

HUFVUDHÅR, n. 3. Hår, som växer på hufvudet. Brukas mest i fråga om människor.

HUFVUDKLÄDE, n. 4. I trekant vikt kläde af lvarjehanda tyg, hvarmed qvinnor af lägre klassen betäcka hufvudet, när de äro ute i fria luften. Sammandrages i folkspråket till *Duckle*.

HUFVUDKNUT, m. 2. (fig.) Förnämsta punkten i en fråga, en sak; värsta svårigheten.

HUFVUDKUDDE, m. 2. pl. — *kuddar*. Kudd, som brukas att hvilat hufvudet på, eller i hufvudgården på en bäddad säng.

HUFVUDKULLE, m. 2. pl. — *kullar*. (föga brukl.) Se *Hjesse*.

HUFVUDKYRKA, f. 4. Förnämsta kyrkan i en stad eller socken.

HUFVUDKÅL, m. sing. Benämning på de kål-sorter, hvilkas blad knyta sig till hufvuden, t. ex. hvitkål, blomkål.

HUFVUDLAG, n. 3. Den breda rem af ett betseltyg, som går upp omkring hufvudet på hästen, bakom bronon.

HUFVUDLÖS, a. 2. 1) Utan hufvud. *H. spik.* — 2) (fig.) Utan anförare. *H. flock.* — 3) (fig. fam.) Förnuftslos, oklok. — *Syn.* Se *Dum, Dväraktig.* — *Hufvudlöshet, f. 3.* — *Hufvudlösst, adv.*

HUFVUDMAN, m. 3. pl. — *män*. 1) Anförare, styresman, förstyre. — 2) Se *Hufvudperson*, *Principal.* — 3) *H. i en all.*, den af en ätts ledamöter, som äger att representera densamma vid offentliga tillfällen, såsom riksdagar o. s. v.

HUFVUDMUSKEL, m. 3. pl. — *muskler*. Muskel i hufvudet.

HUFVUDNYCKEL, m. 2. pl. — *nycklar*. Nyckel, så gjord, att den kan öppna flera olika lås i samma hus eller våning.

HUFVUDPERSON, huvuddperson, m. 3. 1) Förnämsta personen bland flera ifrågakvarande. *H-en i ett sällskap.* — 2) Person, som spelar förnämsta rollen. *Han är en af h-erna i pjesen.*

HUFVUDPLANET, huvudplanet, m. 3. (astr.) Egentlig planet, eller sådan, som vandrar omkring solen såsom sin medelpunkt. Kallas så till skillnad ifrån Biplaneter eller Drabanterna.

HUFVUDPOSITION, ---- ischön, f. 3. Se *Hufvudställning*.

HUFVUDPRYDNAD, m. 3. 1) Förnämsta prydnad. — 2) Prydnad för hufvudet.

HUFVUDPUNKT, m. 3. (fig.) Förnämsta punkten, det förnämsta af en sak, en fråga. *Strategisk h.*, i strategiskt afseende hufvudsakligen vigtig punkt. [— punct.]

HUFVUDQVARTER, n. 3. I fält eller vid kantoneringar, den ort, der befälhafvande generalen för en större truppafdelning (brigad, division o. s. v.) eller för en hel armé befinner sig med sin stab.

HUFVUDRYGG, m. 2. (geol.) Förnämsta ryggen af en bergsstricka.

HUFVUDRÄKNING, f. 2. Räkning, som visar resultatet af flera andra, och i hvilken dessa med balansar och saldon ingå.

HUFVUDRÖST, f. 3. Det register eller omfång af människorösten, som omfattar de högre tonerna. Kallas äfven Halsröst eller Falsett.

HUFVUDSAK, f. 3. 1) Förnämsta sak, fråga, punkt. *Hans tanka i h-en var, att...* — 2) Hvad som utgör förnämsta målet för ens sträfvan, bemödanden. *Göra en ting till sin h.* — 3) Det, hvaci någon förnämligast utmärker sig. *Latin är hans h.* — 4) Det förnämsta af flera rätttegångsmål, som hafva sammanhang med hvarandra; det, som gett uppkomst åt de andra. *Dom i h-en.*

HUFVUDSAKLIG, a. 2. Som utgör hufvudsak (hem. 1); förnämst, viktigast. *H-a innehålllet.* — Substantivt brukas ofta *Det h-a och H-a-ste.*

HUFVUDSAKLIGEN, adv. I hufvudsaken, väsendeligen.

HUFVUDSALAD, huvudsälad (i allm. — sållett), m. sing. Benämning på de sorter af salad, som sätta hufvuden. — Skrifves äfv. — *sallat.*

HUFVUDSKALLE, m. 2. pl. — *skallar*. Skellet eller själva benbyggnaden af ett hufvud, blottad på muskler, sensor, nerver, m. m.

HUFVUDSKALLEPLATS, m. 3. Se *Golgotha*.

HUFVUDSKINN, n. 5. Aldraget skinn af hufvudet på djur.

HUFVUDSKÅL, f. 2. Den del af en hufvudskalle, som omsluter hjernan.

HUFVUDSPRÅK, n. 3. 1) Hufvudsakligen vigtigt tungomål. *Latin är ett h.* — 2) För salighetsläran hufvudsakligen vigtigt bibelspråk.

HUFVUDSTAD, m. 3. pl. — *städer*. Förnämsta staden i ett land eller distrikt, och sätet för dess styrelse.

HUFVUDSTOL, m. 2. (i lagstil) Utlånad summa eller kapital (i motsats till räntan).

HUFVUDSTORM, m. 2. Afgörande stormning af fästning eller befäst stad.

HUFVUDSTUPA, huvudstupa o. hufvudstupa, adv. 1) Med hufvudet först ned. *Kasta sig h. i vattnet.* — 2) (fig.) Utan öfverläggning, beslutning, utan att tänka sig för. *Kasta sig h. in i ett företag.*

HUFVUDSTYCKE, n. 4. 1) Förmåsta stycke, del, punkt. — 2) Hufvudafdelning. *De fem h-na i kolekesen.*

HUFVUDSTÄLLNING, f. 2. (milit.) Ställning, der förmåsta styrkan af en armé befinner sig; äfv. den starkaste ställning, som de särskilda trupper, hvilka tillhöra en armé, innehåva.

HUFVUDSUMMA, f. 1. Summa, som uppkommit af flera samsamlagda.

HUFVUDSVÄG, a. 2. (fig.) Som har svagt förstånd.

HUFVUDSVAGHET, f. 3. (fig.) Svagt förstånd. **HUFVUDSVÄL**, m. 2. Svålen eller huden på ett hufvud. Säges isynnerhet om människor.

HUFVUDSÄTE, n. 4. 1) Se *Residens*. — 2) Ort, som i något afseende utmärker sig framför de öfriga i ett land. *Göteborg är ett h. för Sveriges handel, Upsala för dess akademiska bildning.*

HUFVUDTIONDE, m. sing. Ett slags tionde, som påbjöds i Sverige under medeltiden, och stundom vid dödsfall utgjordes af boets hela förmögenhet.

HUFVUDTON, m. 3. Se *Grundton*.

HUFVUDVATTENSOT, m. sing. (med.) Vattnen i hufvudet.

HUFVUDVERK, n. 3. 1) Hufvudsakligen vigtigt verk, arbete. *Berzelii Kemi är ett h. i denna vetenskap.* — 2) (fortll.) Vid fästning, stad eller förskansadt läger varande befästningsverk, som är det förmåsta eller ibland de förmåsta.

HUFVUDVÄG, m. 2. Väg, som är en af de största och farbaraste i ett land eller landskap. *Landsväg är h.*

HUFVUDVÄRK, m. sing. Smärta, värk, aningen i hela hufvudet, eller någon del deraf.

HUFVUDYR, a. 2. 1) Yr i hufvudet. — 2) Något rusig.

HUFVUDYRSEL, m. sing. Yrsel i hufvudet.

HUG, **HUGAD**, m. fl., se *Häg*, *Hägad*, m. fl. **HUGG**, n. 3. 1) Slag, som göres med eggen eller det hvassa af något skärande verktyg, vapen, o. s. v. *Ett h. med yxa, skära, hacka, sabel, tånder.* Göra ett h. med yxan i ett träd. *Gifva någon ett h. med sabeln.* I första h-et, (fig. fam.) i första anfallet, första gången. (Ordspråk) *Trädet faller ej vid första h-et*, det fordras ihärdighet, för att komma till slut med en sak, ett företag. *Hugga h. i h.*, på samma ställe. (Fig. fam.) *Det är h. i h.*, enahanda, det samma, lika mycket. *Gifva, lemna öppet h. på sig*, gifva någon tillfälle att anfalla med fördel, eller (fig.) att i tal eller skrift göra ett angrepp, en beskyllning o. s. v., som ej kan bevaras, vederläggas. (Talesätt) *H. och slag*, våldsamerer både med handkraft och eggjern. *Öfverfalla, hota med h. och slag.* — 2) (fig. fam.) Svår olycka, motgång; äfv. anfall i ord eller gerimg; (i plur.) stryk; äfv. stickord, snåsor, ovet. *Denna olyckshändelse var ett svårt h. för honom.* *Gifva någon ett h.* (se äfv. *Bülte*). *På h. Akta dig, der vankas h.*

HUGGA, v. a. o. n. 3. Indik. pres. sing. *Hugger*; pl. *Hugga*. Impf. sing. *Högg*; pl. *Höggo*. Imper. sing. *Hugg*; pl. *Huggen*. Konj. impf. *Högge*. Sup. *Huggit*. Part. akt. *Huggande*; part. pass. *Huggen*. 1) Med eggen af yxa, sabel o. s. v. gifva ett hårdt slag. *H. kött, ved*, med yxa sönderdela k., v. *H. sten*, med dertill nödiga verktyg (hackor, mejslar, sägar etc.) bearbeta gröfre stenarter till byggnadsbehof, vaser, kokkärl, bildstoder, m. m. *H. i en stock*. *H. någon med sabeln.* *H. i vädret*, drifva yxa, sabel o. s. v.

genom luften, utan att de träffa något föremål; (fig. fam.) säga någonting på höft, gissningsvis ell. utan mening; äfv. icke träffa rätt i tal eller skrift.

H. yxan i sten, (fig. fam.) taga fel, miste. (Talesätt) *Hevarken kugget eller stucket*, ofullkomligt, ofullständigt, ofullbordadt; icke som det bör vara. *Hugget som stucket*, lika mycket, det samma. — *H. af, bort*, se *Afhugga*, *Borthugga*. — *H. efter en*, göra ett hugg, för att träffa någon, men utan att lyckas; äfv., utan att träffa, göra ett hugg efter någon, som alltså svarar sig. — (Fam.) *H. från ett ord ell. h. från med ett ord*, plötsligt eller oföränt komma fram med ett ord, som innefattar ett angrepp, en beskyllning, en förolämpning o. s. v. — (Fam.) *H. i*, äfv. *h. tag i*, häftigt och med kraft fatta i; *h. i*, äfv. taga ordet; falla i talet. — *H. igenom*, så att hugget går tvärs igenom. — *H. ihop*, se *Hophugga*. — *H. in, ned, omkull*, se *Inhugga*, &c. *H. in*, äfv. göra anfall med sabel i hand, t. ex.: *H. in på fenden*, på folket. — *H. omkring sig*, göra hugg rund omkring sig. — *H. på*, gifva upprepade hugg, t. ex.: *H. på en stock*; äfv. (fig.) ständigt göra till föremål för sina anmärkingar, gifva stickord. — *H. på*, fortfara att hugga; äfv. hugga fortare. — (Fam.) *H. till*, slå till, t. ex.: *H. till någon på häften*.

— *H. undan*, borttaga, aflägsna genom huggning. — *H. upp, ut*, se *Upphugga*, *Uthugga*. — 2) Genom huggning med yxa, mejsel gifva form, skapnad. *H. en bjelke jerna*. *H. en bildstod af marmor*. *H. i marmor*, med begagnande af mejsel göra bilder af marmor. *H. till*, se *Tilhugga*. — 3) (om vissa djur) Angripa, sära med tånder, näbb, klor. *Hunden högg honom i benet*. *Han har blifvit huggen af en orm*. — 4) *Mjeltan huggar*, säges om den smärtsamma känsla, liksom af sting eller hugg, som man vid häftigt springande stundom erfar i veka lifvet, till följe af mjeltens retning. — *H. sig, v. r. 1)*

Sära sig med yxa, mejsel o. s. v. *Han har huggit sig illa i benet*. — 2) *H. sig igenom*, med yxa eller sabel bana sig väg fram, t. ex.: *H. sig igenom en dörr*; *h. sig igenom fenden*. (Fig.) *H. sig fast i*, med all kraft gripa tag i. *H. sig fast vid ett ord*, ifrigt och envist fästa sig vid ett ord, för att vända sig det till fördel. — *H. — s. v. d. 1)* Gifva hvarandra hugg, strida, slåss med yxa eller sabel. — 2) (fig.) Se *Munhuggas*. — 3) (om djur) Hugga hvarandra med näbbarna. *Ett par tuppar*, som h.

HUGGANDE, n. 4. Se *Huggning*.

HUGGARE, m. 3. 1) En, som huggar. Förekommer för denna bem. sällan utom sammansättningsvis, t. ex.: *Ved-, Sten-, Grof-, Brohuggare*. — 2) Infanterisabel. — 3) Verktyg, hvarmed bleckslagare uttaga runda skifvor ur tunt bleck, för att deri göra runda hål. Kallas äfv. *Uthuggare*. — 4) (fam.) Stor, grof karl; säges äfv. om den, som i någonting särdeles utmärker sig; äfv. om något, som är ganska stort, anseeligt. *Det är en h. att vara stor och grof*. *Det är en h. att vara rik, lärd*. *En h. till gädda*. *En h. till koffert att vara stor*. Brukas äfv. som ett slags lindrigare svordomsuttryck, t. ex.: *Det var huggarn!* *Ta mig huggarn!* — *Syn.* *Baddare*, *Dunderhake*.

HUGGARTLÖN, f. 3. Hvad som gifves någon i betalning för vedhuggning.

HUGGBLOCK, n. 3. och **HUGGBOCK**, m. 2. Se *Huggkubb*.

HUGGBLY, n. 4. Underlag af bly, som begagnas vig filhuggning.

HUGGBORR, m. 2. Se *Huggjern*.

HUGGBÄNK, m. 2. Bänk ell. bord, som begagnas att derpå hugga sönder något, t. ex. kött i slagarbodar.

HUGGJERN, n. 3. 1) Verktyg med platt, i underkanten hvass klinga, som begagnas vid snickrande, att hugga bort delar af det trä, som arbetas. Kallas äfv. *Mejsel*. — 2) Verktyg, hvarmed sadelmakare slå hål.

HUGGKROK, m. 2. Ett slags gäddkrok utan fjäder, som begagnas vid slantning.

HUGGKUBB, m. 2. Block eller kubb af trä, som begagnas till underlag vid huggning. — *Syn.* *Huggblock*, *Huggbock*, *Huggstock*.

HUGGNING, f. 2. Handlingen, då man huggar med yxa, sabel, o. s. v. Innebär vanligen flera upprepade hugg. Har sammansättningarna *Ved-, Sten-, Sabelhuggning*.

HUGGORM, m. 2. Släkte af de giftiga ormarna, som har hufvudet ofvan beträckt med fjäll och plåtar, stjerten kort, på undersidan parvis beträckt med plåtar, öfverkäftens ben korta och tjocka. Vipera. Arter deraf äro: *Fanlig H.*, *V. Berus*, *Italiensk H.*, *V. Redi*, lik den förna, men fläckig på ryggen, och *Sandorm*, n. 4. *Ammodytes*.

HUGGPAMP, m. 2. Slagsvärd, som i medeltiden brukades af krigare.

HUGGSPÄN, f. 1. Spän, som blir vid huggning.

HUGGSTAD, m. sing. (gam.) Det ställe, der ett hugg tar in.

HUGGSTOCK, m. 2. Se *Huggkubb*.

HUGGSVÄRD, n. 3. Infanterisabel.

HUGGSÄR, n. 3. Sär af hugg.

HUGGSÄNKE, n. 4. Underlag af jern, som begagnas vig filhuggning.

HUGGTÄND, f. 3. pl. — *tänder*. Se *Bete*, m.

HUGGVAPEN, n. 3. Vapen, som begagnas att hugga med, t. ex. sabel.

HUGGYXA, f. 1. Yxa, som begagnas till vedhuggning.

HUGKOMMA, **HUGLÖS**, se *Hägkomma*, *Häglös*.

HUGNA, hängna, v. n. 1. (af *Hug*) Göra glad i hägen, uppmuntr. *H. sina föräldrar med ett godt uppskrande*. *H. någon med en belöning, nådegåfva*. — *Syn.* Se *Glädja*. — *H. sig, v. r. 1)* Glädja sig. *Hafva att h. sig af ett godt sameete*. — Part. akt. *H. nde* brukas ofta nästan adjektivt, t. ex.: *H. underrättelse*, *nyhet*.

HUGNAD, hängnadd, m. sing. Glädje, tillfredsställelse. *Hafva h. af sina barn*. — *Syn.* Se *Glädje*.

HUGNELIG, hängnelig, a. 2. Glädjande, tillfredsställande, tröstefull. *En h. tidning*. — *Syn.* Se *Glädjefull*.

HUGNESAM, hängnesamm, a. 2. Se *Hugnelig*.

HUGSA SIG, v. r. 1. (gam.) Påminna sig. *H. sig före*, tänka sig före. *H. sig om*, besinna sig, betänka sig.

HUGSKOTT, n. 3. (af *Hug*) Något, som rinner en i hägen; plötsligt infall. — *Syn.* Se *Infall*.

HUGSTOR, a. 2. Stor i hugen: 1) Åregirig, högt sträfvanne. — 2) Stolt, högmodig. — 3) Båjd för allt ädelt, högt och stort. — *Syn.* *Själstor*, *Högsint*.

HUGSTORHET, f. 3. Egenskapen att vara hugstor.

HUGSVÅLA, v. a. 1. (af *Hug* och *Svala*, vederqvicka själen) Lätta sinnet i sorg, bedröfvelse, vedermoda. — *Syn.* Se *Trösta*. — *Hugsvålande*, n. 4.

HUGSVALARE, m. 3. En, som huggsvalar. Brukas isynnerhet i biblisk och religiös stil.

HUGSVALELSE, f. 3. Sinnets vederqvickelse i sorg och bedröfvelse. — *Syn.* Se *Tröst*.

HUJ, s. oböjl. (fam.) *I en huj*, i ett ögonblick.

HUK, m. 2. 1. (t. *Hucke*) Sista tungan i andra brådet ifrån huj i brådspele; eller den tolfte från huj.

HUK, s. oböjl. *H. (af Huka) Sitta på h.*, sitta med henen vikta under sig.

HUKÄ, v. n. 1. Till hälften sitta, hälften stå, med benen hopvikta i knävecken. — *H. sig, v. r. eller H. sig ned*, föra ned kroppen i denna ställning. — *Hukande*, n. 4.

HUKÄD, a. 2. (egentl. part. pret. af *Huka*) Som har hukande ställning. *Sitta h.*, i hukande ställning.

HUKERT, hok'rt, m. 2. Rundgattadt fartyg af 30 till 60 läster, som vanligen är galeastackadt, men har på stormasten eller främsta masten, i stället för bränsegel, ett råsegel med bonett. Kallas *Krysshukert*, om det har stång med råsegel öfver mesanmasten. [Hukare.]

HUKERT-GALEAS, hok'rtgaléas, f. 3. Tvåmastadt fartyg, brigg-tackladt på främsta eller stormasten och galeas-tackladt på mesanmasten.

HULD, a. 2. (i fornspråket *Hollur ell. Holl*) 1) Valvilligt sinnad, bevågad, benägen, tillgifven. *Vara någon h.* *Vara sin herre h. och trogen*. — 2) Mild, öm, god. *En h. furste, konung*. *H. emot sina undersåter*. *En h. moder*. *Vara h. emot de fattiga*, glömlid. *En h. flicka*. *H-a engel!* — Man säger äfven *H-t leende*, *h. min, blick*, o. s. v. — Substantivt säges i kärlekspråket stundom *Den h-a* om en älskad flicka. — *Syn.* Se *God*, *Mild*.

HULDA OM, se *Omhulda*.

HULDHET, f. 3. 1) Tillgifvenhet, bevågenhet. *Lofva någon sin h.* — 2) Mildhet, ömhet, godhet. *En konungs h. emot undersåter*, en faders emot sina barn. *Hon svarade med mycken h.*

HULDHETSED, m. 3. Ed, hvarigenom undersåte förpligtat sig att vara sin regent tillgifven. *Svåra tro- och huldhetssed*.

HULDINNA, f. 1. (i poetiska språket och ofta skämtsamt) Ålskarinna, älskad flicka.

HULDOFFER, n. 3. (poet.) Se *Hyllning*.

HULDRIK, a. 2. Ganska god, mild. Brukas i det poetiska språket, mest om sak, t. ex.: *Ett h-t leende*. — *Syn.* Se *God*, *Mild*. — *Huldrikhet*, f. 3.

HULDSKAP, f. sing. Tillgifvenhet emot regent eller regering. *Lofva tro och h.*

HULL, n. sing. (i fornspråket *Hold* och *Huld*) Kött på levande kropp. Säges ej allena om människor, utan äfv. om kreatur. *Fast, löst h.* *Emellan h. och skinn*. *Godt h.*, mycket kött på kroppen. *Ha godt h.* *vara vid godt h.* *Hästen, oxen har godt h.* *Lägga på h-et*, blifva fet. *Taga h.*, börja att få hull. *Mista h-et*, blifva mager. (Talesätt) *Med h. och hår*, hel och hållen. *Åta upp med h. och hår*.

HULLER OM BULLER, adv. Utan ordning, om hvart annat. *Kasta, vräka h. o. b.* *Allt ligger h. o. b.* *Allt går h. o. b.*, utan ringaste ordning. — *Syn.* *Hummel* om dummel.

An m. Tros af Ihre härleda sig ifrån det fornerdiska *Hale*, svans, stjärt, stuss, och *Hol*, hufvud, hvadan det således skulle betyda: som fötterna upp och hufvudet ned, d. v. s. upp- och nedvändt.

HULLBÅR, n. 5. Fint, kort hår, som upp- växer ur själva köttet på kroppen, t. ex. bakuti nacken.

HULLIG, a. 2. Som har godt hull.

HULLIGHET, f. 3. Godt hull.

HULLING, m. 2. (af *Hull*) Liten utböjd spets- sig och hvass hake på pil eller krok, som gör, att de fastna bättre i kroppen och ej lättligen kunna utryckas.

HULLINGSBORST, m. 5. (bot.) Borst, som är rak, men emot spetsen försedd med flera till- bakböjda tänder.

HULLSÅR, n. 5. Sår i själva köttet.

HULT, hullt, n. 5. 1) Skog, lund. — 2)

Trä. Deraf i sjömansspråket Rundhult, m. fl.

HUM! int. Se *Hm*.

HUM, s. oböj. Någon liten upplysning, miss- tanke i en sak. *Få, höra h. om något.* — *Syn.* Väder, Nys.

Anm. Ordet *Hum* betyder i fornspråket ursprung- ligen: Dagning, Morgonrodnad.

HUMAN, -än, a. 2. 1) Menniskoälskande, mild. — 2) Höglig, artig.

HUMANIORA, ---öra, n. pl. (lat.) De ve- tenskaper och konster, som bidraga till människans andliga förädling, isynnerhet språklärdom, före- trädesvis de gamla språken, skön vetenskap och bildande skön konst.

HUMANISERA, v. a. 1. Förädla en menni- skas andliga natur, göra mensklig, mild, byfsad. — *Humaniserande*, n. 4. o. *Humanise- ring*, f. 2.

HUMANIST, --'ist, m. 5. En, som äger språk- eller skollärdom.

HUMANISTISK, a. 2. *H-a studier*, som för- utsätta kunskap i grekiska och romerska språken.

HUMANITET, ---et, f. 3. 1) Mensklighet, människokärlig, mildhet. — 2) Hylsning, vett, art- ighet.

HUMLA, v. a. 1. I. (pop.) Snatta litet åt och då, när tillfälle erbjuder sig. *H. ved.*

HUMLA, f. 1. II. Insekt af Steklarna, lik- nende ett bi, men större, mera luden, och med två taggar på bakfötterna. *Bombus*. Arter deraf äro: *Stenhumla*, *Mosshumla* och *Jordhumla*, hvil- ka ses på sina ställen. — *Ss. Humlebo*.

HUMLA, v. a. 1. III. Försätta med humle. *H. vört*.

HUMLE, m. sing. (ofta, men orätt, äfv. *Hum- la*) 1) Allmänt bekant växt af fam. Urticeæ, hvars mogna honblommor begagnas vid brygd att sätta beska på öl och svagdricka. *Humulus lupulus*. — 2) De mogna honblommorna af humleplantan. — *Ss. H-blomma*, -odling, -planta, -ran- ka, -rot, -skott, -skötself.

HUMLEBLOMSTER, n. 5. (bot.) Se *Fär- puppor*.

HUMLEGÅRD, (uttalas vanligen: hümml'gård) m. 2. Inbägnad plats, der humle odlas.

HUMLEKLASE, m. 2. pl. — *klasar*. Klase af humlekoppor.

HUMLEKLÖPVER, m. sing. Se *Skogshumle*.

HUMLEKNOPP, m. 2. Honblomma på humle.

HUMLEKOPPA, f. 1. Se *Humleknopp*.

HUMLEMÅSK, m. 2. Insekt af fjärilornes ordning, hvilken såsom larf lever af humlelefvens rötter. *Hepiulus Humuli*.

HUMLEPEPLA, f. 1. Se *Humleknopp*.

HUMLESTÄNG, (uttalas vanligen: hümml'- stäng) Stäng, stör, nedstucken i marken på en humlegård, för att tjena till stöd för humlerankan. (Fam.) *Lång som en h.*, mycket lång och smal.

HUMLESTÖR, (uttalas vanligen: hümml'stör) m. 2. Se *Humlestäng*.

HUMLESÄCK, (uttalas vanligen: hümml'säck) m. 2. 1) Säck med humle uti. — 2) Säck, som begagnas att förvara humle uti.

HUMLETUPPOR, f. 1. pl. (bot.) Se *Kräk- fater*.

HUMMELBINDA, f. 1. (bot.) Se *Snarrefva*.

HUMMELFÄRIL, m. 2. Ett slags fjärl, med rödrandiga, genomskintiga vinglar. *Sphinx luci- formis*.

HUMMELFLUGA, f. 1. Ett slags fluga, föga mindre än en humla, grå och stråfluden. *Musca grossa*.

HUMMEL OM TUMMEL, adv. (pop. o. fam.) Se *Huller om buller*.

HUMMER, m. 2. pl. — *humrar*. I. (af lat. *Homarus*) Kräftdjur vid de europeiska hafvens stränder, grönsvart, marmorerad med brunt; blir stundom ända till 1 fot lång. *Astacus marinus*. — *Ss. H-klo*.

HUMMER, m. 3. II. (skepp.; tyskt ord) Top- pen, eller den öfra fyrkantiga delen, af en stång, hvari ofta skiffvärd befinnas för drejrepet.

HUMOR, hümör, m. sing. (lat.; est.) 1) Med- född förmåga, att på ett lekande, men hjertligt och menniskoälskande sätt uppfatta och framställa de menskliga önskaperna, utan att hvarken gissla eller förhäna. *Denna författare har mycken h.* — 2) Den stiens egenskap, som röjer en sådan förmåga. *Denna roman utmärker sig genom mycken h.*

HUMORIST, --'ist, m. 5. Författare, som äger humor.

HUMORISTISK, a. 2. 1) Som äger humor. *En h. författare*. — 2) Som röjer, innehåller hu- mor. *En h. stil, penna, roman*.

HUMÖR, -ör, n. 5. (fr. *Humeur*, af lat. *Humor*) 1) Lynne, sinnelag. *Vara vid godt, dåligt h.* — 2) Blakt lynne, vresighet. *Falta h. öfver något*, blifva ond.

HUND, m. 2. 1) Art af Hundsläkt, till skill- nad ifrån de öfriga arterna (Varg, Räf, m. fl.), äfv. kallad *Hushunden*, igenkänlig på sin uppåt bögförmigt böjliga svans. Se f. 4. *Hundsläkte*. Finnes vild i flera länder, isynnerhet i Hindostan, der de vilda hundarne jaga villebråd tillsammans. Förvildade hundar träffas dessutom i ofantliga skar- ror, både i Sydamerikas och Asiens gräsöknar (stepper). Se f. 6. de särskilda raserna *Spets*, *Stövare*, *Mops*, *Dogg*, m. fl. (Talesätt) *Sprin- ga, löpa som en h.*, utan rast eller ro, utan uppe- hör. *Slita en h.*, slita ondt, pinas, plågas. *Som h. och katt*, i ständig strid och split. (Se äfv. *För- likas*.) *Två h-ar om ett ben*, säges om tvänne personer, som begge söka att vinna en syssla, (tjenst, förde), o. s. v. *Der ligger en h. begraf- ven*, der ligger något under. *Der ligger h-en begrafven*, der har man upplysning i saken. *Göra sig till h. för ett ben skull*, fömedra sig, för att vinna ett lappri. (Ordspr.) *Man bör ej skä- da h-en efter håret*, ej döna efter ytan. *Orkar man med h-en*, så orkar man väl och med råmspan, har man förmått utföra hufvudsaken, hmanit fullborda det mesta och viktigaste, så går det väl och för sig med det återstående. *När man kastar en kapp ibland hundarna*, guller den, som slaget får, när man med satiren an- griper en last eller dårskap, beklagar sig den, som känner sig träffad. *Den, som lägger sig bland h-ar*, stiger upp med loppor, den, som ger sig i sällskap med dåliga människor, blir be-

smittad af deras dålighet. *Den, som vill slå en h., finner snart kapp*, det är icke svårt att finna förevärdning, om man vill skada, förfölja eller komma i tvist med någon. — 2) (fig. fam.) a) Tyrann, barbar, plågoanda. *Han är just en h. emot honom*. — b) Föraktlig, dålig, nedrig men- niska. *Din h.!* — c) Brukas stundom, för att uttrycka något superlativ, t. ex.: *Det var en h. till gädda att vara stor*, *en h. till koffert att vara tung*. — 3) Rullvagn med fyra hjul (i ett *Hundlopp*, se d. o.). — 4) (astr.) *Stora, Lilla h-en*, benämning på tvänne stjernbilder. — 5) (skämtv.) *Lilla h-en*, ett slags hasardspel. — *Ss. H-belt*, -biten, -fett, -glafs, -halsband, -hår, -ister, -lort, -mat, -nos, -ragg, -ras, -skinn, -land, -träck, -vaktare.

HUNDAKTIG, a. 2. (om sak) Oanständig, ge- men, svinaktig, snuskig. — *Hundaktigt*, adv.

HUNDARBETE, n. 4. (fam.) Ytterst svårt, tråcet och mödosamt arbete.

HUNDBÅR, n. 5. (bot.) Se *Trollbär*.

HUNDDAG, m. 2. (fam.) Ytterst plågsam dag. — *H-arne*, pl. def. Den tid på året, då solem genomlöper Lejonets tecken, från 22 Juli till 23 Augusti, d. v. s. Röttnåden.

HUNDEXING, m. 2. Ett slags foderväxt, som växer vild i hela Sverige. *Dactylis glomerata*.

HUNDFATT, a. 1. o. adv. (fam.) Se *Hundsk* och *Hundskt*.

HUNDELA, v. a. 1. Öfverhupa med snåsor, bannor, förebräelser, skymförd, smådelser. — *Syn. Se Bestraffa, Småda, Leza upp.* — *Hund- fällande*, n. 4.

HUNDELIN, n. 5. Skratt, då man drar upp munnen emot örnen och visar tänderna, likt en sinande hund.

HUNDELOKA, f. 1. (bot.) 1) Se *Gul Storm- hatt*. — 2) Se *Hundloka*.

HUNDFÄSTING, m. 2. (nat. hist.) Ett slags Fästing, grå; fäster sig på hundar; liknar en lit- ten ärt, när han fått suga sig full med blod. *IXodes caninus*.

HUNDFÖTTER, m. 5. pl. (bot.) Örten *Hiera- cium dubium*.

HUNDGALENSKAP, f. sing. Sjukdom hos hundar, då fragga beständigt synes i deras mun och de bita rundt omkring sig.

HUNDGÅRD, m. 2. Kringstängd plats med hus, der hundar underhållas och uppfostras till jagt.

HUNDGÖRA, n. sing. (fam.) Ytterst svårt, mödosamt, nedrigt, föraktligt göromål.

HUNDHUFVUD, n. 4. pl. — *hufvuden*. Huf- vudet af en hund. (Fig.) *Bära h-et för en an- nan*, få plikta för en annans förbrytelse. (Upp- rimnelsen till detta talesätt är att söka i en af medeltidens laga bruk och sedvanor, till följe hvaraf män af adelsståndet, som hade begått nå- got svårare brott, måste, före straffets undergå- ende, bära en hund till nästa grefskap, distrikt, härad, då likväl, i vissa fall, t. ex. om de tillika voro andlige, en annan fick göra det i deras ställe).

HUNDHUS, n. 5. Särskilt hus, der hundar vårdas och underhållas.

HUNDHYEN, f. sing. Mångårig gräsavväxt, som förekommer på låglända ångar. *Agrostis canina*. Kallas äfv. *Brunhven*.

HUNDHUVETE, n. sing. Ett slags foderväxt, finare och mjukare än *Qviekröten*, men ligre och något tätare. *Triticum caninum*.

HUNDHÅL, n. 5. 1) Håla, der vilda hundar hafva sitt tillhåll. — 2) Skrubb, hål, der en tam hund får ligga. — 3) (fig. fam.) Eländigt näste.

HUNDKAX, m. sing. Se *Hundloka*.

HUNDKEDJA, f. 4. Kedja, hvarmed en hund hålles bunden eller som är dertill ämnad.

HUNDKOJA, f. 4. Helt liten, timrad eller af bräder hopslagen koja, der en hund hålles bunden.

HUNDKOPPEL, n. 5. 1) Rem, kedja, hvar- med hundar hopkopplas. — 2) Tvänne eller flere sålunda hopkopplade hundar.

HUNDKUMMIN, m. sing. Se *Hundloka*.

HUNDKÖP, n. 5. (fam.) Köp till ytterst ringa pris. — *Syn. Rövarköp*.

HUNDLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. En lafart, som innehåller en betydlig myckenhet lafbrunt. Lichen caninus.

HUNDLAND, n. 3. pl. — *länder*. (fam.) Usett land.

HUNDLIF, n. 5. (fig. fam.) Ytterst mödosamt, plågsamt lif, fullt af lidanden, förödmjukelser och försäkelser.

HUNDLOKA, f. 4. Mångårig, allmänt före- kommande växt. *Charophyllum sylvestre*. Kallas äfv. *Hundkax*, *Hundkummin*, *Spöcker*.

HUNDLOPP, n. 5. Fordom i profyr bruklig inrättning, bestående af två parallellt liggande fyrkantiga bjelkar i ett snedt seakt, hvarpå en rullvagn med fyra hjul (*Hund*), lastad med malin, uppskötts.

HUNDLUS, f. 5. pl. — *löss*. Se *Hundfästing*.

HUNDLÖK, m. 2. En på ångar växande ört med rödaktiga blommor. *Allium oleraceum*.

HUNDMUSIK, m. sing. Skällande af arga hun- dar, som slåss.

HUNDMÅL, n. 5. (fam.) *Ta sig ett h.*, göra ett öfverdrifvet starkt mål.

HUNDPENNING, m. sing. (fam.) 1) Ytterst ringa pris. *Få något för en h.* — *Syn.* *Spott- styfver*. — 2) Neslig vinst.

HUNDRÅDE ell. förkortadt **HUNDRA**. Grund- tal. 1) Tio gånger tio. *Leffa i h. är. H. gånger. H. tusen*. När andra grundtal tillfogas, samman- skrivnes *H.* vanligvis med dessa, t. ex.: *Hundra- en, Hundratio, Hundratusen*, men i förvaltnings- och finansiell stil skiljas de vanligen åt: *Hundra en, Hundra tusen*, o. s. v. — 2) Brukas stund- om, för att uttrycka ett stort antal. *Jag har väl h. saker att tala om*, mycket att tala om. *Leke en ibland h.*, ganska få. — *S. n.* *Talet h. Multiplicera h. med tio.* — Sammansättningarne *Hundraarmad*, -*folad*, -*gradig*, -*höf- dad*, -*tungad*, -*ärig*, -*ögd*, m. fl. förstås lätt utan vidare förklaring.

Anm. *Hundra* anses af *Tio* vara härledt af det forda ordet *Hund*, *tio*, och *Rad*, eme- dan våra förfäder, liksom de gamla Romarne, nyttjade rakettflor med *rader* eller linier, streck, för hvarje tiotal. *Hund rad* är då så- ledes *Tio rader* eller *tiotal*.

HUNDRÅDE. Ordningstal. Som är näst efter den nittonde nionde. *Den h. dagen*. — *S. n.* *Hundratat*. *Ett h. Så och så många på h-t*.

HUNDRÅDEDEL, m. 2. En del af ett helt, hvilket är deladt i hundra lika stora delar.

HUNDRAFALDIG ell. **HUNDRAFÄLD**, a. 2. 1) Hundra gånger så stor. — 2) Säges om något, som består af hundra likadana eller hvarandra likvande saker, eller blott varande af samma art, natur. Jfr. *Dubbel*, 2.

HUNDRAFÄLT, adv. Hundra gånger; hun- dra gånger så mycket. *H. större. Gifva h. igen*.

HUNDRASERI, n. sing. Se *Hundgalenskap*.

HUNDRATAL, n. 5. Antal af hundra. *Ett h. af människor*.

HUSFRITT, adv. *Bo h.* kostnadsfritt.
HUSFRU, f. 2. Hustru. Sages endast om förnämna mäns fruar.

HUSFÖRHÖR, n. 5. Förhör i kristendomens stycken, som presterna äro ålagda att en gång årligen hålla med inbyggarna i sina församlingar, rotvis eller kvartersvis.

HUSGERÅD, húsgeråd, n. sing. (t. *Hausgerath*) Hvarjehanda saker, som tjena till nytta, prydnad och bekvämlighet i boningsrum. — *Syn.* Möbler.

HUSGERÅDSKAMMARE, m. 2. pl. — *kamrar.* Ställe, der man förvarar husgeråd.

HUSGERÅDSSAKER, f. 5. pl. Se *Husgeråd*.
HUSGERÅDSMÄSTARE, m. 5. Person, som har tillsyn öfver husgerådet, t. ex. vid ett hof.

HUSGUD, m. 2. (hos de Gamle) Särskilt gudomlighet, som troddes skydda hus och hem.

HUSHYRA, f. 1. Hyra, som betalas för begagnandet af ett hus eller någon del deraf.

HUSHÅLL, n. 5. 1) Enkelt, borgerligt samfund, bestående af äktenskaps-samfund, föräldrassamfund och husbondasamfund, eller af något ell. några af dessa. *Hafva stort h., 20 personers h. By med 30 h. Hela h-et*, alla dithörande personer. — *Syn.* Familj, Matlag, Rök. — 2) En persons husliga ställning, då han har så inrättadt, att hans matlagning, städning, tvätt, o. s. v., för rättas hemma af eget folk. *Hafva h.* Sätta h., antaga eget folk för de husliga göromålens bestyrande. *Förestå, sköta h-et.* — *Ss.* *H-saffärer, -sbeckymmer, -sbestyr, -skonst, -snyttla, -sregel, -ssak, -systla.*

HUSHÅLLA, v. n. 1. 1) Förestå ett hushåll. *H. för någon. Hon h-r för sin bror.* — 2) a) Använda, förbruka, nytja (med afseende på den grad af sparsamhet, man dervid visar). *H. väl, illa med något. Han har illa h-t med sina penningar.* — b) Vara sparsam, spara. *Hon förstår att h. Han kan icke h. med penningar.* — *Hushållande*, n. 4.

HUSHÅLLARE, m. 5. 1) En, som har eget hushåll. — 2) a) En, som hushåller med något, väl eller illa. *God, dålig h.* — b) En, som väl förstår att hushålla med något. *H. har han alltid varit, till och med i småsaker.*

HUSHÅLLERSKA, f. 1. 1) Kvinna, som förestår ett hushåll. *H. hos en ughar! eller enkling.* — 2) Kvinna, som hushåller med något, väl eller illa. *God, dålig h.*

HUSHÅLLNING, f. 2. 1) Ett hushålls förestående. *Hon har i flera år haft h-en för honom.* — 2) Förvaltningen af något i afseende på förbrukning, skötsel, vård, utgifter och inkomster. *God, dålig h. med rikets medel, med skogen.* o. s. v. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom Riks-, Skogshushållning, m. fl. — 3) Sparsamhet. *Med h. kunna pengarne räcka ännu en tid.* — *Ss.* *H-skonst.*

HUSHÅLLSAKTIQ, a. 2. Som väl hushållar med det man äger eller har om händer. — *Hushållsaktighet*, f. 5. — *Hushållsaktigt*, adv.

HUSHÅLLSBOK, f. 5. pl. — *böcker.* Räkenskapsbok, der de dagliga utgifterna för ett hushåll antecknas.

HUSHÅLLSGREPP, n. 5. Mindre känt sätt att bereda, förvara o. s. v. hvarjehanda matvaror med mera, som till ett hushåll hör.

HUSHÅLLSORD, n. 5. Sådant ord, som förekommer i hushållningen och dermed gemenskap ägande ämnen.

HUSHÅLLSÄSENDET, n. sing. def. Allt, hvad som angår hushållningen.

HUSJUNGFRU, f. 5. pl. — *frur.* Se *Husliga*.
HUSKAPPELL, hús-kapell, n. 5. o. 3. Kapell för den husliga andakten, t. ex. på ett slott.

HUSKATT, c. 1. Tam katt, som uppfödes i ett hus, för att afbålla råttor.

HUSKORS, n. 5. (fam.) 1) Person eller sak, som åstadkommer beständig förgärlse i ett hus. — 2) Hustru, som är en plåga för sin man.

HUSKUR, m. 5. Enkel kur till en sjukdoms botande, sådan som brukas, utan läkares rådfrågande.

HUSLEFNAD, m. sing. Lefnadsfält inom hus, i hemmet.

HUSLIG, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på ens hus och hem, på ett hushåll. *En persons h-a lif*, i hemmet. *H-a bestyr.* — 2) Som trivs väl hemma, gerna förrättar till hushållet hörande göromål, derjemte är hushållsaktig och anspråkslös. Sages isynnerhet om fruntimmer.

HUSLIGHET, f. 5. Egenskapen, att vara huslig (hem. 2).

HUSLIGT, adv. Enkelt, sparsamt, och utan att söka sällskap eller någon utom hus. *Lefva h.*

HUSLÄRARE, m. 5. Lärare i enskilt hus.

HUSLÄRFT, n. 5. Hemmavärdt lärt.

HUSLÖK, m. 2. (bot.) Se *Talsök*.

HUSMAMSELL, f. 5. Ogift fruntimmer, som förestår de husliga göromålen i ett hushåll.

HUSMAN, m. 5. pl. — *män.* (i Skåne) Se *Inhysseshjon*.

HUSMANSKOST, m. sing. Enkel, hvardaglig kost, hvardagsmat.

HUSMODER, f. 2. pl. — *modrar.* Kvinna, som har högsta qvinliga värden och tillsynen om ett hushåll och dess medlemmar. Sages isynnerhet om gift qvinna. *En hustru bör vara en god h.*

HUSMODERLIG, a. 2. Som tillhör eller har afseende på en husmoder. *H-a plögter, bestyr.* — *Husmoderligt*, adv.

HUSORGE, hús-örge, m. 2. pl. — *orglar.* Liten orgel, ämnad till begagnande i ett enskilt hus.

HUSPIGA, f. 1. Piga, som förrättar inne i sjelfva boningsrummen förefallande göromål, såsom städning, dukning, baddning, o. s. v.

HUSPOSTILLA, hús-påstilla, f. 1. Postilla, ämnad att begagnas vid den husliga andakten.

HUSPREDIKANT, hús-predikant, m. 3. Prest, anställd hos enskilt person, att förrätta gudstjensten för dess familj, tjänste- och arbetspersonal, t. ex. på ett stort gods, vid ett bruk, o. s. v.

HUSPREST, m. 5. Se *Huspredikant*.

HUSRUM, n. 5. 1) Rum att bebo. *Få h. hos någon. Hafva fria h., bo kostnadsfritt.* — 2) (utan plur.) Utrymme för beboende. *Der är h. för mycket folk.*

HUSRÄTTA, f. 1. 1) Benämning på några arter af rättslägget, som helst hålla sig i hus, nämligen: *Lilla H-n*, askgrå, stundom hvit, gul eller skäckig. *Mus Musculus. Stora H-n*, rödgrå, 6 tum lång, öfverförd till Europa med fartyg ifrån Indien. *Mus decumanus. Svarta H-n*, gråsvart, 7 tum lång, ytterst glupsk. *Mus Rattus.* — 2) (fig. fam.) Person i ett hushåll, som snattar af mat och dylikt, som ken åtkommas.

HUSRÖTA, f. sing. En eller flera byggnaders förfall med deraf uppkommande skada. *Komma på h.*, låta hus förfalla, så att man får betala deraf uppkommen skada.

HUSSED, hús-séd, m. 5. Sed, vedertagen i ett hus, en familj.

HUSSLÖJD, f. 5. Se *Hemslöjd*.

HUSSPINDEL, m. 2. pl. — *spindlar.* En art af Lungspindlarna, grå och svartbrökig; sätter sina nät horisontellt i vägghörn. Aranea domestica.

HUSSVALA, f. 1. En art Svala, som bygger sitt bo under taklisterna. *Hirundo urbia.*

HUSSVIN, n. 5. Den hemtama arten af Svin-släkten.

HUSTAFLAN, f. sing. def. Afdelning af katekesen, som undervisar om en kristens pligter i afseende på de husliga förhållandena.

HUSTJUF, m. 2. pl. — *tjufcar.* En af medlemmarna i ett hushåll, som stjal ifrån husbond-folket eller någon af de andra i huset.

HUSTJUFNAD, m. sing. Tjufnad, som begås af hustjuf.

HUSTOMT, m. 5. Tomt, der hus är bygd; eller ämnad för husbyggnad.

HUSTRU, f. 5. pl. *hustrur.* 1) Gift qvinna. *Taga någon till h.* — 2) Benämning på gifta kvinnor af ringare klassen. *H. Anderson.*

Ann. Ordet är detsamma som *Husfröja* eller *Husfru*, och kommer ej af *Hus* och *Tro*, såsom man i allmänhet tror.

HUSTRUPPER, m. 3. pl. De till en närmare bevakning af en furstes person och dess familj bestämda trupper, ringare till antal än garder och sällan begagnade till krigstjenst.

HUSTUKT, f. sing. Ordning, som af husfader vidmakthålles i ett hus. *Hålla god h.*

HUSVAN, a. 2. Väl hemmastadd i ett hus, en familj.

HUSVARM, a. 2. (fam.) Se *Husvan*.

HUSVILL, a. 2. Utan bostad, utan hem, utan tak öfver hufvud. *Vara, blifva h.*

HUSVISITATION, húsvisitatchön, f. 5. Visitation, som företages hemma i ens hus.

HUSVÄPNAD, m. sing. Se *Hemväfnad*.

HUSVÄN, m. 5. pl. — *vänner.* Vän i ett hus, en familj.

HUSVÄRD, m. 2. — *INNA*, f. 1. Värden ell. värddinnan i ett hus.

HUSÄRA, f. sing. Skämtsam benämning på en hustru, emedan en rättskaffens och god hustru är en ära för sin mans hus.

HUT! int. Utrop, innefattande en harmful hotelse eller tillrättavisning, och som säges, antingen åt en hund, som är för närgången och den man vill fösa bort, eller åt en person, af hvilken man på något sätt blifvit förnärkad eller förtretad. Hör till det lägre språket. *H., hund! H., racka! Åh h., din lymmel!* — Brukas substantivt i några talesätt, t. ex.: *Veta h.*, blygas; *han vet icke h.*, han har ingen skam; *vet du icke h.?* skäms du icke? *vet h.!* skäms! *Lära någon veta h.*, lära någon att uppföra sig på ett tillbörligt sätt. *Hafva ingen h.*, icke blygas; *kan han ingen h.*, ingen h. i sig, ingen skam.

Ann. Ordet tros af Ihre vara sammmandraget af *Huvud!* *Mus Musculus* torde man snarare få anse det vara förkortadt af det tyska: *hüte dich!* akta dig!

HUTA, v. n. 1. (fam.) *H. åt någon.* ropa hut åt någon; äfv. på ett groft och skymligt sätt snåsa, tillrättvisa.

HUTLA, hütla, v. n. 1. (af t. *hüdeln*) Gäcka. *H. med*, gäckas med, t. ex.: *icke låta h. med sig. Jag låter inte h. med mig.* — *Huttlande*, n. 4.

HUTLERI, hütleri, n. 5. Gäckande, gäckeri.

HUTLÖS, hütlös, a. 2. (af *Hut*) Som har

ingen hut i sig, skamlös. — *Hutlöshet*, f. 5. — *Hutlös*, adv.

HYABA? vabå, adv. (fam.) Sammandraget af *Hvad behagas?*

HVAD, pron. relat. o. inter. oböjligt. 1) (relativ) a) Brukas framför ett substantiv i stället för *Hvilken, Hvilket, Hvilka*, och ensamt för *Hvilket*. *H. ädel själ, h. redligt mt. h. kostsamma offer det askar, att försvara namnet af en god medborgare!* *Fråga, h. det är. Han vet ej, h. han vill. H. som helst, hvilket som helst. H. för, hvilket, hvad sägs, t. ex.: Fråga, h. det är för en, h. det är för folk. Jag vet ej, h. det är för en. Han vet ej, h. lejonet är för ett djur. Säg h. man säga vill, Göra h. man göra vill, man må säga, göra hvad helst man vill.* — b) Det som. *Allt h. du vill att andra skola göra dig, det gör du och dem.* — 2) Brukas i frågor för *Hvilken, Hvilket*, både som substantivt och adjektivt, t. ex.: *H. är det? H. ser jag? På h. sätt? Af h. orsak? H. tänker ni på? H. är frågan om? H. lever han af? H. dröjer ni efter? för hvad orsak . . . ? H.?* frågas, när man ej hört väl; säges äfv. för att påminna om svar; tillhör i begge fallen hvardagspråket och uttalas helt kort, såsom *Va: H. för en, ett, ena?* hvilken? hvilket? hvilka? ell. hvad slags, t. ex.: *H. för en, h. för ena menar du? H. för ett hus? H. är det för en? hvad är han?* — Brukas äfv. adverbialt i st. f. *Huru*, t. ex.: *H. tycker ni om henne?* — *Int.* Uttrycker beundran, ömtan, förundran, harm, ovillja, hotelse, t. ex.: *H. för en stor kar! H. ni är lycklig som . . . ! H. störd! h. bül! h. gny! Ack! h. för en usel koja! H. är han ej nöjd ännu? H.!* du understår dig?

HVADAN, adv. relat. o. inter. 1) Hvarifrån. *Jag vet ej, h. det är kommet. H. kommer du?* — 2) Af hvad orsak. *H. kommer det, att du gör så? Jag vet ej, h. det kommer.*

HVAL, m. 2. 1) Daggdjur, som liknar till utseendet en fisk och ständigt vistas i vattnet. *H-arne utgöra tolfte ordningen af Daggdjuren. Till H-arne höra: Sjöko, Delfin, Sprängare, Tumlare, egentlig Hval eller Hvalfisk, m. fl.* — 2) Se *Hvalfisk*.

HVALF, valv, n. 5. 1) Muradt tak öfver hus eller rum, som bär sig sjelf medelst det stöd, det får på sidorna, och medelst sin egen tyngd. *H-fven i en götisk kyrka.* — 2) Sages om åtskilligt, som har likhet med ett sådant murverk. *H-fvet i en grotta*, öfre delen deraf. *H. i en löfsal*, de öfverstående löfrika gvarne och qvistarne. *Himmelns h.*, himmelen, emedan den har utseende af ett hvalf. *H-fvet på ett skepp*, den under akterspejeln varande hålighet eller inböjning, genom hvars midt rorels öra ända är införd i rörturman. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: *Kyrko-, Slotts-, Bro-, Löf-, Gombhvalf*, m. fl. — *Ss.* *H-lik*.

HVALFBÄGE, m. 2. pl. — *bågar.* 1) Bågformigt hvalf. — 2) Bågformig träställning, hvar öfver ett hvalf bygges.

HVALFFOT, m. sing. (fig.) Foten ell. nedra delen af ett hvalf.

HVALFGÅNG, m. 2. Gång under ett fortlöppande hvalf af murverk eller trä.

HVALFISK, valfisk, m. 2. Daggdjur af Hvalarna, det största af alla bekanta djurslag, med ett hufvud, som utgör omkr. $\frac{1}{3}$ af hela kroppen, utan tänder, men i stället med hornaktiga stöfver, 3 till 15 fot långa (rämmet till

det så kallade fiskbenet), kontade med fransar, som uthänga mellan läpparna och likna skårg, hvaraf deras namn *barder*; näsborrhår utgöras af två andhål ofvanpå hufvudet, genom hvilka djuret ubläser den inandade luften. Babena. Arter deraf äro Grönlandshval, Nordkapare, Finnisk, m. fl. — *Se. H-bard, -ben, -fett, -fångst, -fånge, -fångare, -räm, -tran.*

HVALFISKEFJÄLL, n. sing. Det kritaktiga, oflånga skelet i manteln på Bläckfisken, hvilket nyttjas till polering och vissa pulver. Os Sepia. Har fordom trots komma af hvalfisken, då det stundom funnits i hafvet efter döda bläckfiskar.

HVALFISKEUS, välfisklus, f. 3. pl. — *löss*. Insekt, en tum lång, med 14 fötter, som äter sig in i skinnnet på hvalfiskar. *Cyamus cecil*.

HVALFNJURE, m. 2. pl. — *njurar*. (byggn. k.) Den del af ett hvalf, som ligger emellan dynan och slutstenen.

HVALFSTEN, m. 2. (byggn. k.) Hvar och en af de stenar, som bilda den hvalfida delen af ett hvalf.

HVALFSTORME, m. 2. pl. — *stommar*. (timmerm.) Trästälningen, hvarofver ett hvalf lägges.

HVALFSTÄLLNING, f. 2. Se föreg. ord.

HVALFVA, f. 1. Se *Fånge*.

HVALP, m. fl. se under *V*.

HVALROSS, värå'ss, m. 2. Hafsdjur af Skälarnas, 20 fot långt, med grå, tums tjock hud, från öfverkäften nedhängande två fot långa hörntänder, och dyrbara betar. *Trichecus Rosmarus*. Skrifves äfv. *Valross*.

HVAR, m. o. f. **HVART**, n. pron. adj. sing. Genit. *Hvars*. Benämner alla de särskilda enheterna, som höra under ett visst allmänt begrepp, tänkta såsom åtskilda för sig, den ena från den andra. Brukas både som adjektiv och substantiv. *H. menniska, h. dag, h. vecka, h-t djur. H. förnuftig människa. H. gång jag kommer dit. H. har sitt lynne.* — Bildar de dermed liktydiga sammansättningarna *En h., H. en, H. och en, t. ex.: En h. vet, att . . . H. och en människas. H. och en sitt, man är skyldig att gifva hvarje människa, hvad hon har rätt att fördras. H. enda eller H. enda en (h-t enda, h-t endas), hvar och en, utan undantag. H. annan, h-t annat, hvar och en som är den andre i ordningen af ett visst antal, då man räknar två och två deraf i sender. I samma mening säges äfv. *H. tredje, h. sjerde, o. s. v. H. annan timma, h-t annat är. H. om annan, h-t om annat, blandade om hvarandra utan ordning. H. för sig, hvar och en särskilt, åtskildt ifrån de öfriga. H. sin, hvar och en sin särskilt, t. ex.: Vi fånga h. sin; vi ha h. sina order, hvar och en af oss har sina särskilda order. De gå h. till sitt, hvar och en till sitt hem. — Genitiven *Hvars* brukas endast för sammansättningarna *En hvar, Hvar en, Hvar och en, t. ex.: en hvars, hvars ens, hvars och ens*.**

HVAR, adv. relat. o. interr. På hvilket ställe. *Fråga, h. han bor. H. är du? H. skall jag lägga det? H. vid lag? h. hvilket ställe ungefär? H. som helst. Der och h., här och der. — Konj. Om, i fall, så vidt. Numerä förådradt, utom i uttrycket *H. om icke*, i annat fall.*

HVARAF, varåv o. väråv, adv. relat. o. interr. Af hvilken, hvilket. *Såden, h. han sålde, var ganska slö. H. följer, att . . . H. är detta gjordt? H. kommer det, att . . . ? H. vet du det?*

HVARANDRA, pron. (genit. *Hvarandras*) Hvar den andra. *Menniskorna böra bistå h. dela h-s smärta.* Af samma betydelse är äfven: **HVARANNAN**, förkortadt **HVARANN**, pron. (neutr. *Hvarannan*, genit. *Hvarannans* eller *Hvarsannars*) Hvar annan, hvar den andra. *Man bör hjälpa h.*

HVARDAG, värådag o. värådag, m. 2. Hvarje dag, som ej är helgedag.

HVARDAGLIG, a. 2. 1) Som händer, sker, göres, inträffar, upprepas hvar dag. — 2) (fig.) Vanlig, simpel; utödt, tråkigt, ledsamt. — *Hvardaglighet, f. 3. — Hvardagligt, adv.*

HVARDAGSANSIGTE, värådagansigte, n. 4. Helt vanligt ansigte, sådant som man får se hvar dag.

HVARDAGSARBETE, n. 4. Sådant arbete, som man plågar förseha på hvardagarna.

HVARDAGSFEBR, m. 2. pl. — *febrar*, o. **HVARDAGSFEROSSA**, f. 1. Feber, frossa, som återkommer hvar dag.

HVARDAGSGÄST, m. 3. En, som hvar dag är gäst i, besöker ett hus.

HVARDAGSHISTORIA, f. 3. pl. — *rier*. Berättelse om något, som tilldrager sig dagligen.

HVARDAGSKLÄDER, m. 3. pl. Kläder, som brukas på hvardagarna. I samma mening säges äfven *Hvardagsklädning*.

HVARDAGSLAG, I h., om hvardagarna. *Bruka något i h.*

HVARDAGSMÄT, m. sing. Mät, som är vanlig om hvardagarna.

HVARDAGSMENNISKA, f. 1. Vanlig, all-daglig människa, sådan man träffar hvar dag.

HVARDAGSSTIL, m. sing. Sempel, vanlig skriftart. *H-en och den högre stilen. I h., såsom dagligen brukas.*

HVARDAGSTANKAR, m. 2. pl. (fig.) Simpla, vanliga tankar.

HVARDERA, värådera, m. o. f. **HVARTERA**, väråtera, n. pron. adj. (genit. *Hvarderas*) Hvar af dem. *Laga så, att h. får sitt.*

HVAREFTER, varåv'v'v', adv. Efter hvilken, hvilket. Betecknar: a) Ordning, följd af personer eller saker, både i fråga om rörelse och hvil. *Hunden sprang före, h. herrn sjelf kom. Främst sulto de kongliga, h. de till sviten hörande personer hade sina platser. — b) Följd i tid; efter hvilken tid, händelse. Först kommo de i träta, h. slagsmål uppstod. — c) Enlighet, öfverensstämmelse, likhet. Jag har fått förhållningsorder, h. jag skall handla. Mönstret, h. det var gjordt. — d) Årå; föremål för tanken. Penningar är det enda, h. man stråfar. — e) Verkan. Ett slag, h. han ännu bär märka. — f) Förhållande, mån, proportion. En måttstock, h. något beräknas.*

HVAREMELLAN, varåremellån o. väråremellån, adv. Emellan hvilka. Brukas i fråga om: a) Rum. *Dessa städer, h. det är jernväg. — b) Tid. H. (emellan hvilka epoker, händelser) det var lugnt i landet. — c) Förhållanden, omständigheter. H. är den skilnaden, att . . .*

HVAREMOT, varåremot, adv. 1) Emot hvilken, hvilket, hvilka. *En sjukdom, h. ingenting hjälper. — 2) I förhållande till, i jämförelse med hvilken, hvilket. Ett hus, h. alla de öfriga äro ett intel. — 3) I utbyte mot hvilken, hvilket, hvilka. Jag gaf honom min häst, h. han gaf mig sitt guldur. — 4) Till vederläggning för*

hvilken, hvilket, hvilka. *Han hade fått en klen middag, h. han fick en god aftonmåltid. — 3) H. brukas, för att uttrycka motsats till en föregående mening. Hon är mycket vacker, h. hennes syster har mera förstånd.*

HVAREST, värå'st, adv. relat. o. interr. Se *Hvar*, adv.

HVAREF, n. 3. (af fornuva verbet *Hverfva*, vända tillbaka) 1) Omgång, gång. *Gå tre h. omkring huset. Skärpet går tre h. om lifet. — 2) Säges om det hela, det samteliga af flera likartade föremål, eller af ett ämne, då dess läge är i samma sträcka, lag, rad, jämförelsevis med andra sträckor o. s. v. af det samma. *Tunnorna voro upplagda i flera h. öfver hvarandra. Lägga, lägga i h. — Syn. Lag, Lager, Bänd, Bad. — 3) Samling af flera personer, hvilka sins emellan hafva ett bestämt läge, och bland hvilka något förbehöves eller ordningen af deras platser. *Låta pokalen gå hela h-feet omkring. — 4) Ordning, tur. När h-feet kommer till mig. — Syn. Lag.***

HVAREFTALS, adv. I hvarf, lager. *Lägga h. HVARFÖR, väråför o. varåför, adv. 1) För hvilken, hvilket, hvilka. *Han har sått sin frukt, h. han fått 10 r:dr tunnan. — 2) Hvarer mot. En sjukdom, h. ingenting hjälper.**

HVAREFÖRE, väråföre, adv. relat. o. interr. För hvilken orsak, af hvad skäl. *Jag vet ej, h. han gjort det. H. har han det gjort? H. icke?*

HVAREFÖRUTAN, varåförutån, adv. Förutan hvilken, hvilket. *Han stack i ballen en pistol, h. han aldrig löre gå ut.*

HVAREFÖRUTOM, varåförutåmm, adv. Förutom hvilket. *Hon är låghalt, h. hon öfven skelar på ena ögat.*

HVARHOS, varåhos, adv. Se *Hvarjemte*.

HVARHOS, varåhos, adv. Se *Hvarjemte*.

HVARIBLAND, varåibland, adv. Bland hvilka. *Jag har sett dessa tablör, h. äro många medeltidiga.*

HVARIFRÅN, varåifrån o. väråifrån, adv. relat. o. interr. 1) Från hvilken ort, från hvilket ställe. *H. är han? Jag vet ej, h. han är. — 2) Betecknar: a) Skiljande, afsöndring, afdrag, befrielse. *Hela summan är 100 r:dr, h. 10 afgå. Det främmande ok, h. han befriat oss. — b) Orsak, upphof. *H. kommer det, att . . . ? Jag vet icke, h. det ryktet kommit.***

HVARIGENOM, varåigenåmm, adv. relat. o. interr. 1) Genom hvilken ort, genom hvilket ställe. *Staden L., h. vägen till B. går. — 2) Genom hvilket medel, på hvilket sätt. *En utväg, h. han lätt skall uppå sitt mål.**

HVARINIFRÅN, varåinifrån, adv. Inifrån hvilket ställe. *Ett rum, h. ett rop hördes.*

HVARINNANFÖRE, varåinnanåföre, adv. Innanför hvilket rum, ställe.

HVARINNE, varåinne, adv. Inne i hvilken ort, hvilket rum, ställe.

HVARINOM, varåinom, adv. Inom hvilket rum, ställe.

HVARINTILL, varåintill o. väråintill, adv. Intill hvilken, hvilket. *Här är gränsen, h. du skall gå och icke längre. En irrådgård, h. ett gårde angränsar.*

HVARINUTI, varåinuti, adv. Inuti hvilket rum, ställe.

HVARINVID, varåinvid o. väråinvid, adv. Invid hvilken ort, hvilket rum, ställe. *H. finnes en källa.*

HVARJE, pron. (genit. *Hvarjes*) Se *Hvar*.

Brukas som adjektiv, t. ex. *H. menniska, djur.* Såsom substantiv blott i vissa talesätt, genom elips af dit hörande substantiv, t. ex.: *Litet af h. (ämne).* — *Hvarjom och enom, gam. dat. af Hvar och en. Gifva h. och enom sitt.*

HVARJEMANDA, pron. a. Hvarje slags. *H. saker.* — Brukas äfven substantivt, mest såsom rubrik i litterära skrifter, i tidningar, o. s. v. *Tala om h. — Syn. Ditt och datt.*

HVARJEMTE, varåjemte, adv. Jemte hvilken, hvilket, hvilka. *Gossen fick ett par böcker, h. bifogades några goda råd och förmaningar.*

HVARKEN, värå'ken o. värå'ken, konj. Innefattar, i förening med ett alltid efterföljande *Eller*, ett fränkännande af tvänne motsatta eller skiljaktiga begrepp. *Han är h. vacker eller ful. H. godt eller ondt. Vägglaget är h. godt eller dåligt. Han h. kan eller vill. Ingen bok, h. andelig eller verldslig. H. han eller hon.*

HVARKE, väråke hette i fornsvenskan *Hvotti* ell. *Heatti*, egentligen neutrum af *hvarghin* (af *hvar* och *ingin*, ingen).

HVARMED, varå'd, adv. relat. o. interr. 1) Med hvilken, hvilket, hvilka. *Han tog ett köttstycke, h. han gick sin väg. H. skole vi roa oss? — 2) Genom hvilket medel, medelst hvilken, hvilket, hvilka. *Ett medel, h. ni kan vinna er afsigt. Han hade skaffat sig dyrkar, h. han uppdyrkat alla dörrarna.**

HVARMEDELST, varåmedelst, adv. Genom hvilket medel. *H. han vann sitt ändamål.*

HVAROM, värå'om o. varå'om, adv. relat. o. interr. 1) Om hvilken, hvilket, hvilka. *Det ämne, h. nyss talades. H. är frågan? H. disputerar man? — 2) Hvaromkring. *Paketet, h. snöret lindades.**

HVAROMKRING, väråomkring, adv. Omkring hvilken, hvilket. *Gården, h. ett staket är uppsatt. I trakten h., omkring hvilken trakt.*

HVARPÅ, varå'å, adv. relat. o. interr. 1) På hvilken, hvilket, hvilka. *En bänk, h. han satte sig. Det, h. han tänkte. H. tänker ni? H. jag ingalunda tviflar. — 2) Efter hvilken tid, händelse, gerning. *Han fick afslag, h. han genast gick. H. följde en lång kedja af veder-värdigheter. H. han sade, att . . .**

HVARS, varå's, genit. af *Hvar*; se d. o.

HVARSTÄDES, väråstä'dass, adv. (sam.) Något h., nästan på hvarje ställe.

HVART, varå't, adv. relat. o. interr. (samman-draget af *Hvaråt*) 1) Till hvilket ställe. *H. han går? Jag vet ej, h. han gått. — 2) Till hvilket slut, hvilken utgång. *H. skall detta taga vägen? Ingen vet, h. detta kan leda till sluts.**

HVARTHÄN, varåthän, adv. Se *Hvart*. — Betyder egentl.: till hvilket ställe härifrån.

HVARTILL, värå'till o. varå'till, adv. relat. o. interr. 1) Till hvilken, hvilket, hvilka. *Ett brott, h. han icke är skyldig. Ett arbete, h. fördras tid. H. jag icke råder. H. ville han tvinga honom? — 2) Till hvad mål, slut, utgång, ändamål. *Här ser man, h. lättjan leder. H. han begagnade en dyrk. H. öfven mycket bidrog, att . . . H. skall detta tjena? — 3) Se *Hvarintill*. — 4) Hvarförutom. *Han har 1000 r:dr i lön, h. han har fria husrum.***

HVARTUT, varå'tut, adv. relat. o. interr. (sam.) Till hvilket mål. *Jag märker nog, h. det syftar, lular.*

HVARTÅT, varå'tåt, adv. Se *Hvartåt*.

HVARUNDER, varåunder, adv. 1) Under hvilken, hvilket, hvilka. *Ett träd, h. man är i skyggd*

för regnet. (Fig.) *H. förstås*, hvilket eller hvilka ord betydja. — 2) Hvaribland. *H. afven barn äro inbegripna.* — 3) Säges i fråga om antal, pris. *Ett pris, h. jag icke kan sälja det.* — 4) Under hvilken tid. *H. hände, all....*

HVARUPPÅ, varuppå, se *Hvarpå*

HVARUR, varür, se *Hvarutur*

HVARUT, varüt, se *Hvartut*

HVARUTAF, varutäv, se *Hvaraf*

HVARUTI, varuti, o. varuti, adv. relat. o. interr. 1) I hvilken, hvilket, hvilka. Brukas a) i fråga om verande på en ort, ett ställe. *Sängen, h. han låg;* — b) i fråga om rörelse till en ort, ett ställe. *Säcken, hvaruti säden tömdes.* *H. skall jag lägga frukten?* — c) med afseende på tillstånd, förhållanden, omständigheter, m. m. *En sak, h. jag icke vill blanda mig.* *Något, h. jag icke ser något allt berättiga sig af.* — 2) Hvaribland. *H. afven inbegripas barn öfver åtta års ålder.* — 3) I hvilket afseende. *H. han har rätt.* *H. ni missar er.*

HVARUTINNAN, varuti'nann, adv. Se *Hvaruti*, 1, c o. 3.

HVARUTMED, varutmäd, adv. Helt nära, hvarintill. *H. ligger ett stort hus.*

HVARUTOM, varutömm, adv. 1) Utom hvilken ort, hvilket ställe. *Denna krets, h. du icke må gå.* — 2) Bortom hvilket, längre än till hvilket. *Ett mål, h. du icke får gå.*

HVARUTUR, varutür, adv. Utur hvilken, hvilket, hvilka. *Jorden, h. lägor uppstego.*

HVARUTÖFVER, varutö'v'r, adv. Utöfver hvilken, hvilket, hvilka: 1) Öfver hvilken ort, ställe, yta (i hela dess längd eller utsträckning). *Ett bord, h. var utbradt ett läcke.* *Sjön, h. en dimma låg utbredt.* — 2) Se *Hvarutom*, 2. *Ett mål, h. ingen får gå, bortom hvilket &c.* — 3) Mer än hvilket antal, pris. *Han fick sin betalning, h. jag gaf honom 24 sk. i drickspengar.* *Ett bud, h. jag icke går.*

HVARVID, varvid o. väryid, adv. Vid hvilken, hvilket, hvilka: 1) I fråga om ställe, ort. *En vägg, h. en affär är fasthållad.* *Byrån, h. han satt.* — 2) Uttrycker tillstånd, förhållande, omständighet, o. s. v. *En affär, h. ingenting är att vinna.* *Dessa ord, h. hon rodnade.* *Något, h. ingenting är att anmärka.*

HVARÄ, varä, se *Hvarpå*

HVARÄT, varät o. värät, adv. relat. o. interr. 1) Ät hvilken ort, hvilket ställe. *H. gäller resan?* *Jag vet icke, h. han ämnar sig.* — 2) Se *Hvartut*. — 3) Ät hvilken, hvilket, hvilka. *Det är hunden, h. hon skrattar.* *H. skrattar du?*

HVARÖFVER, varö'v'r o. värö'v'r, adv. relat. o. interr. Öfver hvilken, hvilket, hvilka: 1) Öfver hvilken ort, ställe, yta, o. s. v. *Dike, h. ett bräde är lagdt.* *Sjön, h. en dimma sam.* — 2) Se *Hvarutöfver*, 5. — 3) I fråga om tillstånd, förhållande, omständigheter. *En sak, h. jag är ganska ledsen.* *H. sörjer du?* *Denna nyhet, h. hon mycket glädt sig.*

HVASA, vasa, sammandr. af *Head sade ni* (du o. s. v.)?

HVASS, a. 2. 1) Som har fin, skarp, skärande kant. *H. knif, klinga.* *H-t grässtrå.* — 2) Som har en utgående, mycket spetsig vinkel. *H. näsa.* — 3) (fig.) Skarp, genomträngande. *H. håld, blåst.* *H-t väder.* *H. syn, blick.* *H-t öga, förstånd.* *H. strid, träffning, ganska allvarsam, svår.* *H. stämna, röst, gauska gäll och*

genomträngande. *Ett h-t svar, skarpsinnigt; äfv. ganska bittert och bitande.* *H. man, ganska sträng.* (Fam.) *Hon ser så h. ut, så sträng, allvarsam och bitande.* *Det var h-t!* säges om något öfverdrifvet, utomordentligt. — Ss. *H-kantig, -uddig.*

HVASSBAK, m. 2. (nat. hist.) Se *Dopping*.

HVASSBOK, m. 2. En art af Sillslägtet, 3 tum lång, öfvan blåaktig, inunder silfverglänsande, med 15 till 16 strålar i ryggbenan. Röktt kallas den Böckling.

HVASSHET, f. 3. Egenskapen att vara hvass. Se *Hvass*, alla bem.

HVASST, adv. 1) Med mycket spetsig vinkel. *En h. utstående näsa.* — 2) (fig.) Skarpt, genomträngande. *Det blåser h. Blicka, tala h. Svära h.,* på ett bitande sätt.

HVASSÖGD, a. 2. Som har hvassa, skarpa, genomträngande ögon. — *Hvassögdhet*, f. 3.

HVEM, vem, pron. relat. o. interr. sing. (genit. *Heems*, dat. *Heem* ell. *ät Heem*, ackus. *Heem*) Hvilken. Nyttjas endast som substantiv. *H. är det? Jag vet ej, h. det är.* *Af h. har du hört det?* *H-s är paraplyn?* *H. som helst, h. helst, h. man vill.* *Det kan h. som helst göra.* *H. det vara nå.* Se älv. *Ehvem*.

HVÉN, ven, f. sing. Ett grässlåg, hvaraf finnas flera arter, såsom: Åker-, Pip-, Fjäll-, Röd-, Kryphven m. fl. *Agrostis*.

HVETE, vätte, n. sing. 1) Allmänt bekant sädeslag. *Triticum*. Har flera arter. *Allmänt H.*, med tjocka ax, släta agnar och blomorna sittande tätt på hvarandra. *Triticum vulgare*. Bland öfriga arter märkas: *Spelthvete*, Engelskt eller Kubbhvete, Polskt hvete, Skägg-, Kolf-, Igelkottis- och Borrhvete. — 2) *Turkiskt H.*, majs. — Ss. *H-agn, -ax, -bröd, -bulle, -gryn, -gröpe, -halm, -klit, -mall, -mjöl, -mjölgrot, -mjölsvallning, -skorpa, -skörd, -sadd, -åker.*

HVI? adv. Se *Hvarföre?* — Brukas i bibeln samt i högre och poetisk stil. *H. frågar du så?*

HVILA, f. sing. 1) (i allm.) En kropps bibehållande af sitt läge; frånvaro ell. upphörande af rörelse. *Materien är alltid i h., om hon ej af någon yttre kraft sättes i rörelse.* — 2) Upphörande med arbete. *Taga liten h. efter arbetet.* *Efter fyra timmars h. börjades arbetet änyo.* — 3) Sömn. *Han soffer; stör ej hans h.* *Begifva sig, gå till h.* *Den eviga h-n, döden.* — 4) Tillstånd af sinnesslugg. *Alderdomen bringar ofta h. efter lifets strider.* — 5) Se *Takthvila*.

HVILA, v. n. 1. 1) (i allm.) Bibehålla samma läge, ej vara i rörelse. *Sjön h-r efter stormen.* — 2) För någon tid upphöra med, afhålla sig ifrån arbete, för att hämta nya krafter. *Efter strängt arbete bör man h.* *Låt honom nu h.* *H. ut, gifva sig tillräcklig hvila.* — 3) Sofva. *I denna säng har jag h-t många nätter.* — 4) Ligga begraven. *Här h-r N. N.* — 5) (fig.) a) (om person) Afstå från ett förehafvande, upphöra. *Han h-r icke, förrän han uppnått sitt mål.* — b) (om jord) Icke vara besädd, ligga i träde. *Låta åkern h. hvart annat år.* — c) (om sak) e) J) vara under arbete, bedrivande. *Låta en sak, ett arbete h.* *Arbetet h-r för närvarande.* — f) *H. på, vara grundad, fästad på, stöja sig på.* *Slottet h-r på en klippa.* *Hans blick h-de länge på denna person.* *Denna min förmodan h-r på goda grunder.* *Hans kredit h-r på god grund.*

— 6) *H. på årorna*, under rodd hålla årorna stilla upplyftade öfver vattinet. *H. på hanen*, hålla fingret på trycket af en bössa, färdig att trycka af; (fig. fam.) hålla sig väl beredd till ögonblickligt anfall eller försvar, vid första tillfälle. — V. a. 1) Låta hvila. *H. sina trötta lemmar.* *H. hufvudet på en kudde.* (Fig.) *H. sina ögon på något*, med nöje fästa sina ögon derpå. — 2) Förskaffa, gifva hvila. *Den gröna färgen h-r ögonen.* *Förströelse h-r sinnet.* — *H. sig, v. r.* Gifva sig, taga, hämta hvila. *H. sig efter arbetet.* — Syn. *Rasta*.

HVILD, vid, a. 2. (egentl. part. pass. af *Hvila*, v. a.) Som genom hvila fått hämta krafter. *H-a hästar, trupper.*

HVILKEN, m. o. f. HVILKET, n. pron. a. o. s. relat. o. interr. (genit. *Hvilkens*, *Hvars*, m. o. f. *Hvilkets*, n.; pl. nomin. *Hvilka*; genit. *Hvilkas*) 1) (relat.) a) Hänför sig till ett föregående ord eller en föregående mening. *De, h-kas pligt det är att lyda.* *De säga, att han är dum, h-et jag också tycker.* — b) Uttrycker tvifvel, ovisshet. *Jag vet ej, h. det är.* — 2) (interr.) Brukas, för att fråga, hvad det är för en person, sak, dess namn, egenskaper. *H. är denne man?* *H-et val tror du vara det bästa?* — 3) Nyttjas äfv. ofta vid utrop af beundring, o. s. v., t. ex.: *H. man!* *H. viktigt förändring!* — 4) *H. som*, den som, cho son, t. ex.: *H. som kommer, får sig en sång.*

HVILKENDERA, m. o. f. HVILKETDERA, n. pron. a. o. s. relat. o. interr. (genit. *Hvilkendera*, *Hvilketderas*) Hvilken af dem. *H. af begge bröderna är det?* *H-s är boken?*

Anm. Ordet är sammansatt af *Heilken* och *Derä*, ford. *Thera*, gam. genit. af den ell. *then*.

HVILOBÄDD, m. 2. Bädd att hvila på. — I samma mening brukas äfv. *Heilobänk, -plats, -ställe, -säng*.

HVILODAG, m. 2. Dag, då man får hvila. — I samma mening brukas äfv. *Heilostund, Hvilotimme*.

HVILOKAMMARE, m. 2. pl. — *kammr.* 1) Se *Sofrum*. — 2) (fig.) Graf, grift. *De dödas h-mrar.* — I samma mening brukas äfv. *Heilorum*.

HVILOPUNKT, m. 3. 1) Punkt, der något är understödt. — 2) (fys.) Punkten, der en häftstäng är understödd.

HVILOSTOFF, f. 1. Stoff, att hvila på.

HVILOSTOL, m. 2. Stol, gjord att hvila uti.

HVIMLA, v. n. 1. Säges om en stor myckenhet, som rör sig fram och åter på samma plats. *Folket h-r på torget.* — Brukas dock oftare om själva platsen, t. ex.: *Torget h-r af folk.* *Gatorna h. af människor.* — *Hvimla* betyder ursprungligen Röra sig i en krets, gå omkring; deraf *Hvimmelkantig*. — *Hvimlande*, n. 4. [Vimla.]

HVIMMEL, n. 3. 1) Hvimlande. *Hvilket h. af folk!* — 2) Menniskor eller andra föremål, som hvimla på ett ställe. *Gifva sig in i hvimmel.* — Har sammansättningen *Folkhimmel*. [Vimmel.]

HVIMMELKANTIG, a. 2. (Jfr. *Hvimla*) 1) Yr i hufvudet. — 2) (fam.) Drucken. [Vimmelkantig.]

HVINA, v. n. 5. Impf. sing. *Hven*; pl. *Hveno*. Saknar sup. och deraf formerade tempora. Säges om det gälla, hvisslande, uthålliga ljud, som uppkommer, då vissa föremål fara med mycket hastighet genom luften; äfv. om själva luften, då

den med stor hastighet drifves förbi hörn eller höga och smala föremål, eller genom mycket tränga ställen. *Kulorna h. om örnen.* *Stormen h-ner om knutarna.* *Vädret h-ner i de nakna grenarna, i tacklingen.* *Blåsten far h-nde genom galorna.* — *Hvinande*, n. 4.

HVIRFLA, v. n. 1. 1) Med stor hastighet drifvas omkring i krets. Äfv. säges *H. omkring*. Brukas isynnerhet om vatten, stoft, dam o. d. — 2) Slå hvirvel på en trumma. — *Hvirflande*, n. 4.

HVIRFVEL, m. 2. pl. — *hvirflar*. 1) Krets, hvori något drifves omkring med stor hastighet. *En h. i vattnet.* *En h. af stoft kom farande.* *En h. af rök, af dam, af eld.* — Bildar sammansättningar: *Vatten-, Hafs-, Ström-, Väder-, Stoft-, hvirvel.* — 2) Det ställe på hjessen af ett människohufvud, der håret ligger liksom i en hvirvel rundt omkring en punkt. — 3) Det ljud, som uppkommer, då en eller flera trummor slås oupphörligt med jemnt och tätt på hvarandra följande, liksom darrande slag. *Slå en h. på trumma.* — Har sammansättningen *Trumhvirvel.* — 4) (fig.) En så stor myckenhet af något, att man deraf blir liksom förvirrad. *En h. af nöjen, lustbarheter.*

HVIRFVELDYKARE, m. 3. Insekt af Skalbaggarnes ordning, dubbelt så stor som en löppa; simmer i skaror omkring på vattenytan, under snabba och lifliga rörelser. *Gyrinus natator*.

HVIRFVELHÅKE, m. 2. pl. — *hakar*. (skepp.) En vid ett block fästad hake, som kan vridas rundt omkring. Kallas äfv. *Lekare*.

HVIRFVELSNÄCKA, f. 1. Se *Vingsnäcka*.

HVIRFVELVIND, m. 2. Orkanlik vind, som drifver omkring luften i en ring.

HVIRFVELVIS, adv. I hvirflar.

HVISKA, v. n. 1. Uttala något helt tyst, utan tillhjälp af rösten. *H. en något i örat.* *H. fram ett ord.* *H. med hvarandra.* *H. ett par ord till någon.* — *Hviskande*, n. 4. o. *Hviskning*, f. 2.

HVISKARE, m. 3. En, som hviskar eller är fallen för att hviska.

HVISKLEK, m. 2. Sällskapslek, då man hviskar hvarandra något i örat.

HVISP, m. fl. se *Visp*.

HVISSELPIPA, f. 1. Pipa, hvarmed frambringas ett hvisslande ljud, vanligtvis begagnad att dermed gifva tecken.

HVISSLA, v. n. o. a. 1. 1) Säges om det ljud, som en människa frambringar, då hon sammanhåller läpparna, så att de endast lemna en trång öppning, genom hvilken luften hastigt pressas fram. *H. en marsch.* *H. åt någon*, genom hvissling gifva tecken åt någon; äfv. på sådant sätt gifva honom sitt ogillande tillkänna. *H. fram*, genom hvissling framkalla. *H. ut*, se *Uthvissla*. — 2) Säges äfv. om vissa naturljud, som likna en människas hvissling. *Vädret h-r i tacket och låg.* — *Hvisslande*, n. 4. o. *Hvissling*, f. 2.

HVISSLARE, m. 3. En, som hvisslar, ofta höres hvissla.

HVIT, a. 2. Benämning på den klaraste af alla färgerna, eller den, som af dem alla återkastar de flesta ljusstrålar. *H. som snö, mjölk, som en svan.* *H-a länder.* *H-t papper.* *H-a penningar*, silfvermynt. *Gifva en svar på h-t*, något skriftligt. (Fig.) *Göra h-t till svart och svart till h-t*, förblända rätt och orätt, sant och falskt; framställa något i motsatt dager till rätta förhållandet. (Bot.) *H-a pigor*, se *Kamillblom-*

ma. — *Ss. H-aktig, -aktighet, -fläckig, -fläckighet, -fotad, -hårig, -klädd, -måla, -mätande, -målning, -prickig, -randig.*

HVITA, *f. 1.* Det hvita på, i något, hvit beståndsdel. *H-n på ögat, i ägg.*

HVITAL, *v't-öl, f. 2.* En art af Altrådet, med löf, som under äro hvitgrå, mjukhåriga. *Alnus incana.*

HVITBETA, *f. 1.* Hvit artförändring af Röd-beta, hvaraf socker kan beredas. *Beta cicla.* Kallas äfv. *Foderbeta.* — *Ss. Hvitbetsodling, -socker.*

HVITBLÅ, *a. 2. neutr.* — *blått.* Blå, med en anstrykning af hvit.

HVITBOK, *f. 2.* Se *Afvenbok.*

HVITBUEK, *m. 2.* Småfågel af Gåsåglarnes familj, 20—24 tum lång, hvit under buken. *Fuligula murila.* Kallas äfv. *Bergånd, Gravenaud.*

HVITFISK, *m. 2.* Fisk med hvitglänsande fjäll och lös i köttet, såsom braxen, mört, sarf, m. fl.

HVITGARFVA, *v. a. 1.* Bereda sådant slags läder, som är hvit, äger en större mjukhet och seghet, samt användes till vissa slags verktyg. — *Hvitgarfvande, n. 4. o. Hvitgarfvning; f. 2.*

HVITGARFVARE, *m. 5.* Garfvare, som bereder hvitgarfvadt läder.

HVITGLÖDGA, *v. a. 1.* Glödga ända till hvit-het. — *Hvitglödande, n. 4. o. Hvitglödning; f. 2.*

HVITGARFVERI, *n. 3.* 1) Beredning af hvit läder. — 2) Inrättning, ställe, der sådant läder beredes.

HVITGRÅ, *a. 2. neutr.* — *grått.* Grå, med en anstrykning af hvit.

HVITGUL, *a. 2.* Gul, med en anstrykning af hvit.

HVITHAFRE, *m. sing.* En art af den allmänna hafren. *Avena alba.*

HVITHAJ, *m. 2.* En art af Hajsåglat, 25 fot lång, med mer än 400 tänder och grå hud; måste lägga sig på rygg, för att gripa sitt rof. *Squalus Carcharias.* Kallas äfv. *Jättehaj.*

HVITHET, *f. 3.* Egenskap att vara hvit.

HVITHINNA, *f. 1.* (anat.) Hinna, som utgör det hvita på ögat och fasthåftar ögonklotet i dess grop.

HVITHUFVUD, *n. 4.* (bot.) Se *Ångsull.*

HVITKLÖFYER, *m. sing.* Se *Hvitvåpling.*

HVITKOKA, *v. a. 1. o. 2.* Se *Hvitsjuda.*

HVITKULLOR, *f. 1. pl.* (bot.) Se *Hvitvåpling, Kamillblomma och Prestkragar.*

HVITKÅL, *m. sing.* Den vanliga hvita artförändringen af allmän kål. *Brassica capitata.* Kallas äfv. *Hulvudkål.*

HVITLIMMA, *v. a. 1.* Öfverstryka med kalkvatten. — *Hvitlimmande, n. 4.*

HVITLIMNING, *f. 2.* 1) Förrättningen, hvarigenom något hvitlimmas. — 2) Den hvita färg, hvarmed något genom hvitlimning öfverstrykes.

HVITLING, *m. 2.* Mjukfenig benafsk af 8—12 tumns längd, ofvan gråod, under silfverglänsande, med bruna sidor. *Gadus Merlangus.* Kallas äfv. *Villing, Yldöing.*

HVITLÖK, *m. 2.* Allmänt bekant Lökart med hvit, starkt luktande rot, af mångfaldig användning i läkarekonsten. *Allium sativum.* — *Ss. H-s-kluyta, -slukt.*

HVITLÖKSÖRT, *f. 3.* Tvåårig växt, som ger åt mjölk löksmak. *Erysimum altissimum.*

HVITMAT, *m. sing.* Se *Blamasehé.*

HVITMENA, *v. a. 1.* Se *Hvitlimma.* — *Hvitmenande, n. 4. o. Hvitmening; f. 2.*

HVITMOSSA, *f. 1.* Ett slags moss, hvit- eller rödaktig, i kärr. *Sphagnum.* Kallas äfv. *Rödmossa.*

HVITMÄRA, *f. 1.* Mångårig växt, med hvit blomruska, och med hvars rot ylle färgas rödt. *Galium boreale.*

HVITNA, *v. n. 1.* Blifva hvit. — *Hvitnande, n. 4.*

HVITPIL, *f. 2.* En art af Pilträdet, som har löf, på undre sidan glänsande af ett hvitt ludd. *Salix alba.*

HVITPOPPEL, *m. 2. pl.* — *popplar.* En art högstammig Poppel med under hviladna löf. *Populus alba.*

HVITRIK, *m. sing.* Örtslägtet *Anthericum.*

HVITROT, *f. 3. pl.* — *rötter.* Se *Övrickrot.*

HVITSIPPA, *f. 1.* En art Sippa, med hvita blommor och enblommig stjelt; har ganska skarp saft. *Anemone nemorosa.* Kallas äfv. *Hvitte, Luk, Hvitvis.*

HVITSJUDA, *v. a. 3.* (böjes som *Sjuda*) 1)

Koka silfver med utspädd svafvelsyra, så att det på ytan förvandlas till finsilfver och får sin egna matta, silfverhvita färg. Kallas äfv. *Hvitkoka.* — 2) Försé kopparkärl med ett tunt öfverdrag af tenn. — *Hvitsjudande, n. 4. o. Hvitsjudning; f. 2.*

HVITSPINNARE, *m. 5.* Ett slags Fjäril. *Bombyx neustria.*

HVITSPRÄCKLIG, *a. 2.* Liksom öfverstänkt af små hvita strimmar, omväxlande med strimmar af annan färg. — *Hvitspräcklighet; f. 3.*

HVITSTRYKA, *v. a. 3.* (böjes som *Stryka*) Anstryka med hvit färg. — *Hvitsstrykning; n. 4. o. Hvitsstrykning; f. 2.*

HVITTEN, *v't'n, m. 2. pl.* — *hvitmar.* (egentl. minsta slags silfvermynt) Styfver. *icke hafva en h. i behåll,* icke det ringaste.

HVITTRUT, *m. 2.* Fågel af Måseslägtet, som har de yttre vingpennorna blekt askblå med hvita spolar och långa hvita spetsar.

HVITVED, *m. sing.* (bot.) Den yngre, mjukare och mindre fasta, närmast barken befintliga veden på trädet, vanligen hvit, alltid ljusare än kärnveden.

HVITVÄPLING, *m. 2.* Allmänt förekommande art af Klöfver, med hvita blommor. *Trifolium repens.* Kallas äfv. *Hvitklöfver, Hvitkullor.*

HVITÖGA, *n. 4. pl.* — *ögon.* Det hvita af ögat.

HVITÖRT, *f. 3.* Se *Kamillblomma.*

HVÄLFNING, *f. 2.* 1) Handlingen, förrättningen, arbetet, då något hvalfves. *a) H. af ett hvalf.* — 2) Ögonens h. (Fig.) *Skuldens h. på någon.* — 3) Det hvalfda af något. *H-en af en hvalfbåge.* — 4) (fig.) Se *Omhvalfning (fig.).*

HVÄLFVA, *v. a. 2.* 1) Giftva bägform åt en yta; bygga, uppföra i bägform. *H. ett hvalf, ett tak.* — 2) Låta något falla ned i bägform. *H. en packa af ett lass.* *H. ett glas vin i sig.* *H. af, fram, ned,* kaasta något af, fram, ned, så att det i fallet gör en bägformig rörelse. *H. öm, omkull, öfver ända,* se *Omhvalfva. H. omkring, hvalfva något i en krets.* — *Syn. Våltra, Vålta.* — 3) Vrida, vända omkring. *H. ögonen.* (Fig.) *H. skulden ifrån sig på en annan,* beskylla en annan för hvad man själf beskylls för. *H. stora förslag,* hafva stora planer. — *V. n.*

1) Drifvas fram i stora bägformiga rörelser. *Hafvet h-ver,* går högt. *Se, huru vågorna h. mot*

stranden. — 2) Vända, vrida sig. (Fig.) *Lyckan h-ver,* är föränderlig. *Kå se, huru salterna h.* — *H. öm, omkull,* kastas omkull och i fallet göra en bägformig rörelse. — *H. öm, omkring,* vända sig omkring. (Fig.) *Lyckan har h-ft om,* har vändt sig. — *Part. pass. Hvalfd brukas ofta nästan adjektivt, t. ex.: Ett h-t tak. Det h-a blå.* himlahvalfvet.

HVÄLFVANDE, *n. 4.* Se *Hvalfving, 1.*

HVÄRFVA, *v. a. 2.* Se *Vänga.*

HVÄSA, *v. n. 2.* 1) Säges om det hvassa ljud, som vissa djur, t. ex. ormar, gäss låta höra, när de blifva uppretade. — 2) Säges äfv. om det ljud, som höres, då en hes människa skall tala. *Hon kan icke tala, hon h-ser.* *H. fram orden.* — *Hväsande, n. 4.*

HVÄSNING, *f. 2.* 1) Handlingen, då någon hväser. — 2) Hväsande ljud. *En h. blott hördes.*

HVÄSSA, *v. a. 2.* Göra hvass. *H. en knif.* — *Hväsande, n. 4. o. Hvässning; f. 2.*

HY, *m. sing.* Ansigtärfärg. *Fän, frisk, blek h. Skifta h.,* blekna eller rödna.

Anm. *Hy* betyder ursprungligen *Färg.*

HYACINT, ---'nt, *m. 5.* 1) Allmänt hekat blomsterväxt af Liljorna, som växer vild i länderna kring Medelhafvet. *Hyacinthus orientalis.* — 2) En vanlig orangegul eller eldfärgad ädelsten.

HYBBLE, *n. 4.* (af gamla ordet *Hybyle,* böningshus) Bländig koja, uselt näste. *Bo i ett h.*

HYBRID, -'d, *a.* (lat. *Hybridus*) 1) Alstrad af två särskilda arter. Säges om djur och växter. — 2) Hämtad ur två särskilda språk. Brukas om sammansatta ord.

HYCKLA, *v. n. o. a. 1.* Ställa sig bättre, än man är; låtsa, att man äger någon god och lofvärd egenskap, känsla o. s. v., den man icke äger. *Hon tyckes vara gudfruktig, men hon blott h-r. H. fromhet, gudfruktan.* *H. vänskap för någon.* — *Syn. Skrymta.* — *Part. pres. H-nde* brukas stundom nästan adjektivt, i samma mening som: falsk, skrymtaktig, t. ex.: *Ett h. väsende.*

HYCKLANDE, *n. 4.* Se *Hyckleri.*

HYCKLARE, *m. 5. o. -LERSKA, f. 1.* En, som hycklar, har en hycklande natur. — *Syn. Skrymtare, -erska.*

HYCKLERI, *n. 5.* Antagande af vissa dygder eller känslor blott för sken skull. — *Syn. Skrymteri.*

HYDDA, *f. 1.* Boning af allra enklaste slag till skydd emot sol, väder och vind. *Bo i en h.* (Fig.) *Människans jordiska h., kroppen.* — *Har sammansättningarna Rishydd, Löfydd, m. fl.*

Anm. Ordet kommer förmodligen af *Hyd,* emedan de sydhiska folken i äldsta tider bodde i hyddor, gjorda af hudar, som voro täckta öfver i marken näslagna pålar.

HYDE, *n. sing.* (pop.) Se *Pack.*

HYDRA, *hy'dra, f. 1. 1)* (myt.) Ett fabelaktigt, af Herkules dödad, månghöfdadt vidunder, på hvilket, för hvarje huvud som afslogs, två nya växte i stället. — 2) (fig.) Ett ondt, som tilltager, ju mer man söker att fördrifva det. — 3) Ett stråldjurslägte af Stempolyperna, som lever på vattenväxter, i sött vatten, och är mycket allmänt.

HYDRAT, -ät, *n. 3.* (kem.) Förening med vatten, t. ex. Kalkhydrat, förening af kalk med vatten (såreckt kalk).

HYDRAULIK, ---'k, *f. 3.* (från grek.) Lära om vattnets användande som driftkraft, i följd af dess rörelse vid fallet utifrån större ell. mindre höjder.

HYDRAULISK, *a. 2.* Som hörer till hydrauliken.

HYDRODYNAMIK, hydrådynamik, *f. 3.* Lära om flytande ämnens rörelselagar.

HYDROFAN, ---än, *m. 3.* Ädelsten, ett slags opal, halft genomskifligt, men som, lagd i vatten, insuger detta och blir genomskintlig, med lysande prickar. Kallas äfv. *Verldssögal.* [—phan.]

HYDROFOBI, hydrådöfi, *f. 3.* (från grek.) Vattuskräck. [—phobi.]

HYDROGRAFI, hydrådografi, *f. 3.* Beskrifning om haf, sjöar och vattendrag, i och för segelfarten. [—graphi.]

HYDROMETER, hydrådmet'r, *m. 2. pl.* — *meter.* Se *Areometer.*

HYDROMETRI, ---tr'i, *f. 3.* Konsten att mäta flytande ämnens tyngd, lättet m. m.

HYDROPATI, ---'ti, *f. 3.* Vattenläkekonst. [—pathi.]

HYDROSTATIK, ---'k, *f. 3.* Lära om vattnets bärfkraft och motstånd emot kroppar, som flyta derpå eller röra sig deruti, då det befinner sig i hvila.

HYDROSTATISK, *a. 2.* Som tillhör eller har afseende på hydrostatiken.

HYDROTEKNIK, ---'k, *f. 3.* Vattenbyggnadskonst. — *Hydroteknisk, a. 2.*

HYENA, hy'na, *f. 1.* Ett glupskt rofdjur af Hundsläktet, i Asien och Afrika, med ett högst vidrigt utseende och låte; sprider en gemen lukt omkring sig. *Hyæna.*

HYENDE, hy'ande, *n. 4.* Liten hudde, dyna, att lägga något på. *Framböra något på ett h.* (Fig.) *Lägga h. under lasten, lättjan,* gifva näring, uppmuntran åt &c.

HYFLA, hy'fla, *v. a. o. n. 1.* Med hyfvel göra ståt, jemn. *H. ett bråde.* (Fig.) *H. på sin likkista,* plågas af en hosta, som drar en i grafven. *H. af, bort,* se *Aflyfta, Borthyfta.* — *Hyflande, n. 4. o. Hyfling; f. 2.*

HYFSA, hy'fsa, *v. a. 1.* (i äldre språket *Höf-sa,* af det gamla *Hof-sa,* vara passande, höfvas) 1) Göra snygg, städad. Har till objekt både person och sak. *H. gossen titel: han skall gå bort. H. ett rum.* — *Syn. Afhyfva, Snygga, Städa, Putsa.* — 2) (fig.) Göra passande för samfundsel eller sällskapslivet, göra sedig, gifva skick och seder. Har till objekt både person och sak. *H. ett folk, en yngling. H. ett folks seder.* — *Syn. Städa, Bilda, Folkä, Göra till folk, Gifva hyfsning.* — *H. sig, v. r. 1)* Göra sig snygg, städad. — 2) (fig.) Bertlägg det råa och ohyfsade i skick och seder. — *Syn. Folkä sig, Städa sig.* — *Part. pass. H-d* brukas ofta nästan adjektivt och betyder då: Som har eller utmärker hyfsning, skick och seder, t. ex.: *Ett h-t folk. En h. yngling. Ett h-t skick, uppförande.* — *Hyfsande, n. 4.*

HYFSNING, *f. 2.* 1) Handlingen, hvarigenom någon eller något hyfsas (både i egentl. o. fig. hem.). — 2) Hyfsade seder, hyfsadt skick, väsende. *Man träffar i allmänhet hos denna nation mycken h.* *En yngling med mycken h.*

HYFVEL, hy'v'l, *m. 2. pl.* *hyfflar.* Snickarverktyg, försedt med ett hvass jern, kalladt Tand, hvarmed ytan af trä göres slät, jemn.

HYFVELBANK, *m. 2.* Redskap, som begagnas vid hyding, liknande ett fast bord, med två rörliga delar, hvilka medelst skruflar föres fram och åter, för att fasthålla deremellan insatta trästycken i hvad läge som helst.

HYFVELJERN, *n. 5.* Det hvassa jernet i en hyfvel.

HYFVELMASKIN, ---sch'in, *m. 3.* Maskin,

hvarmedelst hyffing verkställes i stora mekaniska verkstäder.

HYFVELSPÅN, m. o. f. i plur. — *spånor*. Tunu, krusig spån, som, vid hyffing, af hyffel-tanden borttages ifrån det som flyttas.

HYFVELTAND, f. 3. pl. — *tänder*. Den nedre hyfsa delen af ett hyffeljern, hvilken står utom hyffelns bottenyta.

HYGGA SIG, v. r. 1. (af *Håg*) *H. sig till någon*, söka dess vänskap, välvilja, skydd.

HYGGE, u. 4. 1) Fällande af träd i skog. — 2) Ställe i skog, der flera träd blifvit fällida med yxa.

HYGGLIG, a. 2. (af *Hygga sig*) 1) Som lätt vinner andras tillgifvenhet, välvilja; behaglig i skick, sätt, umgänge. Såges både om person och sak. *En h. menniska. Ett h-t skick, väsende.* — 2) God, beskedlig, hedrande. *Hans husbonde är mycket h. emot honom. Ett ganska h-t uppförande.* — 3) Som har ett fördelaktigt yttre och vet att skicka sig i sällskap. *En h. karl, flicka.* — 4) Trellig, vacker. *Ett h-t rum, vadder.* [Hyggelig.]

HYGGLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara hygglig (i alla bem.).

HYGGLIGT, adv. På ett hyggligt sätt. *Bära sig h. åt emot någon. Det var ganska h. gjordt af honom.*

HYGROLOGI, hydrälögi, f. 3. (från grek.) Läran om: a) luftens fuktighet; b) kroppens vätskor.

HYGROMETER, hydrämät, m. 2. pl. — *metrar*. Instrument att mäta graden af luftens halt af vattengas. Luftfuktighetsmätare.

HYGROMETRI, ---tri, f. 3. Konsten att mäta luftens fuktighet.

HYGROSKOP, ---skåp, n. 3. Verktyg att utforska luftens fuktighet, utan att dock bestämma graden deraf.

HYLA, v. o. 1. o. 2. (om orgelpipor) Låta illa af för stark torka. — *Hylande*, u. 4.

HYLL, m. sing. Växtsläktet Sambucus, hvaraf Fläder är en art.

HYLLA, f. 4. 1) Af flera bräder ofvånöfver hvarandra, med större eller mindre rum emellan hvarje, hopslagen ställning, att ställa, lägga, sätta hvarjehanda saker på. *H. i kök för talrikar. H. i en studerkammare för böcker.* — Har åtskilliga sammansättningar, såsom Köks-, Bok-, Bodhylla, m. fl. — 2) Bräde på en sådan hylla. *På tredje h-n uppifrån.* (Fig. sam.) *Sådant tager man icke på h-n.* är ej så lätt att få, komma öfver, är rart, sällsynt.

HYLLA, v. a. 1. (af *Huld*) 1) Lofva tro och huldhet. *H. en konung, som nyss tillträdtt regeringen.* — 2) (fig.) Gynna; gilla, godkänna. *Denne man h-s mycket af honom. H. någon i allt hvad man förmår. H. en mening, en sats, en lära.* — *H. sig till, se Hygga sig till.* — *Syn.* Se *Gynna*. — *Hyllande*, u. 4.

HYLLEST, f. sing. oböjl. 1) Tro och huldhet. — 2) (fig.) Bevägenhet, gunst, välvilja.

HYLLNING, f. 2. 1) Lofvande af tro och huldhet, tro- och huldhetseds afläggande. *Emot-taga h. af folket, af embets- och tjenstemännen i riket. Afgifva sin h. åt en regent.* — 2) Högtidligt tillfälle, då detta sker. *Vid h-en.* — 3) (fig.) a) Bifall. *Gifva sin h. åt någons tal-lag.* — b) Hyllande uppmärksamhet. *Egna sin h. åt ett fruntimmer.* — *Ss. H-sed.*

HYLSA, f. 1. (af *Hölja*) 1) Hållighet af nå-got aflång form och fest betäckning, hvori något

inneslutes, innefattas. *H. för en tand. H-n, hvori en silkesmask insveper sig* (kokong). *H-n på en bajonett*, cylindriskt jernrör i nedra delen af en bajonett, som skjutes på gevärspipan och fästes förmedelst en så kallad klackving. *Se Fråkylsa.* — 2) Pappersrör, hvori en fyrverkeri-sats inneslutes. — *Ss. Hylsartad.*

HYLSFRUKT, m. 3. *Se Skidfrukt.*

HYLSLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. Ett slags laf. Sphærophoron.

HYLT, m. 3. Jernring eller ögla på ham-marskaftet i en stångjernsmedja, med tyenne ut-stående armar, som ha sin rörelse i hylsterbös-sorna.

HYLSTERBÖSSA, f. 1. Benämning på de halfsferiskt urhållade pannor, hvori armarna på hylsten af hammarskaftet i en stångjernsmedja röra sig.

HYMEN, hýmänn, m. sing. (grek. myt.) 1) Äktenskaps god. — 2) (fig.) Äktenskapet. — 3) (anat.) Jungfruinnna, mödom.

HYMN, hýmnn, m. 3. (gr. *Hymnos*) Lof-sång; psalm.

HYNDA, f. 1. 1) Hona af hundsläktet. — 2) (fig. pop.) Föraktlig, liderlig kvinna.

HYPERBEL, hyp'rbél, m. 3. pl. — *bier*. (geom.) En af de kröklinier, som uppkomma genom koniska afskärningar.

HYPERBOL, hyp'rból, m. 3. (gr. *Hyperbola*) Retorisk figur, bestående i ett öfverdrifvet upp-höjande eller förringande af ett föremål.

HYPERBOLISK, hyp'rbólisk, a. 2. Som till-hör eller har afseende på en hyperbol; öfverdrif-ven. *H-t uttryck.* — *Hyperboliskt*, adv.

HYPERBORÉER, hyp'rboréer, m. 3. pl. (från grek.); egentl.: boende uppom nordanvänden) De Gamles benämning på alla obekanta folkslag i Norden. Nordboer.

HYPERBOREISK, hyp'rboréisk, a. 2. Belä-gen eller boende högst upp i Norden. (I äldre svenska språket) Yverboren.

HYPOKONDER, hypokänd'r, m. 3. *Se Hypokondri.*

HYPOKONDRI, hypokändri', f. 3. (från grek.) Mjeltsjuka. [—chondri.]

HYPOKONDRIK, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på mjeltsjuka. — 2) Mjeltsjuk. *Vara h.* [—chondrisk.]

HYPOKONDRIST, m. 3. Mjeltsjuk person. [—chondrist.]

HYPOKRISI, ---si', f. 3. (från grek.) Hyck-leri, skrymteri, skenhelighet.

HYPOKRIT, ---it, m. 3. Hycklare, skrym-tare.

HYPOKRITISK, a. 2. Hycklande, skenhelig. **HYPOTEK**, hyp'ték, m. 3. o. 3. (från grek.) Pant, underpant, inteckning. Skrifves äfv. *Hypo-tek*.

HYPOTERSFÖRENING, f. 2. Inrättning, som har till föremål, att för gemensam räkning upp-låna penningar emot obligationer, på visst belopp, samt att mlåna de upplånade medlen endast emot inteckning i jordegendom.

HYPOTENUISA, ---nusa, f. 1. (gr.) Längsta sidan i en rätvinklig triangel. [Hypoth.—]

HYPOTES, ---tés, m. 3. (gr. *Hypothesis*) En såsom sann antagen sats, för att deraf förklara en sak. Antagande, Förslagsmening, Beträning, Förutsättning. [—thes.]

HYPOTETISK, a. 2. Som grundar sig på en såsom sann antagen sats. (Log.) *H-t omdöme*, som består af för- och eftersats. *H. slutsats*,

hvars öfersats är ett hypotetiskt omdöme. [—the-tisk.]

HYPOTISERA, v. a. 1. Förpanta, pantsätta, låta intecknas. [—thísera, —thícera, —thécera.] **HYPPJA**, v. n. 1. (pop.) Visa sig bestälsam, tjeska. — *Hyppjande*, n. 4.

HYRA, v. a. 2. 1) För viss tid, emot viss öfverenskommen betaling, till annan person öfver-låta nyttjande rätten till en sak. Vanligare säges *H. bört, åt, se Utlyra. H. i'n*, låta någon hyra rum hos sig. — 2) Genom sådant aftal betinga sig nyttjande rätten till en sak. *H. ett hus, en väning, ett rum, en vagn, en brädgård. H. rum af en hyresman. H. i'n sig hos någon*, på förenämde sätt betinga sig rätt att bo hos någon. Såges äfv. i vissa fall i fråga om perso-ners arbete, tjänstebitråde, o. s. v. *H. sjöfolk, en lakej*. Om tjänstefolk och arbetare i allmänhet säges *Lega*. — 3) På grund af så beskaffadt aftal innebäva nyttjande rätten till en sak, hafva i hyra. *Han hyr en väning i staden. Jag hyr ett par rum på söder.* — 4) Emot betaling betinga sig en persons biträde för något särskilt ändamål. *H. en tidningskrifvare att skälla på en per-son*. I denna mening säges vanligen *Lega, Be-solda*. — Part. pass. *Hyrd* brukas stundom nä-stan adjektivt, t. ex.: *H-a rum, kläder*, o. s. v.

HYRA, f. 1. 1) Årtal om öfverlåtelse af nytt-jande rätten till en sak eller till en persons ar-bete, biträde på viss tid, emot viss öfverenskom-men betaling. *Köp bryter h.* — 2) Innehaf-vande af nyttjande rätten till en sak på grund af sådant aftal. *Taga, innehäfa en väning på h.* — 3) Den öfverenskomna betalningen för en hyrd sak, en hyrd persons arbete eller tjänstebitråde. *Hvad kostar denna väning i h.? Jag betalar 100 r:dr i h. Dryga hyror. Han är skyldig mig fyra års h. En hätemans, en hyrlakejs h. Taga h.*, säges om sjöfolk, som mot viss betal-ning afläster sig till tjänst för viss tid, om bord å fartyg.

HYRANDE, n. 4. Tagande i hyra eller inne-hafvande af en sak emot hyras erläggande.

HYRESFOLK, n. sing. koll. Personer, som bo i hyrd lägenhet.

HYRESKONTRAKT, ---äkt, n. 3. o. 3. Kontrakt om vilkoren för hyran af något. [—con-trakt.]

HYRESMAN, m. 3. pl. — *män*. Person, som hyr en lägenhet af ägare eller annan hyresman.

HYRESPENNINGAR, m. 2. pl. Penningar, som betalas i hyra.

HYRESRUM, n. 3. Rum, som är att hyra.

HYRESSUMMA, f. 4. Öfverenskommen be-talningssumma för en hyrd lägenhet.

HYRESTID, m. 3. 1) Den afläade tiden för utlyrandet af en sak. — 2) Den tid, hvarunder någon hyr eller hyrt en lägenhet.

HYRESVÄRD, m. 2. Den, som till någon utbyrt en lägenhet.

HYRUSK, m. 2. Person, som åt allmän-heten tillhandahåller hyrvagnar med hästar emot betaling.

HYRLAKEJ, hyl'lakej, m. 3. Person, hvilken uthyrer sig till tjänst som lakej hos någon, för viss kortare tid.

HYRNING, f. 2. *Se Hyrande.*

HYRVAGN, m. 2. Fyrstisig vagn med hästar, som af viss dertill berättigad person, (Hyrkusk) hålles allmänheten tillhanda mot betaling.

HYS! (pop.) Rop, då man föser svin.

HYSA, v. a. 2. (af *Hus*) 1) Låta vistas i

sitt hus, hemvist, i sin gård. *H. en rymmare, misstänkt folk.* — 2) (fig.) a) Innesluta. *Hans lilla kropp hyser en stor själ.* — b) I sin själ, i sitt sinne hafva, nära, bära. *H. hat, vänskap till, aktning, vördnad för någon. H. misstan-kar.* — *Hysande*, n. 4. o. *Hysning*, f. 2.

HYSING, m. 2. (skopp.) Ett slags trepartslina, som begagnas till bändslar och klädning.

HYSKA, f. 1. Liten ögla af metalltråd, hvori en hake ihåttas, för att dymedelst sammanhålla något. Skrifves äfv. *Hyskja, Hösja*, och *Öska*.

HYSSA, v. a. 1. Sakta fyra ett lindehorn fram och tillbaka på armarna, för att söfva det; äfv. med armarna lyfta upp ett barn så högt man kan öfver huvudet. — *Hyssande*, n. 4. o. *Hyssning*, f. 2.

HYSSJA, v. n. 4. Ropa lyst! st! sch! *H. ned*, på detta sätt nedtysta.

HYSSJANDE, n. 4. o. **HYSSJNING**, f. 2. Rop af lyst! st! sch! *Emottaga med hyssjningar.*

HYSTERALGI, ---allséi', f. 3. Moderplåga.

HYSTERI, ---ri', f. 3. (från grek.) Kronisk sjukdom hos fruntimmer, som härrör af nervsvag-het och yttrar sig genom ryckningar och kramp, med andtappa och nästan fullkomlig sanslöshet. Modersjuka.

HYSTERISK, a. 2. Som härrör af hysteri. *H-a anstötter.*

HYTT, f. 3. Ett på halfdäck å somliga fartyg bygdtt rum eller kajuta.

HYTTA, f. 1. 1) Inrättning, ställe, der mal-mer smältas eller på annat sätt tillgodogöras. Kallas äfv. Smälthytta. — 2) *Se Masugn.* — 3) *Se Hytt.* — *Ss. Hyttarbetare, -byggnad.*

HYTTEDRIFT, m. 5. Bedrifvandet af arbetet vid en smälthytta eller samteliga hytter i ett distrikt; i riket.

HYTTEDRÄNG, m. 2. Arbetare vid en smält-hytta.

HYTTELÄG, n. 3. 1) Bolag, vanligen af bergsbrukande älmoge, som tillsammans äger och drifver en masugn. — 2) Sjöfolk, som på ett far-tyg har en hytt tillsammans.

HYTTMÄSTARE, m. 3. Person, som har tillsyn öfver arbetet vid en smälthytta.

HYTTTRÖK, m. sing. Arsenikoxid och andra metalloxider, som i pulverform afsätta sig med röken vid malmers rostning.

HYTTUGN, m. 2. *Se Masugn.*

HÅ! int. Uttrycker harm, förtrytelse, ovilja, förundran blandad med förebråelse, o. s. v. *Hå, det vet jag visst! Hå, jag måtte säga!* — *Hå! hå!* utrop, som betecknar suck eller klagan, t. ex. *Hå! hå! du tunga värld.* — *Håhå* (uttalas håhå!) uttrycker förvåning, spe eller ironi, t. ex.: *Håhå! står det så till? Håhå! ingen rädder här.* Fördubblas stundom, när man vill gifva ännu starkare uttryck åt meningen, helst då man yttrar förakt för hutesle, o. s. v.: *Håhå! håhå! nå får väl ta skeden i vackra handen.*

HÅBRAND, hå'bränd, int. **HÅBRANDSHAJ**, hå'brändshaj, m. 2. En art af Håjsläktet, 3 till 4 alnar lång. *Squalus cornubicus.*

HÅF, m. 2. pl. *hafvar*. 1) Fiskredskap af nät, uppfästadt på spröten eller hågar med skaft. *Se Katse-, Sump-, Met-, Nors-, Kråfhåf.* — 2) Skinn- eller silkespung, fästad vid ändan af ett långt skaft, hvarmed fordom kollekten uppbars i kyrkorna. *Gå med h-ven*, gå omkring dermed och deri insamlas pennningar; äfv. (fig.) gå omkring till flera personer och tigga för sig sjelf ell. andra.

HÅFYA, v. a. 1. Taga, fånga, upphämta med häf.

HÅFYOR, f. 1. pl. (af *Hafva*) Tillhörigheter, egendom. *Alla mina h. Mina ringa h. Lyc-kans h.*, hvad lyckan beskär: rikedom, makt och ära.

HÅG, m. sing. (i fornspråket *Hugr*, i äldre språket *Hug*) 1) Själf sinne. *Mörk i h-en*, vid dåligt lynne, bedröfvad, svärmodig, förtviffad. *Vända sin h. till Gud, till arbete*, vända sina tankar, sitt hjerta till Gud, taga sig till att arbeta. *Fåsta sin h. vid*, sina tankar, sitt hjerta vid. *Ha något i h-en*, i tankarna, i sinnet. *Ha Gud i h-en*, tänka på Gud. *Slå ut h-en, vända sin h. ifrån*, vända sina tankar, sitt hjerta från, ej mer tänka på, afstå från ett beslut, ett förslag, upphöra att hoppas, åtra. *Det ligger mig i h-en*, det föresvälver mina tankar. *Det vann honom i h-en*, föll honom i sinnet. *Leka för ens h.*, leka en i h-en, på ett lockande sätt föresvälva ens tankar. *Komma i h.*, se **HÅGKOMMA**. — 2) Lust, böjelse. *Hafva h. för något*, Om h-en faller på honom. *Jag bytte om h. och om sinn.*

HÅGAD, a. 2. (egentl. part. pass. af *Hågas*) Som har håg för, lust till något. *Jag är icke h. att gå ut. Det är jag icke h. för. Om du är h.*, så gå vi ut. — *Syn.* **Böjd**, **Benägen**, **Fallen**, **Sinnad**, **Disponerad**.

HÅGAS, v. d. 1. Se **Hågfallas**.

HÅGFULL, a. 2. Som har mycken håg för, god lust till något.

HÅGFÄLLAS, v. d. 2. Känna sig hågad, hafva håg, lust. *H. att göra något. H. för något.*

HÅGKOMMA eller **HÅGKOMMA**, v. o. 5. (böjes som *Komma*) 1) Återkalla i minnet. *Jag har glömt hans namn, men jag skall försöka att h. det.* — *Syn.* **Påminna** sig, **Erinra** sig. — 2) Bevara, bibehålla, hafva i minnet. *Har ni glömt händelsen? Nej, jag h-mer den ganska väl.* — *Syn.* **Minnas**, **Påminna** sig. — 3) (fig.) Genom ynnestprof visa, att man har någon i minnet. *H. någon med en gåfva, ett pastoral, en orden, en nådebevisning.* — *H. sig*, v. r. Uppfylla pligt, skyldighet; iakttaga, hvad man bör; ej försomma sig, ej glömma, hvad man ämnat, velat, foresatt sig. — *Komma ihåg* och *Komma ihåg sig* brukas äfv. och nästan oftare. — *Hågkommande*, n. 4.

HÅGKOMST, c. 3. 1) Återkallande i minnet. *Vid h-en af denna händelse.* — *Syn.* **Erinring**, **Minne**. — 2) Bibehållande i minnet. *H-en af hennes drag har alltid följt mig.* — *Syn.* **Minne**. — 3) Bevågning åtanika. *Jag anbefaller mig i er h.* — 4) Uppfyllande, iakttagande af pligt, o. s. v. *H-en af pligt, af hvad man bör göra.*

HÅGLÖS, a. 2. Utan håg och lust, tvög. *En å. menniska, skolosse.* — **Håglöshet**, f. 5. — **Håglöst**, adv.

HÅKEN, håk'n, se **Hin**.

HÅL, n. s. 1) Öppning af större eller mindre vidd tvärs igenom en kropp, eller blott på ytan. *Borra h. i ett bräde. Bryta h. genom en mur. Slå sticka, göra h. på, i något. Sticka h. på en tunna. Ha h. på armbågarna, på strumporna, på kappan. Falla och slå h. i hufvudet. Råfva h. på skinnel. Det har gått h. på hölden. H. i kinden, liten grop i k. (Fig. fam.) Få h. på någon, lå någon fast, komma i tillfälle att tukta, straffa, vädergälla någon. *Han har alltid h. att krypa i, har alltid en plugg för hvart h.*, saknar aldrig undflykter. — 2) (fam.) Elakt, oräckt ställe, fängelse, liderligt hus, dåligt värds-*

hus, usel krog, o. s. v. — 5) (mål.) Ställe på en tåda, der målaren lagt några i svart fallande massor och oriktigt användt dem, isynnerhet på förgrunden.

HÅL, a. m. (sjöt.) *H. sjö*, hög sjö.

HÅLA, f. 1. 1) Ihåligt rum, större eller mindre, under jordytan, antingen stängd eller genom helt tränga öppningar tillgängligt. *H.*, der ett *vilddjur* har sitt bo. — Bildar sammansättni-garna *Jordhåla*, *Röfvarhåla*. — *Syn.* **Kula**, **Grätta**. — 2) (fam.) Usel stad, köping eller by.

HÅLBORR, m. 2. Borr att borra hål med.

HÅLE, hå'le. *Hin h.*, den onde, djefvulen. Anm. Trös i allmänhet vara det samma som *Hin Hårde*; men *Hin förmodar* på goda skäl, att ordet är ett vrängit uttal af *Hin Ohoide*, d. v. s. den ohulde, omilde, således d. s. s. den onde.

HÅLGLAS, n. sing. koll. Benämning, som in-begriper alla sorters glaskärl.

HÅLIG, a. 2. Som har flera hål, full af hål.

HÅLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara hålig. — 2) Grop, fördjupning. — 3) Ihåligt rum; t. ex. i någon del af kroppen.

HÅLJERN, n. 5. Ett slags hopböjd mejsel, hvarmed slås hål.

HÅLK, m. 2. (af *Håll*) 1) Ring af metall, hvarmed någonting omslutes och befästs, t. ex. skåftet till ett verktyg, ändan af en kapp, o. s. v. — 2) Mindre, smalt och rundt kärl, hvart knölad deg lägges till jänsning. — 3) (fig. fam.) En, som är omätlig i mat och drick. — 4) Se **Armhålk**, **Byghålk**. — 5) Ett slags jagtreuskap, som begagnas till fångst af flera slags djur, bestående af fyra hopslagna bräder, med ett tätt galler af tjock jerntråd i framänden och en falllucka i bakre änden. — 6) Ett slags större fartyg, som begagnades på 1300-talet. — 7) (bat.) **Se Tåtel**.

HÅLKA, v. a. 1. Göra ihålig. *H. ur, åt, se Urhåika, Uthåika.*

HÅLKAKA, f. 1. Kaka af groft bröd, med hål i midten.

HÅLKFIL, m. 2. Fil, hvarmed prydnader anbringas på knifhållkar.

HÅLKMEJSEL, m. 2. pl. — *mejslar*. Mejsel att göra uthålningen på en böss-stock, hvart pipan hvilar.

HÅLKORALL, m. 5. (nat. hist.) Släkte af Kor-rallpolyter, som bildar bankar, klippor och hela öar i hafvet. Miljøpora.

HÅLKÄL, hålkäl'n, m. 2. (byggn. k.) Inböjd list.

HÅLKALHYFVEL, m. 2. pl. — *hyflar*. Hyf-vel, hvarmed hålkäl göres.

HÅLL, n. 5. 1) Tag, hvarigenom man håller någon fast. *Få h. på någon*, fasttaga, gripa; (fig.) hämma, hejda, tillbakahålla någon. (Fig. fam.) *Der är intet h. på honom*, han är otyglad, oreglerig; man kan ej styra honom. — *Syn.* **Tag**. — 2) Ställe, der man håller, rastar. *Der är vårt vanliga h. på vägen till Upsala.* — *Syn.* **Rast-ställe**, **Erilställe**. — 3) Ställe, der ombyteshästar hållas vägfärande tillhanda. *Skjutsa från ett h. till ett annat.* — *Syn.* **Skjutsställe**, **Skjutsombytte**. — 4) Jägnen emellan tvänne skjuts- eller hviloställen. *Vi långa redan kommit ett h. förbi Upsala. Resa långa h.* — *Syn.* **Skjutsbål**. — 5) Ombyteshästar, som på ett skjutsställe, en gäst-gifvargård, efter tur hållas resande tillhanda af trakstens inbyggare. *H-et har gått ut, alla håll-hästarne äro upptagne af ankoma resande. Hoem har h-et?* Hvems tur är det att hålla skjutsbästar vid gästgifvaregården? — *Syn.* **Hållhästar**. — 6)

Afstånd ifrån ett visst gifvet ställe; väg, rymd till ett visst ställe. *Stå, vara, ligga på långt, nära h. ifrån ett ställe.* Se på långt h., äfv. (fig.) motse i en adågsen framtid, t. ex.: *se sin lyck-a på långt h.* *Det är ett långt h. dit.* *Det är för långt h. att gå för honom.* (Fig.) *Slågt på långt h.*, adågsen släkt. — 7) Ställe på längre eller kortare afstånd ifrån ett visst ifrågavarande. *Hafva sitt arbetsfolk på flera h.* *Det kom folk ifrån alla h. och kanter. På, från alla h. hö-res klagan. Det klagas ifrån flera h.* — *Syn.* **Sida**, **Kant**, **Väderstreck**. — 8) (i jägarspråket) a) Logom afstånd att kunna träffas af skott. *Haren var inom, i, utom h.* *Få ett djur inom h.* *Stå, ställa sig i h. för haren*, på ett ställe, der man kan träffa honom med skott. *Hafva godt h. på en fågel, ett djur*, vara tillräckligt nära, för att skottet med lätthet kan hinna dem. *Böss-san drifver långa h.*, skjuter långt. *Få, ha h. på ett djur*, komma, vara det så nära, att det kan träffas af bössan. — *Syn.* **Skothåll**. — b) Ställe, som skytten väljer, eller der han blir posterad, för att invänta djurets ankomst. *Stå i h. Springa i h.* — c) Den stationära fördelnin-gen af skallflock, hvilka vid björnskaall invänta hjörnen. — 9) (fam.) Varaktighet. *Det är godt h. i det tyget.* — 10) *H. ett h. och styng*, sjukdom, då bröstets hinnor äro inflammation, den sjuka har feber och känner liksom styng i lifvet för hvarje djupare andetag. *H. i sidan*, känsla liksom af styng i sidan.

HÅLL i. ut. **Se Hålla**, v. n. hem. 1.

HÅLLA, v. a. 5. Indik. pres. sing. **Håller**; pl. **Hålla**. Impf. sing. **Håll**; pl. **Hållt**. Imper. sing. **Håll!** pl. **Hållen!** Impf. konj. **Hålle**. Sup. **Hållit**. Part. akt. **Hållande**; part. pass. **Hållens**. 1) Hafva i handen, emellan händerna; med handen eller händerna uppbära. *H. något i handen. H. hoarandra i handen. H. någon vid handen*, hålla dess hand. *H. någon i famnen. H. någon under armen*, hålla sin arm under hans. *H. ett barn vid dopet. Han håller pennan illa, när han skriver. H. något för, öfver elden. H. nåsduken för ögonen, för ansigtet. H. en paraply öfver sig.* (Genom ellipsis) *H. (händen) för näsan, ögonen, öronen, munnen. H. något emot solen, dagern*, så att solen, da-gern faller derpå. *H. ett klädesprof emot ett annat*, hålla dem bredvid hvarandra, för att jem-föra dem. — *H. fast*, se **Fasthålla**. — *H. i*, hålla händerna om, fasthålla. — *H. igen*, hålla tillsluten, stängd, t. ex.: *H. igen en dörr, ögo-nen.* — *H. ihop*, hålla slutet, sammansfogad, förenad, tillsammans, bredvid hvar annat, t. ex.: *H. ihop ögonen, händerna, fingrarna.* (Fig.) *H. ihop, jemföra.* — *H. från, ned*, se **Fram-hålla**, **Nedhålla**. — *H. om*, hafva handen, hän-derna eller armarna slutna om något. — *H. upp*, hålla upplifvad, i höjden. — *H. ut*, se **Uthålla**. — (Fig.) *H. hand öfver*, vaka öfver, tillse, att något iakttagas. *H. i tygeln*, hindra att öfver-träda pligt, hindra ens våldsamma lynne, begär, åtra, lystnad, passion o. s. v. att utbryta. — 2) Återhålla, kvarhålla, hämma, hindra. *H. andan. H. sitt vallet. Hvad håller mig här? H. någon emot väggen. H. någon fånglad, in-stängd, i fängelse. H. munnen*, afhålla sig ifrån att tala. *H. vid sängen*, nödgas att ligga till sängs, t. ex.: *Sjukdomen håller honom vid sängen.* — *H. ifrån*, afhålla, hindra ifrån, t. ex.: *H. någon ifrån brännvin. H. ifrån sig*, hin-dra att nalkas sin person; äfv. nödgas att iakttaga

tillhörig aktning. — *H. igen*, återhålla, tillbaka-hålla. — *H. i rne*, hindra att gå ut; se f. ö. **Innehålla**. — *H. ned*, kvarhålla nere, t. ex.: *Lägg en sten på, för att h. ned det.* — *H. kvar*, tillbaka, ändan, se **Qvarhålla**, **öc.** — *H. till*, se **Tillhålla**. — *H. ut*, utdraga, förlänga, t. ex.: *H. ut en ton.* — *H. ute*, se **Utehålla**. — *Syn.* **Se Återhålla**. — 3) (i fråga om mått, mål och vikt) Rymma, innehålla, väga. *Flaskan hål-ler två konnor. Gåddan håller 6 marker. En tunna håller 60 konnor. En fot håller 12 tum. En mark håller 32 lod. Det stycket håller 20 alnar. Den malmen håller 20 lod silfver på centnern.* — 4) Underhålla, gifva uppehälle, nära. *H. hofmästare, betjenter. H. någon med klä-der och föda. H. en flicka. H. sin son i skola, vid akademien. H. soldat*, bestrida kost-naderna för honom. *H. soldater under väpen, i fält*. — 5) Bekosta sig. *H. hästar och vagn. H. en tidning.* — 6) Göra, att någon eller nå-got bibehålles i ett visst tillstånd; bemöta. *H. en dörr stängd. H. fönstren öppna. H. en sjuk varm. H. någon snygg, hel och ren. H. någon väl, illa, väl, illa bemöta. H. någon kort, strängt. H. någon i tvång, i omisshet, i respekt, i villfarelse.* — *H. upp*, hålla öppen, öppna, t. ex.: *H. upp munnen.* — 7) Bestrida kostnaderna för eller föranställa någon enskilt ell. offentlig samling af folk i och för något visst ändamål. *H. kalas, bröllop, graföl, bal, öppen tuffel. H. riksdag, kyrkomöte, råd, konsej, sammankomst.* — 8) Utföra någon offentlig för-rättning eller handling. *H. tång, session, mån-sträng, föreläsningar, disputation. H. ett tal, en predikan. H. gudstjänst, messa. H. vakt.* — 9) Hafva ett visst ställe, der något yrke, nå-gon näringsrörelse bedrivs. *H. skola. H. bod, skobod, värdsbus, schweizeri. H. spelhus.* (Absolut) *Han håller väl, illa*, har god, dålig mat. — 10) Följa, kvarblifva vid. *H. råtta vä-gen, farleden.* — 11) Bibehålla, vidmakthålla, underhålla. *H. jemma steg med någon. H. stånd, försvara sig, göra motstånd. H. fred. H. färg*, ej förlora färgen; (fig.) *h. färgen*, ej mista fattningen, ej låta sig bekomma, ej låta om. *H. vänskap med någon. H. något hemligt. H. vid lag*, i stånd. *H. vid makt*, se **Vidmakt-hålla**. *H. basen, diskanen*, sjuunga dem. — 12) Iakttaga, uppfylla. *H. Guds bud. H. lagen. H. fasta, diet. H. sitt löfte. sitt ord. H. ett of-tal, en öfverenskommetse. H. mer än man lofat.* — *Syn.* **Se Iakttaga**. — 13) Bestå vid, utstå med. *H. profvet. H. sijn*, i stormväder, då andra fartyg söka hamn, fortifera med seglingen. — 14) Hafva visst pris ättåt i vara eller annan sak, som är till salu. *H. högt, lågt. Jag skulle väl vilja köpa hans hus, men han håller det för högt.* — 15) (med för) **Anse**. *H. någon för sin vän. H. något för en ära, en skam. H. för godt, nyttigt, rådligt.* — *H. för ell. förre*, se under v. n. — 16) *H. förekommer i åt-skilliga talesätt och uttryck, som svårigen kunna hänföras till någon af förestående bemärkelser*, t. ex.: *H. bok öfver något*, anteckna något i vä-kenskapsbok, t. ex.: *H. bok öfver utgifter och inkomster. H. förteckning på*, hafva en för-teckning, hvart något antecknas. *H. styr på*, nödgas att iakttaga pligt, ordning, o. s. v. *H. fallet* (om trupper), vara i fält, i stånd att strida med fienden. (Sjöt.) *H. kurs*, styra i någon viss direktion. *H. loven*, bibehålla sitt läge i lovert om ett föremål. *H. vad* ell. blott *h.*, slå vad;

åfv. våga på vad, t. ex.: *Jag håller vad med dig om 100 rdr.* att . . . *Jag håller 100 rdr.* att . . . *H. två mot ett.* — *H.* betyder åfv.: våga i spel, t. ex.: *H. tio dukater på ett kort.* Brukas åfv. absolut, t. ex.: *H. på ett kort, på ässet.* — *H. af, älska, tycka om.* t. ex.: *H. af sina syskon, en flicka.* — *H. efter,* se *Efterhålla.* — *H. trupper ihop,* hafva trupper samlade. — *H. i nom sig,* förtiga, ej yppa, ej nämna, ej låta veta. — *H. till,* se *Tillhålla.* *H. till arbete,* nödga att arbeta. *H. till studier,* låta studera. *H. till godo,* se *God.* — *V. n. 1.)* Göra halt, stanna. *Jag såg vagnen h. utanför porten.* *H. med vagnen på ett ställe.* *Håll!* stanna; hör upp, sluta! *Håll härt! Håll nu!* — *2)* Dröja, hvilat, vänta på ett ställe. *En vagn håller utanför huset.* *Hans vagn har hållit der i två timmar.* — *3)* Hafva varaktighet, vara, ej gå sönder, ej blifva utnött, förblifva hel. *Repet håller icke.* *Det tyget håller länge.* *Den klädningen har hållit mig i två somrar.* *Spiken håller nog att hänga korgen på.* — *4)* Följa viss kösa vid färd, seglung, o. s. v. *H. till höger, till venster.* *H. sydvärt, nordvärt.* — *H. af,* vika af till höger eller venster; åfv. (sjöt.) så ändra fartygets kurs, att vinden får en större tillfallsvinkel i segeln. *H. af från land,* styra ut åt sjö. *H. efter någon,* följa efter i ens spår. (Sjöt.) *H. fullt,* så styra fartyget, att seglen jemt hållas fulla. *H. ned,* från lovert närma sig ett föremål. *H. till land,* styra åt land. *H. undan,* vika ell. styra undan. *H. upp i vinden,* styra fartyget emot vind. — *5)* Hålla har för öfrigt neutral betydelse i följande sammanställningar med partiklar: *H. emot,* göra motstånd. — *H. fört,* fortåra: *H. fört med något,* med all göra något. — *H. för* ell. *före,* anse, tor, förmena, t. ex.: *Jag håller före,* att man icke bör spänna bågen, tills han brister. — *H. i,* fortåra, t. ex.: *Regnet håller i;* han håller ännu i med sitt arbete. (Fam.) *H. fint i,* envist, ihärdigt fortåra. — *H. igen,* hålla emot, göra motstånd, t. ex.: *Hon försöker väl att ta husbondevärdet, men han håller igen allt hvad han förmår.* — *H. ihop,* vara af samma tanka, mening, försvara samma sak, hjälpas åt, vara förenade, sams, t. ex.: *De h. ihop emot husbonden;* åfv. (om sak) förblifva hopsittande, hel, ej gå sönder, t. ex.: *Stolen håller icke länge ihop.* — *H. med,* vara på ens sida, hjälpa, bistå, gynna, t. ex.: *Jag håller med ingen;* han håller med den siste han talar vid; åfv. vara af samma tanka, medgifva, t. ex.: *Jag håller med eller med om, att så är;* jag håller med om det. — *H. på,* vara sparsam, hushålla med, t. ex.: *H. på hvad man har;* h. på styfverrn, vara rädd om pengar. *H. på en vara,* låta den tills vidare ligga osäld. *H. på en färg, ett kort* (i spel), vid byte behålla dem på hand; åfv. vid själva spelet gömma dem för tillfälle. *H. på en stafvelse,* uttala den lång. *H. på en ton,* låta rösten hvilat längre tid på densamma. *H. på en sak,* utdraga den på längden. *H. på* (i vad och spel), se v. a. *H. på* betyder äfven: sigta på, t. ex.: *Han håll på haren, men bommade.* — *H. på* (med, att), vara slysselsatt med, åfv. fortåra med, t. ex.: *Han håller på med ett stort arbete;* jag håller på att skriva; medan jag håller på, vill jag etc.; håll på med det. *H. på* att, vara nära att, t. ex.: *Han håll på att komma af sig.* — *H. till,* förblifva tillsiuten; sitta väl tillhopa; ej lossna upp. (Fam.) *H. till,* uppehålla sig, vistas, t. ex.: *Hvar har du*

hållit till så länge? *H. till på krogar,* värds-hus, hos någon. *H. till med,* umgås med, t. ex.: *H. till med skökor.* — *H. upp,* upphöra, t. ex.: *Håll upp att småda;* håll upp med dina hotelser. — *H. ut,* fortåra, utårda, t. ex.: *Han har hållit sig på en tid;* så se, hur länge han kan h. ut. *Han kan ej längre h. ut i tjensten.* *H. ut med,* utårda, t. ex.: *Jag kan ej längre h. ut med det tunga arbetet.* — *V. impers.* *Det håller hårdt,* det har sina svårigheter, är ingen lätt sak. *Det håller upp,* regnar icke. — *H-s,* v. d. (Fam.) *1)* Uppehålla sig, vistas. *Han hålles mycket på krogen.* — *2)* Fortåra. *Låt dem h. Om han får h., så är det snart slut med hans förmögenhet.* — *3)* *H. med,* hafva att göra med, t. ex.: *Han är svår att h. med.* — *H. sig,* v. r. *1)* Förblifva i en viss ställning, belägenhet, ett visst tillstånd. Sages både om person och sak. *H. sig på ett ställe,* der förblifva, vistas. *Jag vet, hvar han håller sig.* *H. sig på hästen.* *H. sig rak,* stående på en fot. *H. sig snyggt klädd.* *H. sig hel och ren.* *H. sig gömd, dold.* *H. sig inne,* hemma. *H. sig på landet.* *H. sig thop,* tillsammans. *H. sig fast,* se *Fasthålla sig.* *H. sig gear.* *H. sig undan,* dold, gömd. *H. sig undan för,* undvika, undandra sig. (Fig.) *H. sig inom skrankorna,* (fam.) i skinnel, iakt-taga ordning, vara ordentlig, ej öfverskrida rätt och pligt. *H. sig öppe,* ej ligga till sängs; åfv. vara upp på ytan af vattnet, ej under vatnet; åfv. (fig.) berga sig, bibehålla sig i goda omständigheter, i en god, i samma ställning. *H. sig vid,* slöda sig vid; ej allgänsa sig ifrån, ej förlora ur sigte, inskränka sig till, fästa sig vid; åberopa. *H. sig vid sängen,* vid luset, vid knutarerna, förblifva sängliggande, hemma. *H. sig vid önnet,* ej afvika derifrån. *H. sig vid ett beslut,* förblifva dervid, ej öfvergifva det. *Luften håller sig sval.* *Väderleken håller sig regnig.* — *2)* Bibehålla sig oskadad, oskadad. *Denna fruktsort håller sig ej öfter jul,* håller sig länge frisk. — *3)* Bekosta sig. *Sjelf h. sig med linne, kläder.* — *4)* Göra motstånd, ej gifva vika. *Han höll sig i det längsta.* *Fästningen höll sig, till dess undersättning hann anlända.* — *5)* Återhålla sig, styra, kufva sig. *Läkarna hafva förbjudit honom vin, men han kan ej h. sig.* *H. sig ifrån,* afhålla sig ifrån. — *6)* Förhålla sig, uppföra sig. *H. sig tappert;* åfv. (fig.) stå på sig. *H. sig beskedligt, vackert.* *H. sig efter,* rätta sig efter. — *7)* Anse sig. *H. sig säker, trygg.* *H. sig för god,* se *God.* *H. 1.* — *3)* Brukas för öfrigt i förbindelse med åtskilliga partiklar, under bemärkelser, som ej gerna kunna föras under någon af de föregående. *H. sig främme,* passa på tillfälle, ej försumma sin fördel, nytta, t. ex.: *Han håller sig alltid främme, då något är att förtjena.* *H. sig till,* söka ens umgänge, vänskap, skydd, råd, hjälp; åfv. vara ens anhängare; åfv. vara kund hos någon (h. sig till en bagare, köpman, o. s. v.); åfv. vända sig till någon med anspråk på ersättning, godtgörelse, skadestånd. *H. sig till höger, venster,* taga sin riktning, kosa åt h., v.

HÅLLANDE, n. 4. Handlingen, förrättningen, då man håller, då något hålles; se *Hålla*, v. a. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, och v. n. 1, 2, 4. a) *Käppens h. i handen.* — b) *Andans h.* — c) *En gosses h. i skola.* — d) *En tidnings h.* — e) *Bröllops, riksdags h.* — f) *En mönstrings, ett tals, en predikans h.* — g) *En skolas h.* —

h) *H. vid makt, vid lag, i stånd.* — i) *Rätta vägens h.* — k) *Fastans h.* *Ett löstes, en öfverenskommelses h.* — l) *Boks, förtecknings h. öfter något.* — m) *En vagns h. utanför ett hus.* — n) *H. till höger, till venster.*

HÅLLARE, m. 5. 1) Verktyg, som tjenar till att hålla något. — 2) Stöd, stötta. — 3) Pjes, hvarmed en bajonettpipa fasthålls på geväret. — 4) Förekommer åfv. i åtskilliga sammansättningar, såsom: Bokhållare, Sköldhållare, Rusthållare, m. fl.

HÅLLBOTTEN, m. 2. pl. — bottnar. (sjöt.) Sådan botten, som medgifver ankring. *God, dålig h.*

HÅLLDAM, m. 2. pl. — dammar. 1) Dambyggnad, som tjenar till att hålla kvar vattinet i en sjö, ett träsk, en dam, eller att efter behag reglera dess silopp för drifvande af hvarjehanda vattenverk. — 2) Vall, uppförd att utestänga vatten ifrån ett ställe.

HÅLLFAST, a. 1. 1) Som håller väl fast, hvad man fattat uti; stark, kraftig. *En h. karl. H-a armar.* — 2) (fig.) Pålitlig, tillförlitlig. *En h. tro, redlighet, karakter.* — *Syn. Se Fast.* — *Hållfasthet, f. 5.*

HÅLLFÄSTE, n. 4. 1) Fäste, hvarvid man kan hålla sig kvar. — 2) (fig.) Stöd.

HÅLLHAKE, m. 2. pl. — hakar. 1) Hake, som tjenar till att hålla till något. *H. på ett fönster.* — 2) (fig.) Person eller sak, som återhåller, hämmar, hejdar, lägger band på någon.

HÅLLHÄST, m. 2. Häst, hörande till hållet vid ett skjutsställe: se *Håll*, v.

HÅLLKARL, m. 2. Person, som vid en gäst-givargård tillser, att resande förses med ombytes-hästar, har uppsigt öfver hållet, anskaffar hästar, när detta är utgångit, o. s. v.

HÅLLKEDJA, f. 1. Kedja, som tjenar till att hålla något.

HÅLLNING, f. 2. 1) a) Sätt att hålla kroppen. *Hafva god, dålig h. på kroppen.* *En ryttares h. till häst.* — b) (absolut) God hållning på kroppen. *Hafva h.* *Det fattas honom icke h.* *Vara utan all h.* — 2) (fig. i moralisk mening) a) Fasthet, fasta grundsåter. *Hans karakter har mycken h.* *Hon är qvick, men saknar all h.* — b) Handlingssättets ledning efter vissa sedliga grundsåter. *Det finnes ingen h. i hans handlingssätt.* — 3) a) Sätt att skicka sig i umgängs- och sällskapslivet. *God, dålig h.* — b) Godt sätt att skicka sig. *Hon har ännu icke hunnit fördrifva sig den h., som vanan vid sällskapslivet ger.* — 4) (estet.) Skicklig anordning af det hela i ett vittert arbete, ett konstverk.

HÅLLROT, f. 5. pl. — rötter. Örtslägtet Aristolochia.

HÅLLSKJUTS, m. 2. 1) Hållhästar. *Åka med h.* — 2) Skjutsning med hållhästar. *Lega för h.*

HÅLMESSEL, m. 2. pl. — mejslar. Se *Hål-jern.*

HÅLMÅLSPISKA, f. 1. (bergsv.) Redskap att mäta, huru långt uppsättningen på masugnen neddrifvit.

HÅLROT, f. 5. pl. — rötter. Ört med röda, stundom hvita blommor och äggformig, ihålig rot. Corydalis cava.

HÅLSKEPPET, n. sing. def. Rummet i ett skepp.

HÅLSKIFVA, f. 1. Bricka af jern med runda eller fyrkantiga hål, af olika storlek, och som be-

gagnas, då man med puns vill slå hål i metall-skivor eller bleck.

HÅLSTAMP, m. 2. Stamp, att slå hål med i metallskivor eller bleck.

HÅLVÄG, m. 2. I marken nedsänkt väg.

HÅLÅDER, f. 5. 2. pl. — ådror. (anat.) Benämning på hvardera af tvenne grofva blodåderstammar i människokroppen, hvilka, kommande den ena från hufvudet och bälens öfra delar, den andra från dess nedra, genömen en gemensam öppning utgjuta allt ifrån kroppen återvandande blod i högra hjertorat, som utgjuter det i högra hjert-kammaren.

HÅLÖGD, a. 2. Som har ögonen djupt insjunkna i sina hålör.

HÅLÖRT, f. 5. Örtslägtet Corydalis.

HÅMÄR, -år, m. 3. En art Haj, 12 till 13 fot lång, med omkring 200 tänder. *Squalus glacialis.*

HÅN, n. 5. (i fornspråket *Hadung*) Uttryck af förakt, ej härrörande af den föraktades brist på värde, utan af den hänändes brist på välvilja mot andra eller öfverskattning af sin egen ställning i jämförelse med den förhånades. *Med h. blicka på någon!* *Lida spott och h.* — *Syn. Spott, Smålek, Skymf.*

HÅNA, v. a. 1. Med hän bemöta. — *Syn. Bespotta, Skymfa.* — *Hånande, n. 4.*

HÅNGEL, n. sing. (pop.) Handlingen, då man hänglar.

HÅNGLA, v. n. 1. (pop.) På oanständigt sätt rasa med en Dicka. — *Hånglande, n. 4.*

HÅNING, se Hönung.

HÅNLE, hänle, v. n. 2. (böjes som *Le*) Le på ett hänande sätt. *H. åt någon.* — *Hänle-ende, n. 4.*

HÅNLIG, a. 2. Som innefattar, uttrycker hän. *Ett h-t bemötande.* *En h. blick.* *Få ett h-t svar.* — *Syn. Smädlig, Försmädlig, Spotsk.* — *Hänlighet, f. 5.* — *Hänligt, adv.*

HÅNLOJE, n. 4. Hänande, hänligt löje.

HÅNSKRATT, n. 5. Hänande, hänligt skratt. *Slå till ett h. Svare med ett h.*

HÅNSKRATTA, v. n. 1. Skratta på ett hänande sätt. *H. åt någon.* — *Hänskrattan-de, n. 4.*

HÅR, n. 5. 1) Fint, ihåligt rör, som uppväxer ifrån en klubbformig rot under huden på människor och djur, af olika längd och färg, samt bestående af flera oändligt fina smårör, fyllda med en fet materia, öfverdragna med en högst sin hud och förenade till ett helt. *Rycka ett h. af hufvudet.* *Fälla h-en, se Fälla.* (Fig.) *Ingen skall kröka ett h. på ditt hufvud,* tillfoga dig något ondt. (Fam.) *På h-et,* med sträng noggrannhet, strängt riktigt, punktligt, till punkt och pricka, helt och hållet, t. ex.: *Det är på h-et riktigt räknadt.* *De likna hvarandra på h-et,* på ett h. *Ej ett h., se Härsmån.* *På ett h. nära,* så nära som möjligt, i det närmaste. — *Syn. Härstrå.* — 2) (utan plur., kollekt.) Hela samlingen af hårstrån på ett ställe af människokroppen eller på en djur-kropp; åfv. sådana strån, sedan de blifvit ofrakade, afklippa eller på annat sätt afskilda från huden, för att begagnas till hvarjehanda behof. *Längt, kort, ljust, svart, rött, tofsigt, krusigt, knölrigt h. H. till stoppning.* *Taga någon i h-et.* *Draga vid h-et.* *Borsta, stryka med, emot h-et.* *H-et reste sig på mitt hufvud,* jag blef ytterst förskräckt. (Fig. fam.) *Komma i h-et på hvarandra,* vara i tvist, kil, strid. *Ligga i h-et på hvar-*

andra, söka tvist, gräl med hvarandra. *Sätta folk i h-et på hvarandra*, reta dem till tvist, gräl, onighet. *Hafva hand i h. och knif på strupe*, se *Hand*. — Bildar en mängd sammansättningar, såsom: *Mennisko-, Djurs-, Nöt-, Bäfver-, Hufvudhår*, m. fl. — 3) (bot.) a) Härlik beklädnad på ytan af en växtdel. — b) *Veneris H.*, ett slagte af Ormbunkarna. *Adiantum Capillus Veneris* — *Ss. H-beväxt, -full, -fällning, -kamning, -klippning, -lök, -lock, -lös, -rik, -tol, -spets, -test, -lofs, -lofsa, -växt, -ända*.

HÅRA, v. o. 1. 1) Rena från hårstrån. *H. smör*. — 2) Genom kalkning borttaga håren af en hud. — 3) *H. af sig* ell. *från sig*, säges om ett djur eller en hud, som släpper hårstrån ifrån sig, hvilka fastna på personer eller saker, som komma med dem i beröring. — *Hårande*, n. 4.

HÅRBAND, n. 3. 1) Band, som brukas att hophinda, infläta uti eller smycka håret. — 2) Af hår flätadt band. — 3) Band, vanligen af siden, med påsydda hårtresser, som bäres af fruntimmer öfver pannan, kringom hufvudet.

HÅRBINDEL, m. 2. pl. — *bindlar*. Bindel, hvarmed håret hålles uppflätadt eller slätt liggande på hufvudet.

HÅRBOLL, m. 2. Massa af hår, i form af en boll, som ofta träffas i magen på kreatur.

HÅRBORSTE, m. 2. pl. — *borstar*. Borste, som begagnas till hårets slätande och putsning.

HÅRBRÄDDAD, a. 2. (bot.) Så kallas en växt-del, som har Kanthår (se d. o.).

HÅRBUCKLA, f. 1. Buckla (se d. o. 1.) af hår på ett människohufvud.

HÅRBÄRARE, m. 3. Ett slagte af infusionsdjur med härlika bihang. *Trichoda Sol.*

HÅRD, a. 2. 1) a) Så kallas en fast kropp, då han gör starkt motstånd emot en på honom verkande kraft, så att hans delar endast med våld kunna flyttas ur sitt läge. *H. mark, botten, H-t bröd, I h-a klippan, H-t trå*, som ej med lätthet låter förarbetas sig. t. ex. ek. *H-t mynt*, reddbart mynt. *H. hud*, tjock och fast. — *Motsatser*: *Mjuk, Lös*. — b) *H.* brukas för öfrigt i vissa mer oegentliga uttryck, såsom: *H-t valten*, kallvatten (i motsats till sjövattnet). *H-t dricka*, något suradt. *H-t lif*, förstoppning. — 2) (fig.) a) (om person) Känslofs, alltför sträng. *Vara h. emot någon*. *En h. menniska, husbonde*. — b) (om sak) a) Som innehåller, uttrycker, röjer känslofshet, alltför öfverdrifven stränghet. *H-t hjerta, h. själ, h. karakter, H-t förfarande, handlingssätt, H. regering, H-a ord, Ell h-t svar, H. fördrän, H-t straff, Det är h-t, grymt, alltför strängt, orättvist, bedrägligt*. — b) Som medförer fara, plåga, smärta, lidande, missö, besvär. *Ell h-t fall, H. köld, H-t väder, H-a tider, H-t år*, då lifsmiddeln äro dyra. *H. förlust, H-t fängelse, H. strid, H-t öde, vikor, Ell h-t slag, svår olycka, förlust*. — *Syn. Se Seår*. — *y) H-a ord, verser*; svåra att uttala. — *ö) (fig.) H.* kallas en hund, som äro olärlig. — *z) (mål.) aa)* Som röjer bria på harmoni. — *bb)* Starkare uttryckt, än man vanligen målar.

HÅRDAGAD, a. 2. Som behöfver sträng äga, för att låta rätta sig. *Ell h-t barn*.

HÅRDBRÄND, a. 2. *H-t stål*, som har en betydlig grad af hårdhet, men är mycket skört.

HÅRDELIGEN, adv. Hårdt, strängt. *H. straffa, tillåta; ansätta, förbjuda*.

HÅRDHET, f. 5. 1) Egenskapen att vara hård (både egentl. o. fig.). *Jfr. Hård*. — 2) *Se Hårdnad*.

HÅRDHJERTAD, a. 2. Som ej hyser deltagande känslor för andra.

HÅRDHJERTENHET, f. 5. Egenskapen att vara hårdhjärtad.

HÅRDHÄND, a. 2. 1) Som har hårda händer. — 2) Som tar i, så att det gör oödt. — 3) (fig.) Sträng, känslofs, grym.

HÅRDKNOT, m. 2. Knut utan lycka och således svårare att upplösa.

HÅRDKOKT, a. 1. 1) Som ej lätt låter koka sig, behöfver mycken kokning. — 2) *H. ägg*, som kokat för länge, så att gulan blifvit för hård.

HÅRDLEKT, a. 1. Som i lek är all för hårdhäänd.

HÅRDLIFVAD, a. 2. Som har hårdt lif, förstoppad.

HÅRDLÄST, a. 1. *Se Trögläst*.

HÅRDMUNT, a. 1. *Se Styfmunt*.

HÅRDMUNTHET, f. 5. *Se Styfmunthet*.

HÅRDNA, v. n. 1. Blifva hård. — *Hårdnande*, n. 4.

HÅRDNACKAD, a. 2. 1) (om person) Som ej lätt låter böja sig efter andras vilja; ytterst envis. — 2) (om sak) Ytterst svår att besegra, öfvervinnas, genomgå, bestå. *Ell h-t motstånd, H. strid*. — *Syn. (för begge bem.) Se Envis*.

HÅRDNACKENHET, f. 3. Egenskapen att vara hårdnackad. — *Syn. Se Envishet*.

HÅRDNAD, m. sing. Hård svulst på något ställe af kroppen.

HÅRDRAGA, v. a. 5. (böjes som *Draga*) 1) *Draga* vid håret. — 2) (fig.) *Gifta* tvungen mening åt ett ord; långt ifrån söka skäl och bevis för en oriktig tydning; genom vidlyftiga och konstlade slutledningar söka bevisa något, som i sig sjelft är falskt. — *Part. pass. H-en* antager ofta adjektiv natur, t. ex.: *En h. metafor, liknelse, bevisning*. — *Här dragande*, n. 4. o. *Härdragning*, f. 2.

HÅRDSKÄLIG, a. 2. Som har hårdt skal.

HÅRDSÄTT, a. 1. *H. tackjern*, som är mycket hårdt och sprödt.

HÅRDSMÅLT, a. 1. 1) (om metall) Som ej lätt låter smältas sig. — 2) (om mat) Som ej lätt smälter i magen.

HÅRDSPÄND, a. 2. Svår att spänna. *En h. båge*.

HÅRDSÖFD, a. 2. Som vanligtvis ej lätt vaknar ur sin sömn.

HÅRDT, adv. 1) På ett hårdt sätt, med hårdhet. *Klappa, krama, bita, stå h.*, med eftertryck. *Ligga h.*, på någoting, som är hårdt för känseln. *Hålla h. i*, med kraft, med eftertryck. *Ligga h. på*, tynga på med eftertryck. *Sitta h. åt*, sitta åt, så att det tränger. (Fig. fam.) *Det sitter h. åt, håller hårdt*, har ganska stora svårigheter. *Draga h. åt*, så att det tränger. *H. snodd*, så att parterna ligga mycket tät intill hvarandra. *H. spunnen tråd*, länge kringnodd, så att den blifvit hård (jämförelsevis med annan lösare). *H. bakadt bröd*, som fått stå allt för länge i ugnen, så att det ej är nog mjukt. — 2) Hög-ljudt, med starkt ljud; så att något ger allt för starkt ljud. *Tala h. Spela h. på ett fortepiano*, med hårdt anslag. *Uttala h.*, med hårdt ljud. — 3) (fig.) a) Strängt, känslofs. *H. tilltala, bestraffa, behandla*. — b) Svårt. *H. angripa, ansatt, H. anklaga*, för någon svår förbrytelse.

HÅRDTRYCKT, a. 1. Säges om ett gevärlås, då hansen icke lätt nedfälls ur halspänn.

HÅRDUK, m. sing. Ett slags skir väfnad af nöt- eller hästhår.

HÅRDVALL, m. sing. Ängsvall, der marken kännes hård för foten.

HÅRDVALLSHÖ, n. sing. Hö af hårdvallsäng.

HÅRDVALLSÄNG, f. 2. Äng med hårdvall.

HÅRVIN, a. 2. Vin som ett hår. *H-a rör*. — *Härfinhet*, f. 5.

HÅRVLÄTA, f. 1. Fläta, gjord af hår.

HÅRFRISÖR, m. 3. Handverkare, som friseras, klipper och putsar hår, gör peruker, m. m. Kallas äfv. Perukmakare.

HÅRFOT, m. 3. pl. — *fötter*. Halfvingad insekt, en half tum lång, nästan trind, gulaktig, med häriga bakfötter; simmer med bakken upp. *Notonecta glauca* et striata.

HÅRFÄSTE, n. 4. Den rundt omkring gående linien af hufvudhårets gräns emot ansigtet. Kallas äfv. Hårgång, Hårgård.

HÅRGUMP, m. 2. Slagte af de bargående blötdjuret, med galarna på ryggen, i krans omkring anus. Doris.

HÅRGÅNG ell. **HÅRGÅRD**, m. 2. *Se Hårfäste*.

HÅRHYGROMETER, härhygrämät'r, m. 2. pl. — *metrar*. (lys.) Hygrometer (se d. o.) af styft utspänd mekaniskohår, som genom väta och torra förändras, så att den derigenom uppkomna rörelsen fortplantas till en öfver en sifferställa befintlig visare.

HÅRIG, a. 2. 1) Som har hår; försedd, bevärd med hår. — 2) Full med, ostädad af hår. — 3) (bot.) Tät betäckt med långa hår.

HÅRKAM, m. 2. pl. — *kammar*. Kam, gjord att dermed rena håret ifrån dam, smuts och skräp, samt gifva det ett städadt utseende.

HÅRKANTAD, a. 2. (vetensk.) Kontad med hår.

HÅRKLYFNING, f. 2. *Se Härklyfveri*.

HÅRKLYFYVARE, m. 5. (fig.) En, som vid tolkning eller förklaring af en skrift onyttigtvis sysselsätter sig med blotta orden, utan att bry sig om meningen och det helas sammanhang.

HÅRKLYFVERI, n. 5. En härklyfvaros förfarande. Se föreg. ord.

HÅRLUGG, m. 2. *Se Lugg och Luggning*.

HÅRLUGGA, v. a. 1. *Se Lugga*. — *Hårluggande*, n. 4. o. *Hårluggning*, f. 2.

HÅRMATTA, f. 1. Matta, förfärdig af hår.

HÅRMÄLERI, n. sing. Konsten att af hår bilda porträtter, landskaper o. d.

HÅRNING, f. 2. Förfarandet, då man håerar. *Jfr. Håra*.

HÅRNÄL, f. 2. Lång, dubbelviken nål af svart järntråd, som begagnas vid härklädsel, lockars uppställning, o. s. v.

HÅRNÄT, n. 3. Nätformigt stickod mössa eller hufva, att dermed infatta eller omsluta håret på hufvudet.

HÅROLJA, f. 1. Olja, som begagnas att göra håret slätt, mjukt, glänsande och vålluktande.

HÅRPISKA, f. 1. Fläta af nackhåret på en mansperson, i änden ombunden med ett svart band och frit nedhängande på ryggen.

HÅRPOMADA, f. 1. Pomada (se d. o.), hvarmed hufvudhåret bestrykes, för att gifva det glans och smidighet.

HÅRPUNG, m. 2. Platt, nedtill vanligen bredare än upptill, å ömse sidor hoppsydd, med vad

eller blå utfodrad pung, af svart taft, besatt med platta sleifer eller lik en ros, och som fordom nyttjades att deruti insticka och bära en hårpiska.

HÅRPUNS, m. 2. (tekn.) Puns till drifning, med helt fint schatterad yta.

HÄRRING, m. 2. Fingerring, flätad af hår.

HÄRRÖR, n. 3. (lys.) Smalt, i begge ändar öppet glaströr, af $\frac{1}{2}$ tum genomskärning eller mindre, som har den egenskapen, att, då det ned-sättes i ett kärl med ett flytande ämne, detta sednare i röret antingen stiger upp öfver eller sänker sig nedom nivåen i kärlet.

HÄRRÖRSSKRAFT, s. f. sing. (lys.) *Se Capillaritet*, 1.

HÄRSALVA, f. 1. Salva, som begagnas att göra håret smidigt och glänsande.

HÄRSAX, f. 2. Sax, som begagnas till hårklippning.

HÄRSIDA, f. 1. (garf.) Den häriga sidan af en bud. Kallas äfv. Narsida.

HÄRSIKT, m. 2. Mjöliskt af hårduk.

HÄRSIKTA, v. a. 1. Sikta genom häriskt. — *Härsiktande*, n. 4. o. *Härsiktning*, f. 2.

HÄRSILFYVER, n. sing. Gedieget, härformigt silfver.

HÄRSMÅN, härsmån o. härsmån, s. m. sing. Bredden af ett hår. Brukas endast i fig. mening, för att uttrycka: den ringaste mån, det ringaste. *Icke vika en h. ifrån sina fordringar, Det fattas ej en h. Icke en h. bättre, På en h. när*, i det allra närmaste, på håret.

HÄRSNÄPPA, f. 1. En art Beckasin, $\frac{3}{4}$ tum lång, med viglik stert, svart hufva, Hals och bröst brun- och hvitpräckliga, rygg och skuldror svartfläckiga, mage och undergump hvitgrå. *Scolopax affinula*. Kallas äfv. Halfkenel Beckasin.

HÄRSTJERNA, f. 1. *Se Homet*.

HÄRSTRÅ, n. 4. Ett hår. *Jfr. Hår*, 1.

HÄRTANDSMOSSA, f. 1. Moss-slagtet *Trichostomum*.

HÄRTOFS, m. 2. 1) Tofs af hår. — 2) (bot.) Svampslaget *Oxonium*.

HÄRTUR, m. 5. Lockadt eller trossadt löshår, som, fastsydd vid ett bredt band, bäres rundt omkring hufvudet.

HÄRTÄNG, f. 3. pl. — *tänger*. Egen slags tång, som begagnas vid frisering af hår.

HÄRTÄCKE, n. 4. *Se Rya*.

HÄRYALK, m. 2. Valk af hår, lin o. d., hvaröfver, vid fruntimmers klädsel, nackhåret stundom uppflästes.

HÄRVÄXT, m. 3. 1) (utan plur.) Hårets växande. *Han har stark h.*, hans hår växer fort och yfvigt. — 2) En mängd hår, som uppstått på ett ställe.

HÄRÖRT, f. 3. Örtslaget *Myriophyllum*.

HÄ! int. Brukas stundom såsom tilläggsord vid frågor, för att uttrycka barn, ovilja, förakt, åtlöje, o. s. v. *Hvad! är du inte nöjd med det, hä?*

HÄCK, m. 2. 1) Uteter väg, gång, mur, vägg o. s. v. löpande rad af tät planterad, vanligtvis jemnhöga och jemnklippta träd eller buskar; äfv. sådan hägnad på fältet. *Plantera, klippa en h.* — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: *Syren-, Äfvenbokshäck, m. fl.* — 2) Stege på sidorna af en hö- eller packväg. — 3) Ett slags gotter af spröten öfvanför krubborna i ett stall, hvarinom höet lägges för hästarna. — 4) Med

spruten eller galler kringstängd plats, der fåglar hållas instängda för häkning.

HÄCKA, v. n. 1. (om fåglar) Para sig i häck och ligga ut ägg. — V. a. 1. Låta fåglar i häck para sig och ligga ut ägg. — *Häckande*, n. 4.

HÄCKBUR, m. 2. Bur för fåglar, att häcka uti.

HÄCKELMAKARE, m. 5. En, som förfärdigar häcklor.

HÄCKENELD, m. 2. (milit.) Gevärseid, då hyar man laddar och skjuter, så fort han hinner, utan särskilt kommando.

HÄCKENFJÄLL, se *Blåkulla*.

HÄCKJOLLE, m. 2. pl. — *jollar*. (skepp.) Liten båt, som upphissas under häckbrädet.

HÄCKLA, f. 1. Redskap af trä med på midten tätt islagna hvassa jernspetsar, hvaröfver lin eller hampa flerfaldiga gånger drages, för att afskilja de starkare och längre tågorna från de svagare och kortare.

HÄCKLA, v. a. 1. 1) Medelst häckla (se föreg. o.) afskilja de starkare och längre tågorna på lin eller hampa från de svagare och kortare. *H. lin, hampa*. — 2) (fig.) På ett småaktigt och illvilligt sätt klandra. — *Häcklande*, n. 4. o. *Häckling*, f. 2.

HÄCKLARE, m. 5. En, som häcklar (i verbets begge bem.).

HÄCKLERSKA, f. 1. Qvinna, som häcklar lin eller hampa.

HÄCKNING, f. 2. Fåglars parning i häck.

HÄDA, v. a. 1. part. pass. äfv. *Hädd*, utan plur., neutr. o. def. (af gamla ordet *Had*, gäckeri, spott och spe) Öfverhoppa med skymsliga och smådliga uttåtelser, göra till mål för skyms och smådelse. *H. Gud* (Ordspr.) *Som man är klädd, så blir man hädd*, man blir aktad efter kläderna.

HÄDAN, adv. Härifrån. *Skiljas h.*, se *Af-lida*.

HÄDANDE, n. 4. Handlingen, då någon hädas.

HÄDANFETER, adv. Efter denna tid, stund.

HÄDANFARA, v. n. 3. (höjes som *Fara*) 1) Fara härifrån. — 2) (fig.) Aldi.

HÄDANFÄRD, c. 3. 1) Afresa härifrån. — 2) (fig.) Död.

HÄDANKALLA, v. a. 1. 1) Kalla härifrån. — 2) (fig.) Låta dö. *Den Högste har behagat h. vår vän N.*

HÄDARE, m. 5. En, som hädar Guds namn.

HÄDELSE, f. 3. Förmädelse mot Gud i ord eller handling. *Utlösa h-r.* *All göra det, vore en h.*

HÄDEORD, n. 5. Ord, som innefattar hädelse.

HÄDISKA, a. 2. Som innefattar hädelse. *H-a ord, uttåtelser, handlingar.* — *Hädiskt*, adv.

HÄFBOM, m. 2. pl. — *bommar*. Se *Häfstång*.

HÄFD, hä'vvd, m. 3. 1) Odlad jords bruk. *Jordens äkerns h.* *Äkern är i god häfd*, är väl häfad, brukad. — 2) a) Bruk af egendom eller rättighet. *Gammal h.*, lång tids besittning. *Erminnes h.*, säges, då man oqvold och obehindrad besittit, nyttjat och brukat fast egendom eller rättighet, så att ingen minnes eller saoningsenligt vet, huru hans föfäder eller fängesmän först tillvunnit sig dem. *Förfalla under h.*, säges om egendom eller rättighet, som lagligen blir innehafvarens, då ingen inom viss af lag föreskrifven tid derpå gjort anspråk. — b) Samlag. — 3) *H-en*, se *Hälder*.

HÄFDA, hä'vva, v. a. 1. (frequentativ af verbet *Hafva*) 1) (om odlad jord) Bruka. *H. jord, äker.* *Väl h. sitt hemman.* — Säges äfv. i fig. mening, t. ex.: *H. en rättighet.* — 2) Göra hafvande, *H. en qvinna.* — *Häfdande*, n. 4.

HÄFDATECKNARE, m. 5. Historieskrifvare. Brukas mest i den högre stilen.

HÄFDATECKNING, f. 3. sing. (mindre brukl.) Historieskrifning.

HÄFDEBÖCKER, f. 3. pl. Se *Hälder*.

HÄFDEFORSKARE, m. 5. En, som forskar i hälderna, i den äldre historien.

HÄFDER, hä'vdr, m. 5. pl. Ett lands historia. *Svea Rikes h.* I bestämd form har ordet betydelsen af allmän historia, världshistoria, t. ex.: *H-na intyga, att . . .* Brukas sålunda äfv. i sing., bestämd form, t. ex.: *Hälden bevittnar, att . . .*

HÄFDETECKNARE, se *Häfdtecknare*.

HÄFDVUNNEN, a. 2. neutr. — *et*. 1) Förvärfvad genom gammal häfd. — 2) (fig.) Genom långvarigt bruk antagen till allmän efterlefnad, allmängiltig.

HÄFKÖNST, hä'vkönst, f. 3. sing. Se *Statik*.

HÄFNING, hä'vning, f. 2. Rörelse upp och ned, i vägor.

HÄFÖFFER, hä'vöftr, n. 5. Ett slags offer hos Hebreerna, som har sitt namn deraf, att det på vägen emellan templet och altaret skulle häfvas, d. v. s. lyftas i höjden.

HÄFSKRUF, m. 2. pl. — *skrufvar*. (mek.) Domkraft att lyfta svåra tyngder.

HÄFSPEGEL, m. 2. pl. — *speglar*. (fyrv.) Den på pulverladdningen i en svärmarekista liggande skivan, som tjänar att qvarhålla pulveret på bössans botten.

HÄFSTÄNG, f. 3. pl. — *stänger*. (mek.) *Den enkla* ell. *matematiska h-en*, en oböjlig, viktlös linie, hvilken genom på henne verkande krafter är rörlig kring en punkt. *Den sammansatta* ell. *fysiska h-en*, en oböjlig, öfverallt lika tjock stång, som understödes i en punkt, och i tvenne andra punkter är försedd med vigr, hvilka sträfva att föra henne i motsatta riktningar.

HÄFTA, hä'fta, f. 1. 1) Linnelapp med påstrukt häftplåster, som tjänar till att fasthålla något, t. ex. plåster. — 2) (med.) Stoltvång.

HÄFTA, v. a. 1. (frequentativ af verbet *Hafva*) 1) På helt enkelt sätt och i hast fösta ett föremål vid ett annat. *H. något vid en sak.* *H. fäst, ihop, 'n*, se *Fasthålla*, &c. — 2) (bokb.) Medelst snören (häfvsnören) och bindtråd i ryggen hoplästa arken, som tillhöra samma bok eller skrift. — V. n. Vara fastnad, sitta fast. *Der är något som h-r*, det är något som håller fast, igen; (fig. sam.) något som hämmar, hindrar. *H. för skuld*, vara penningar skyldig. *H. för ett brott*, vara dertill skyldig. *H. på målet*, icke kunna uttala orden redigt och tydligt. — *Häftande*, n. 4. (för både aktiv och neutrum).

HÄFTE, n. 4. 1) Tryckt skrift, som utgifves endast häftad och i omslag. — 2) Sammenhäftade ark af en handskrift.

HÄFTIG, hä'ftigg, a. 2. (af det gamla ordet *Heipt*, vrede) 1) (om person) Som lätt utbryter i vrede. *Han är mycket h. af sig*. Man säger äfv.: *Ett h. sinne, lynne, en h. natur.* — *Syn.* Hetsig, Hottelrad, Het, Hastig till sinnes, Hastig, Eldfängd. — 2) (om sak) Som verkar, göres, sker med våldsam kraft. Säges både i fysisk och andlig mening, *H. vrede, sorg, sjukdom, köld. En*

h. storm. *H-t blåsväder.* *H-t anfall.* — *Syn.* Våldsam, stark.

HÄFTIGHET, f. 5. Egenskapen att vara häftig (jfr. d. o.) *En människas h.* *H-en af hans vrede öfversteig alla gränser.* *Eldens, köldens, stormens h.*

HÄFTIGT, adv. På ett häftigt, våldsamtt sätt, med häftighet, med mycken vrede, i hög grad. *H. utfara mot någon.* *H. anfatta.* *Det blåser h. H. kota, rasa.*

HÄFTLÅDA, f. 1. (bokb.) Verktyg, som begagnas vid häftning, bestående af ett underlag med två upstående skrufvar, genom hvilka en ofvan liggande list kan höjas och sänkas öfver häfvsnören.

HÄFTNING, f. 2. Handlingen, förfarandet, då man häftar.

HÄFTPLÅSTER, n. 5. (kir.) Ett slags plåster, som begagnas att dermed bestryka linnelappar o. d., då man med dem vill qvarhålla något medel vid huden.

HÄFTSNÖRE, n. 4. (bokb.) Benämning på de spända hampsnören eller pergamentsremor, som bestannas emellan listen och underlaget i häftlådan (se d. o.), och vid hvilka arken med ryggsidorna häftas tillsammans.

HÄFTSTOL, m. 2. Se *Häftlåda*.

HÄFTYG, hä'vtyg, n. 5. (af *Hafva*) Se *Maskin*, 1.

HÄFVA, v. a. 2. Har i impf. sing. äfv. *Hof*; *pl. Hofva* (förelädradt, brukadt endast i poesi och högre stl.). I part. pass. alltid *Häfvna*. (af gamla ordet *Ha*, hög) 1) Lyfta upp i höjden, lyfta upp. Säges om någoting stort och tungt, men brukas numera sällan i denna ordets ursprungliga bem., utom i sammanställning med partiklar. *H. af, lyfta och nedkasta från något.* *H. fram, välla, vråka fram. H. 'n*, välla, vråka in. *H. ned, undan, ut*, se *Nedvråka*, &c. *H. upp*, se *Upphafva*. (Fig. sam.) *H. ur sig*, med häftighet och på ett groft, lägt sätt framföra, uttala, t. ex.: *H. ur sig ovett emot någon.* — 2) Undanröjda, upphäva. *H. ett hinder, en svårighet.* *H. ens tvifvelsmål.* *H. en sjukdom.* *H. en tvist*, billiga den. *H. en dom*, förklara den kraftlös. — V. n. (om hafvet) Gå i höga vågor, gå högt. *Sjön h-ver.* — *H. sig*, v. r. 1) Se v. n. — 2) Omvexlande och opphårligt höjas och sänkas. *Hennes bröst häfde sig våldsam.* — 3) (om något kokande) Slå upp i bubblor, bubbla. — 4) (om deg) Jäsa. — 5) (Fam.) *H. sig undan*, packa sig bort. (Bibl.) *H. sig nedför*, kasta sig utifr.

HÄFVANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något häfves.

HÄFVARE, m. 5. Se *Häfver*.

HÄFVEL, hä'v'l, m. 2. pl. *höflar*. 1) Lång släng, hvarmed hövälmar bäras. — 2) En framspringande del af nöten i ett bössläs.

HÄFVER, hä'vr, a. 2. (pop.) af gamla ordet *Ha*, hög) *icke för h.*, icke för ar.

HÄFVERT, hä'vrt, m. 2. (af *Hafva*) Ett i knå böjdt rör, hvars ena ben är längre än det andra, och hvarmed man ur ett kärl, utan att luta derpå, aftappar en klarad vätska från dess sediment. Kallas äfv. *Häfvare*, *Sifon*.

HÄGER, hä'gr, m. 2. pl. *hågrar*. Fågel-slägte af Vadarne med lång, kugelformig näbb och lång hals, som kan så hopdrags, att nacken vidrör framryggen. Ardea. Arter deraf äro: *Grå H.*, 5 fot 3 tum lång, ofvan asgrå, med långa, smala, svarta, spetsiga fjädrar kring halsen, hvilka nedhånga i en lång tofs från nacken, dylika

af hvit färg från kräfv och af silfvergrå från skuldrorna. *Ardea cinerea.* *Silfverhäger*, se d. o. — *Ss. H-jagt, -unge.*

HÄGERFJÄDER, m. 2. pl. — *fjädrar*. Fjädrer af hägersnors hufvad, som begagnas till prydnad på hufvudbonader.

HÄGG, f. 2. Ett allmänt bekant träd af fam. Drupacea, med hvita, starkt luktdande blommor och svartblå bär. *Prunus Padus.* — *Ss. H-blomma, -bär.*

HÄGN, hä'n'gn, n. 5. 1) Se *Hägnad*, 1. Brukas för denna bem. endast i laguttrycket: *Inom h. och stägn*, med hägnad och stängsel försedd. — 2) (fig.) Beskydd. *Taga någon i sitt h.* — *Syn.* Se *Beskydd*.

HÄGNA, hä'n'gna, v. a. 1. (af gamla ordet *Hag*, stängsel kring jord) 1) Omgifva med stängsel, kringgård. *H. åker och äng.* — 2) (fig.) Beskydda. *H. handeln, konsterna, vetenskaperna.* — *Syn.* Se *Beskydda*.

HÄGNAD, hä'n'gnad, m. 3. 1) Stängsel kring åker, äng, o. s. v. — 2) Se *Inhägnad*. — 3) Se *Hägn*, 2.

HÄGRA, v. n. 1. Säges om aflägsna föremål, som afspegla sig i luftens dunster och synas närmare, än de i verkligheten äro, på ställen, der inga föremål finnas, såsom på sjö eller slätt.

HÄGRING, f. 2. Den naturföreteelse, då ett föremål hägrar. Jfr. föreg. ord.

HÄKLA, se *Häckla*.

HÄKTA, hä'kta, f. 1. Ring eller ögla af messings- eller jerntråd, hvari en motsvarande hake fastes, då man vill sammanhäkta något.

HÄKTA, v. a. 1. (af *Hake*) 1) Isätta hakar i motsvarande häkter. Brukas numera endast i förbindelse med vissa partiklar, såsom: *H. af, se Afhäkta.* *H. fäst, ihop*, genom häkting fästa. *H. på*, införa en hake i motsvarande häkta. *H. upp*, upplösa genom afhäkting. — 2) Föra i fängelse. *H. en tjuv*, en misstänkt person. — *Syn.* Se *Fängsla*. — *Häktande*, n. 4.

HÄKTBAK, m. 2. (skepp.) Benämning på hvarje af de två öfver akterstävnen fastbultade bjejkar, som forrera hvalfvet på ett fartyg.

HÄKTE, n. 4. Se *Fängelse*. *Sätta i h. Sitta i h.* *Immano i h.*, häkta, arrestera.

HÄKTELSE, n. 5. Se *Häkte*.

HÄKTMAKARE, m. 5. 1) En, som förfärdigar och säljer hakar och häkter, om m. d. — 2) (fig.) Se *Landstrykare*.

HÄL, m. 2. 1) Bakdelen af foten på människor och vissa djur. *Gå på h-arna.* *Följa någon tätt i, på h-arna, i hack och h.*, följa efter tätt in på någon. (Fig.) *Sätta någon på h-arna*, på knoken. *Ligga någon ständigt på h-arna*, vara en ständigt till tunga, besvär, förargelse. — 2) Bakdelen af skodon. *H-en på en sko, en stöfvel.* — *Syn.* Bakläder, Bakkappa. — 3) (skepp.) *H-en af ett fartyg*, aktersta ändan af köten. *H-en af kölen*, dess aktersta änd, på hvilken akterstävnen står. *H-en af roret*, rorestammens underkant.

HÄLARE, m. 5. (af gamla verbet *Hæla*, hölja, dölja) Brukas numera endast i ordspråket: *H-en är så god som stjälar*, den, som döljer tjuv-gods, är lika brottslig som tjuven.

HÄLBEN, n. 5. Benet i hälen på människa eller djur.

HÄLDRE, se *Hellre*.

HÄLFT, f. 3. Halvva delen af något. *Få h-en af något.* *Taga h-en kvar.* *Bröd af h-en väg och h-en hvete.* *H-en större, högre, mer,*

mindre. *H-en* så stor, så mycket. Öfver *h-en*, mer än *h-en*. Till *h-en* heit, till *h-en* svart, ell. *h-en* hvit, *h-en* svart. Rösterna voro delade, *h-en* för och *h-en* emot. (Skämtvis) Åkta *h.*, den ene af tvenne åkta makar.

HÅLTFENBONDE, m. s. pl. — bönder. Bonde, som har jord i hälfenbruk med ägaren.

HÅLTFENBRUK, n. s. En jordegendoms brukande för hälfen utaf afkastningen, hvaremot den andra hälfen lemnas till ägaren, Lemna en gård till *h.* *Taga*, nyttja jord under *h.*

HÅLTFENBRUKARE, m. s. Landbrukare, som har jord i hälfenbruk med ägaren.

HÅLG, se *Helig*.

HÅLJEFLUNDRA, se *Helgflundra*.

HÅLGÅNGARF, m. s. (nat. hist.) Rofdjur, som, i likhet med människan, går på hela foten. *Björnen* är en *h.*

HÅLL, f. 2. (af *Hallr*, sten) 1) Flat, jern-tjock skifva af sten eller jern. — 2) Se *Berg-häll*.

HÅLL, s. oböjl. *Lägga på h.*, lägga något så, att det lutar. *Tunnan* är på *h.*, se *Hällning*.

HÅLLA, f. 1. Rem på långbyxor, som går under foten och håller dem nedspända.

HÅLLA, v. a. 2. 1) Luta. *H. en dricks-tunnan*. Brukas numera mindre ofta i denna bem. Öfvere säges neutralt: *H. på*, t. ex.: *H. på ett fat*, en ankare. — 2) Sakta utguta vatten ur ett kärl. *H. vatten*, på *händerna*. *H. vin* ur *buteljen* i ett glas. *H. af*, *bört*, *i*, *ut*, se *Afhälla*, &c. — *H. på*, fortlara att hålla, hålla mera eller fortare; äfv. åter påfylla, t. ex.: *H. på flaskorna*, *buteljerna*. — V. n. 1) Luta, hafva lutande läge. *Gatan* håller. — 2) *H. ned*, se *Hällregna*. *Det regnar* så, *att det håller ned*.

HÅLLANDE, n. 4. Handlingen, då man håller. — *Åd j.* 1. (egentl. part. pres. af *Hälla*) *H. regna*, se *Hällregna*.

HÅLLHART, m. s. Sådan slags stenart, som utgör en beståndsdel af granitbergen.

HÅLLEBERG, n. s. Hårda klippan, hård klippengrund. *Bygga på h-et*. *Så på h-et*.

HÅLLEFLINTA, f. sing. Bergart, som består af quartz, fältspat samt andra silikater.

HÅLLEFLUNDRA, se *Helgflundra*.

HÅLLEGRÄS, n. s. Se *Felknopp*.

HÅLLEKNOPPAR, m. s. pl. Mångårig växt på berg, med tjocka sylfika blad, gula blommor, många rotskott och jordkryppande grenar. Sedum reflexum.

HÅLLKISTRÖR, n. s. Benämning på ett slags forntida grifter, bestående af på berghällar hopförda stenrösen, innehållande små af stenlisor eller hållar hopfogade kistlika grafur.

HÅLLNING, f. 2. 1) Lutande. — 2) Sakta utgjutning af vatten ur ett kärl. — 3) Lutande läge, lutad ställning. *Tunnan*, *drickat* är på *h-en*, man måste luta *tunnan*, för att tappa dricka af henne; drickat är snart slut. (Fig.) *Vara på h-en*, säges om det, hvaraf icke mycket är kvar.

HÅLLRE, se *Hällre*.

HÅLLREGN, n. s. Ganska stridt regn.

HÅLLREGNA, v. imperf. 1. Regna ganska stridt, liksom om regnet bildes ned af himmelen.

HÅLLRISTNING, f. 2. Benämning på de forntida figurteckningar, hvilka man finner inbyggna på sluttande berghällar flerstades inom Skandinavien.

HÅLLÅDER, häll-låder, n. s. Läder på hälen af skodon.

HÄLSA, se *Helsa*.

HÄLSOT, se *Helsot*.

HÄLST, se *Helst*.

HÄMND, f. sing. 1) Handling, hvarigenom man hämnar sig sjelf eller någon annan. En *gryn h. Taga h.*, utkräfa h. hämnas. *Taga h. på*, utkräfa h. af någon för något. Den ädtaste *h-en* är att förlåta. *Drifva h-en* till det yttersta. *Delta kräfer h.*, bör hämnas. *Han gjorde det till h.*, för det att . . . , för att hämnas, ait *Den gudomliga h-en*, Guds straff. — Syn. Efterräkning, Bakräkning. — 2) Se *Hämdbegär*. *Göra något af h.* *Min själ brinner af h.* [Hämd.]

HÄMDEBEGÄR, n. s. Begäret att straffa den, som tillfogat oss sjelfva eller någon annan en oförrätt. [Hämd.]

HÄMDEROP, n. s. 1) Rop på hämd. — 2) (fig.) Högjudid fordran af hämd.

HÄMDEGRIG, a. 2. I högsta grad begärlig att hämnas oförrätter.

HÄMDEGRIGHET, f. s. Starkt begär att hämnas oförrätter.

HÄMDEKRÄFVANDE, a. 1. Som kräfer hämd, bör hämnas.

HÄMDELYSTEN, a. 2. neutr. — et. Se *Hämdgärig*.

HÄMDELYSTNAD, m. sing. Se *Hämdgärighet*.

HÄMKEBJA, f. 1. Kedja, hvarmed farten af en vagn hämnas i backar, när man kör utföre. [Hämn.]

HÄMMA, v. a. 1. 1) Hindra gången, loppet, rördelen, fortgången af något. Säges både i fysisk och andlig mening. *H. farten af en vagn*. *H. ett hjul*. *H. kroppsvätskor*, *blodet*. *H. själsvärdet*, *missbruket*. — Syn. Hejda, Dämpa, Sätta bom, dam för. — *Hämmande*, n. 4.

HÄMNA, v. a. 1. På enskilt väg och utau lagens mellankomst straffa för tillfogad oförrätt, rätskränkning, lag- eller pligtöfverträdelse. Har till objekt den person, som man anser oförrättad, och saken, för hvilken man vill utkräfa hämd. *H. sin vän*, *såderneslandet*. *H. någon på dess fiender*. *H. en oförrätt*, *skymf*, *att brott*. I utsträckt mening säges äfv.: *Gud h-r den lidande oskulden*. *H. den förtryckta människoheten*, o. s. v. — *H. sig*, v. r. Enskilt straffa någon för oförrätt, som blifvit en sjelf tillfogad. *H. sig på sina fiender* för lidna oförrätter med en våldsbragd. — *H. s.*, v. d. Se *Hämna*, v. a. *H. på någon* för något. *H. sin far*. *H. sin fars mord* på *mördaren*. — *H. nde*, part. akt. Brukas stundom adjektivt, t. ex.: *Den h. Guden*, som straffar människors brott. *H. hand*, *vapen*.

HÄMNADE, n. 4. Handlingen, hvarigenom man hämnas.

HÄMNARE, m. s. o. -ARINNA, f. 1. En, som hämnar. *Den evige H-n*, *Gud*.

HÄMPLING, m. 2. Fågel af Finkslöjdet, 6 tum lång, yttre vingpennorna och stjärtpennorna svarta med hvita kanter; näbben om sommaren hornbrun, om vintern ljusgrå; hjesa och bröst på haven om våren blodröda, hufvud och rygg askgrå, bringa, magé och undergump hvita, sidorna rostgula. *Pringilla cannabina*.

HÄMTA, v. a. 1. 1) (från det gamla verbet *Henta* ell. *Hända*, af *Hand*, således egentligen: taga med handen) *Taga*, *taga till sig*. *H. ett bref på posten*. *Der* är *ingenting* att *h.*, att få. (Fig.) *H. andan*, hvila ut, till dess andedragten icke går fortare än vanligt. *H. mod*, *taga mod* till sig. — *H. efter*, se *Efterhämta*. — 2) (af gamla ver-

bet *Heimta*, hemföra, af *Heim*, hem) *Hemföra*, insamla. *H. vatten* från brunnen. *H. ved* i skogen. *H. mat*, proviant, *foder*. *H. frukt* af ett träd. (Fig.) *H. frukt* af, draga nytta af, t. ex.: *H. frukt* af någons arbete. I samma mening säges äfv.: *H. nytta*, *ygge*, *fordel* af. *Låta h. läkaren*. *Gå* och *h. någon*. *H. någon* med *vagn*. (Fig.) *Der* är *mycket* att *h.*, att skörda, vinna, lära. *H. nya krafter*, återfå sina krafter. *Det h-r sitt värde* frän . . . , dess värde härrör, kommer af. — *H. bort*, bortföra, forsla bort. — *H. ihöp*, hopsamla. — *H. i'n*, *ned*, *öpp*, *ut*, se *Inhämta*, &c. — *H. åter*, återföra. — *H. sig*, v. r. Åter samla sina krafter, sina lifs- andar, sitt mod, sina tankar; återfå fattningen; äfv. komma i bättre läge, villkor, efter någon svår olycka, motgång. *H. sig efter* en sjukdom, *ifrån* en förskräckelse.

HÄMTANDE, n. 4. o. **HÄMTNING**, f. 2. Handlingen, hvarigenom någon eller något hämtas.

HÄMTNINGSAFVENTYR, n. s. (lagt.) Äfventyr att blifva hämtad till rätten med tjenliga medel, d. v. s. med våld.

HÄNDA, v. n. 2. Säges om alla inträffande förändringar så i fysiskt som moraliskt afseende. *Det har h-d mig* en stor olycka. *Det råkade h.*, att *Det h-der icke* ofta, *att man får* se honom full. *Om så skulle h.*, att *Kan* lätt *h. H-de* hvad som *h.* kan ell. vill, äfv. *h-de* hvad som helst, hvad helst än må inträffa. *Men* *hvad h-der* ell. *h-de*? *talesätt*, då man vill omtala någonting oförmodadt, öfverraskande. *Kan väl h.*, det är möjligt. *Kan h.*, se *Kanske*. — Syn. Ske, Inträffa, Begäva sig, Tilldraga sig, Förefalla, Föregå, Förekomma, Förelöpa, Förete sig, Falla sig, Foga sig. — *H. sig*, v. r. Se *Hända*. *Det h-de* sig, att *Det h-de* sig icke bättre, än att , det inträffade mot all förmodan, att

HÄNDELSE, f. s. 1) Säges i allmänhet om allt hvad som händer eller hänt i världen. En lycklig, olycklig, stor, vigtig, obetydlig *h.* *Lifvets h-r*. *Beredd på hvarje h.* (Talesätt) *H-n* är *den*, att , det gick så till, att *I h.* att ell. *blott i h.*, om så skulle inträffa, att *I sådan h.* *I annan*, *i vidrig*, *i motsatt h.* *I alla h-r*, *i all h.* *i hvilken h.* som helst, se *I sådant fall* &c. (under *Fall*). *I h.* af *hans död*, om han skulle dö. — Syn. Tilldragelse, Företeelse — 2) Hvad som tillfälligtvis inträffar. *Det var* en *h.*, som gjorde det. *Det skedde* af en *h.* *Af* en *h.* *hade* han *den dagen* emot *vanan blifvit hemma*. — Syn. Tillfällighet, Slump, Träff.

An m. *Hända* förmodas af flere vara härleadt af *Hand* genom förmedling af uttrycket *Gå i hand* (gå en vät, illa i h.).

HÄNDELSERIK, a. 2. Rik på händelser. *Ett h-t* är *tidskrifte*. *En h. roman*.

HÄNDELSEVIS, adv. Af en händelse, tillfälligtvis, af en träff.

HÄNDIG, a. 2. (af *Hand*) Som har mycken färdighet i handaslöjder, handarbete. — *Händighet*, f. s. — *Händigt*, adv.

HÄNFÖRA, v. a. 2. (sammandr. af *Hädanföra*) 1) Föra bort härifrån. Vanligen skrives för denna bem. *Hädanföra*, ehuru i dagligt tal *Hänföra* brukas. — 2) (fig.) a) Anse hörande till en viss kategori, en viss klass, art, o. s. v.; räkna till; anse, påstå, att något har afseende på ett annat. *H. ett brott* till *en viss lagparagraf*. *H. ett ord* till *något föregående*. — b) Rikta

till ett visst mål, i sitt görande och låtande hafva afseende på. *H. alla sina handlingar* till *Gud*. *H. allt* till *sig sjelf*, till *nyttan*. — c) Försätta någon i ett sådant tillstånd af passion, att han glömmar allt annat. *Vreden h-rde* honom. *Låta sig h-s* af *en passion*, af *vråde*, *glädje*, *kärlek*. *Han låter sig lätt h-s*. *Hans tal*, *hennes sång* *h-rde* *alla*, *hänryckte* *alla*. *Alla voro h-rda*. — Part. akt. *H-n de* brukas vänlingen adjektivt, och betyder 'Som försätter i hänförelse. *Ett h. tal*. *En h. sång*. — Syn. Hänryckande.

HÄNFÖRANDE, n. 4. 1) Den förståndets handling, hvarigenom man hänför något till ett annat. — 2) Försättande i hänförelse.

HÄNFÖRELSE, f. s. Det själastillstånd, då man blifvit hänförd af någon eller något. *Hennes sång* *försatte* *alla* i *h.* *H-n* *var* *allmän*.

HÄNGA, v. a. 2. 1) Fästa en sak upptill vid någon af dess delar, så att den nedtill icke har stöd af något föremål, utan fritt sväfvat i luften. *H. torklänne* på *ett streck*. *H. hatten* på *en spik*. *H. i galge* ell. *blott h.*, till straff uppsätta en missdådere i galge, för att genom stryppning taga lifvet af honom. *Han blef h-gd* för *förfalskningsbrott*. (Ordspr.) *Den drunknar ej*, som *hänga* skall, *ingen* undgår *sitt straff*. *H. fäst*, hänga något så, att det fästes vid ett föremål. *H. främ*, hänga längre fram ifrån ett ställe. *H. före*, hänga framför till betäckning. *H. på*, *öpp*, *ut*, *öfver*, se *Påhänga*, &c. (Fam.) *H. på* en *ngot*, betäcka, bekläda en med något. *H. på sig*, betäcka, bekläda sig med; använda till kläder åt sig, t. ex.: *Hon h-ger* på *sig* *allt* *hvad* *hon förtjenar*. — 2) *H. hufvudet*, luta hufvudet, af sorg, bedröfvelse, svaghet, o. s. v. (Fig.) *H. näsan öfver* *doken*, sitta mycket och läsa. — V. n. 1) Vara upptill fästad vid något föremål, utan stöd nedtill. *I justkronan h-ger* i *taket*. *En stor sabel h-gde* *vid* *hans gördel*. *Frakter h. på* *träden*. *Hatten*, *kappan* *h-ger* *på* *spiken*. *Löfven* *hänga öfver* *vägen*. (Fig.) *Faran* *h-ger* *öfver* *hufvudet*, är nära för hand. — *H. efter*: a) (aktivt) *H. efter* *ngågon*, ständigt och på ett besvärande sätt följa efter honom öfverallt; alljämt ligga honom på halsen; b) (neutralt) fort-fara; hafva svåra, ledsamma följder, t. ex.: *Sjukdomen h-ger* *efter*, har ännu icke vikit. — *H. fäst*, se *Fasthänga*. (Fig.) *H. fast* *vid*, vara en-vist tillgifven, t. ex.: *H. fast* *vid* *en fördom*, *en falsk lära*. — *H. främ*, hänga så, att det faller fram. — *H. i*, fortlara, t. ex.: *Sjukdomen h-ger* *i* *ännu*. (Fam.) *Det h-ger* *i* *honom*, han kan ej glömma den förtretten; han har alljämt kvar samma tycke, böjelse, o. s. v. — *H. ihöp*: a) hänga bredvid hvarannat, sammanfästad; b) (fig.) c) hafva samband, sammanhang, t. ex.: *Dessa två* *meningar* *h. ihöp*; b) hafva sammanhang, mening, t. ex.: *Denna period h-ger icke ihöp*; (fam.) *det h-ger ihop* *som* *ter* *och* *långhalm*, saknar allt sammanhang; c) (om personer) Hälla ihop. *De h. ihöp*; d) (oftast impersonellt) förhålla sig, t. ex.: *Säg mig*, *huru* *det h-ger ihop*. *Huru h-ger* *det ihop* *med* *honom*, *med* *den saken*? *Det h-ger* *så* *ihop*, att *Det h-ger* *aldrig* *rätt* *ihöp*. — (Fam.) *H. med*, ihärdigt hålla i med något; med möda taga sig fram; framslåpa sina dagar. — *H. ned*, se *Nedhänga*. — *H. på*, bero på, t. ex.: *Frågan h-ger på* *den omständigheten*, *huruvida* *Derpå h-ger* *det*. (Fam.) *H. på* *ngågon*, ligga en på halsen, vara en till besvär, t. ex.: *Han h-ger* *jemt* *på* *honom*. — *H. qu'r*, vara kvarlemnad hängande; äfv. (fam.)